

INFORMATOR OŚWIATOWY

• Nr 3/16 (175) • Rok XXV • LIPIEC – WRZESIEŃ 2016 • ISSN 1505-0904

Bożena Żuk: <i>Realne i wirtualne płaszczyzny budowania wspólnoty obywatelskiej</i>	3
PRZEPISY, ZALECENIA, WYJAŚNIENIA	
Jerzy Byczkowski: <i>Polecamy... ustawy, rozporządzenia, zarządzenia</i>	4
Komunikaty	6
INFORMACJE, OPINIE, PROPOZYCJE	
Iwona Pożniak: <i>XII Pomorskie Forum Edukacji Regionalnej Wielokulturowe Pomorze – Ojczyzny kształty wszelakie</i>	8
Katarzyna Maciejewska: <i>Edukacja regionalna z Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku</i>	10
Marcin Kłodziński: <i>Kociewska księżnica w Tczewie</i>	12
Maria Ollick: <i>II Pelpliński Areopag 2016. Pomorze w szkole – Szkoła na Pomorzu</i>	14
Karolina Keler: <i>Dzień Kaszubski w słupskiej Dwójce</i>	17
Elżbieta Krzemińska: <i>Od UESKATIADY do JarmaRockFEST</i>	19
Danuta Prondzinska-Lewandowska: <i>Edukacja Regionalna Kaszubska w Zespole Szkół w Lipnicy</i>	21
Lucyna Wasielewska: <i>Moja Gmina Bytów</i>	22
Renata Romanko: <i>Ukraińska mniejszość narodowa w Lęborku. Punkt nauczania języka ukraińskiego</i>	23
Weronika Kwaśniewska: <i>Niemiecka tożsamość narodowa. Zajęcia w szkole</i>	24
Krystyna Kolendo-Dzięgielewska: <i>Tak, czy inaczej będę programować</i>	26
Dorota Dankowska: <i>Sposób na lekturę. Tworzenie filmu animowanego</i>	27
Mariola Małecka: <i>Działania edukacyjne z wykorzystaniem TIK w Szkole Podstawowej nr 3 w Lęborku</i>	29
Joanna Hanasko: <i>Dwa oblicza cyberświata</i>	31
Dorota Marcinkowska: <i>Szkolny kodeks TIK</i>	34
Katarzyna Iwanik-Syrek: <i>Metoda Biofeedback EEG w terapii dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną i zaburzeniami zachowania</i>	36
Renata Karbownik-Sulikowska, Monika Żuk: <i>Wykorzystanie nowoczesnej technologii. Porozumiewanie się z osobami niemówiącymi lub z zaburzoną komunikacją</i>	38
DOSKONALENIE NAUCZYCIELI	
Dorota Iwanowicz: <i>Oferta ODN na rok szkolny 2016/2017</i>	40
Dorota Werbińska: <i>Sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli. Kilka refleksji koordynatora</i>	45
Marek Wróblewski: <i>Mobilne technologie w edukacji</i>	46
Jerzy Paczkowski: <i>Partnerstwo: Edukacja – Nauka</i>	48
Joanna Kierul-Cieślak: <i>Następna odłona „Dobrej Zmiany” w edukacji</i>	50
Monika Walczak, Małgorzata Gierszewska: <i>Diagnoza kanałów uczenia się. Droga do efektywnego nauczania i uczenia się</i>	51
<i>Diagnoza kanałów uczenia się w roku szkolnym 2016/2017</i>	52

OLIMPIADY, KONKURSY, IMPREZY

Monika Pokultinis: <i>70 lat szkoły w Łupawie</i>	53
Iwona Chwedczuk-Lesiak: <i>70-lecie słupskiego Mechanika</i>	55
Monika Pokultinis: <i>Powiatowy Konkurs Matematyczny w Łupawie</i>	56
Jerzy Paczkowski: <i>KANGUR 2016</i>	57

KSIĄŻKI, CZASOPISMA, MULTIMEDIA

Mateusz Weiland: <i>Biblioteka ODN poleca</i>	58
Mariusz Domański: <i>Literacki Słupsk</i>	59
<i>Konkurs „Misja książka!”</i>	61
Agata Szklarkowska: <i>Biblioteka! – jeśli nie wiemy</i>	62
Jolanta Janonis: <i>Tematyczne zestawienie bibliograficzne: * Wielokulturowość, *Mobilne technologie w edukacji</i>	63

Realne i wirtualne płaszczyzny budowania wspólnoty obywatelskiej

Przekazujemy do rąk Państwa pierwszy w tym roku szkolnym numer naszego kwartalnika z nadzieją, że w dalszym ciągu będzie stanowił on płaszczyznę wymiany myśli i doświadczeń dyrektorów, nauczycieli pomorskich szkół i placówek oświatowych oraz środowisk związanych z edukacją, która posłuży budowaniu wspólnoty obywatelskiej na Pomorzu. Ufam, że i tym razem zainteresujemy Państwa poruszonymi w tym wydaniu kwestiami, zwłaszcza programowaniem i edukacją obywatelską w przeddzień projektu Ministerstwa Edukacji Narodowej „Programowanie czas zacząć” oraz debat obywatelskich, które odbędą się w ramach V Forum Pomorskiej Edukacji.

W obecnym numerze czasopisma Autorzy podjęli w artykułach tematykę związaną z kompetencjami kulturowymi oraz informatycznymi. Wskazując na stojące przed uczniami i nauczycielami wyzwania, które wynikają ze zmian społecznych i technologicznych, jednocześnie podają praktyczne rozwiązania metodyczno-dydaktyczne.

Część pierwszą kwartalnika tworzą teksty, poświęcone zagadnieniom związanym z odkrywaniem tożsamości małych i dużych mieszkańców Pomorza. Ich Autorzy wskazują na to, że kluczowe znaczenie dla kształtu społeczeństwa obywatelskiego ma proces integrowania mieszkańców, którzy mają swoje sposoby myślenia, postrzegania świata, zwyczaje i nawyki, z poszanowaniem ich odrębności. Odpowiadając na pytanie: *Jak szkoła wzmacnia rodzinę i wprowadza edukację regionalną?* Autorzy wskazują na silne związki edukacji z formowaniem poczucia tożsamości, budowaniem postaw tolerancji. Zwracając uwagę na społeczne problemy, pozwalają na refleksję, związaną z osobistą motywacją i fascynacją kulturą mniejszości narodowych. Ważnym obszarem, przybliżonym przez Autorów, jest problem partycypacji społecznej osób reprezentujących mniejszości narodowe, czego przykładem jest coroczne Pomorskie Forum Edukacji Regionalnej, II Pelpliński Areopag 2016 oraz Ukraiński Jarmark Młodzieżowy.

Współczesna przestrzeń społeczna to także przestrzeń nowych mediów. Technologie komunikacyjne zmieniają wymiar relacji społecznych i ich jakość. Stąd też znaczną część obecnego numeru „Informatora Oświatowego” zajmują artykuły, dotyczące technologii informacyjnej. Przewija się w nich problem zróżnicowanych form kształcenia opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych. Autorzy prezentują użyteczne przykłady rozwiązań metodycznych, tworzone

przez praktyków i dla praktyków, promują nowoczesne metody edukacyjne wspomagane technologiami.

Wykorzystanie urządzeń mobilnych w procesie dydaktycznym oraz bieżącej pracy nauczyciela to już nie tylko tendencja, ale i rzeczywistość polskiej szkoły. Polecam artykuły o wykorzystaniu nowoczesnych technologii w edukacji, o metodyce e-learningu i projektowaniu kursów e-learningowych oraz te, które odnoszą się do szans i zagrożeń, jakie mogą wynikać ze stosowania współczesnych mediów. Przeczytamy o nowym obliczu agresji elektronicznej, o tym, że pojawiają się nowi sprawcy i nowe „ofiary” oraz o tym, że inne też są psychologiczne czy prawne konsekwencje tego zjawiska.

Jestem przekonana, że „Informator Oświatowy” także i w bieżącym roku szkolnym stanie się miejscem wymiany doświadczeń i poglądów, forum dzielenia się sukcesami, jak i wątpliwościami związanymi z szeroko rozumianą edukacyjną praktyką.

Życząc Państwu inspirującej lektury, zapraszam do współpracy i zamieszczania artykułów w naszym kwartalniku.

Bożena Żuk

dyrektor

*Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli
w Słupsku*

Z okazji

Dnia Edukacji Narodowej

składamy Państwu najserdeczniejsze życzenia sukcesów we wszystkich działaniach podejmowanych na rzecz rozwoju dzieci i młodzieży, uczęszczającej do pomorskich przedszkoli, szkół i placówek oświatowych.

Pracownicy

***Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli
w Słupsku***

PRZEPISY ZALECENIA WYJAŚNIENIA

Polecamy...

- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 kwietnia 2016 r. w sprawie wymogów technicznych, jakie musi spełniać aplikacja do przesyłania informacji do Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji (Dz. U. z dnia 13.04. 2016 r. poz. 498).
- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze ogólnym poziom 1-4 (Dz. U. z dnia 15.04.2016 r. poz. 520).
- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 maja 2016 r. zmieniające rozporządzenie zmieniające rozporządzenie w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz. U. z dnia 23.04.2016 poz. 695).
- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 maja 2016 r. w sprawie szczegółowego trybu prowadzenia postępowania wyjaśniającego i dyscyplinarnego wobec nauczycieli oraz wznawiania postępowania dyscyplinarnego (Dz.U. z dnia 31.05. 2016 poz. 741).
- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 czerwca 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych (Dz. U. rok 2016 poz. 787).
- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz. U. z dnia 23.06. 2016 r. poz. 894).
- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 czerwca 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z dnia 23.06. 2016 r. poz. 895).
- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 czerwca 2016 r. zmieniające rozporządzenie zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z dnia 23.06. 2016 r. poz. 896).
- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Nauki I Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 czerwca 2016 r. w sprawie charakterystyki drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowej dla kwalifikacji uzyskiwanych po uzyskaniu kwalifikacji pełnej na poziomie 4 – poziom 5 (Dz. U. z dnia 27.06. 2016 r. poz. 915).
- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 lipca 2016 r. w sprawie wzorów znaków graficznych informujących o poziomach Polskiej Ramy Kwalifikacji przypisanych do kwalifikacji pełnych i cząstkowych włączonych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (Dz. U. z dnia 14.07. 2016 r. poz. 1022).
- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 4 lipca 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wysokości minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli, ogólnych warunków przyznawania dodatków do wynagrodzenia zasadniczego oraz wynagradzania za pracę w dniu wolnym od pracy (Dz. U. z dnia 15.07.2016 r. poz. 1029).
- ➔ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach (Dz. U. z dnia 1 sierpnia 2016 r. poz. 1154).
- ➔ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 lipca 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy dzieciom i uczniom w formie zasiłku losowego na cele edukacyjne, pomocy uczniom w formie wyjazdów terapeutyczno-edukacyjnych oraz pomocy dzieciom i uczniom w formie zajęć opiekuńczych i zajęć terapeutyczno-edukacyjnych w 2016 r. (Dz. U. z dnia 17.07.2016 r. poz. 1268).

- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 lipca 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz. U. z dnia 11.08. 2016 r. poz. 1212).
- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 lipca 2016 r. w sprawie szczegółowego zakresu danych dziedzinowych gromadzonych w systemie informacji oświatowej oraz terminów przekazywania niektórych danych do bazy danych systemu informacji oświatowej (Dz. U. z dnia 17.08. 2016 r. poz. 1267).
- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 sierpnia 2016 r. w sprawie zakresu informacji gromadzonych w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji o kwalifikacjach nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych (Dz. U. z dnia 9.08.2016 r. poz. 1204).
- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz. U. z dnia 18.08. 2016 r. poz. 1278).
- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 sierpnia 2016 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać eksperci powoływani do zespołu ekspertów, trybu powoływania ekspertów oraz procedury porównywania efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji z charakterystykami poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji (Dz. U. z dnia 23.08.2016 r. poz. 1321).
- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 sierpnia 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie organizacji roku szkolnego (Dz. U. z dnia 25 sierpnia 2016 r. poz. 1335).
- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz. U. z dnia 31.08. 2016 r. poz. 1368).
- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie postępowania w celu uznania świadectwa lub innego dokumentu albo potwierdzenia wykształcenia lub uprawnień do kontynuacji nauki uzyskanych w zagranicznym systemie oświaty (Dz. U. z dnia 31.08. 2016 r. poz. 1369).
- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 sierpnia 2016 r. w sprawie wzoru formularza wniosku o udzielenie informacji z centralnego rejestru orzeczeń dyscyplinarnych (Dz. U. z dnia 31.08.2016 r. poz. 1378)
- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 sierpnia 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie konkursu na stanowisko dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i stanowisko dyrektora okręgowej komisji egzaminacyjnej (Dz. U. z dnia 01.09.2016 r. poz. 1384).
- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 sierpnia 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowego programu szkolenia kandydatów na egzaminatorów, sposobu prowadzenia ewidencji egzaminatorów oraz trybu wpisywania i skreślenia egzaminatorów z ewidencji (Dz. U. z dnia 01.09 2016 r. poz. 1385).
- ➔ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 września 2016 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw (Dz. U. z dnia 13.09.2016 r. poz. 1453).
- ➔ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 września 2016 r. w sprawie szczegółowego zakresu zadań realizowanych przez Agencję Rynku Rolnego związanych z wdrożeniem na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej programu „Owoce i warzywa w szkole” (Dz. U. z dnia 13.09.2016 r. poz. 1457).

Jerzy Byczkowski

*ekspert ds. prawa oświatowego
Technikum Leśne w Warcinie*

Komunikaty

⇨ **Podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2016/2017 to:**

1. Upowszechnianie czytelnictwa, rozwijanie kompetencji czytelniczych wśród dzieci i młodzieży.
2. Rozwijanie kompetencji informatycznych dzieci i młodzieży w szkołach i placówkach.
3. Kształtowanie postaw. Wychowanie do wartości.
4. Podniesienie jakości kształcenia zawodowego w szkołach ponadgimnazjalnych poprzez angażowanie pracodawców w proces dostosowania kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy.

⇨ **Kierunki realizacji zadań z zakresu nadzoru pedagogicznego obejmują:**

1. W zakresie kontroli:
  - w publicznych szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych – „Prawidłowość organizacji i funkcjonowania biblioteki szkolnej.”
  - w publicznych technikumach i zasadniczych szkołach zawodowych – „Realizacja kształcenia dualnego w ramach praktycznej nauki zawodu.”
  - w publicznych przedszkolach, innych formach wychowania przedszkolnego i oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych – „Zgodność z przepisami prawa przeprowadzania postępowania rekrutacyjnego do przedszkoli na rok szkolny 2017/2018.”
2. W zakresie ewaluacji:
  - Ewaluacje problemowe (60% wszystkich ewaluacji w roku szkolnym): w szkołach podstawowych, gimnazjach, szkołach ponadgimnazjalnych, placówkach kształcenia ustawicznego oraz ośrodkach dokształcania i doskonalenia zawodowego – w zakresie wymagań:
    - „Kształtowane są postawy i respektowane normy społeczne”;
    - „Szkoła lub placówka wspomaga rozwój uczniów, z uwzględnieniem ich indywidualnej sytuacji”.
  - Ewaluacje problemowe w zakresie wybranym przez kuratora oświaty na podstawie wniosków z nadzoru pedagogicznego (40% wszystkich ewaluacji w roku szkolnym). W roku szkolnym 2016/2017 monitorowanie będzie obejmowało:
    - „Sposób realizacji zadań z zakresu upowszechniania czytelnictwa, rozwijania kompetencji czytelniczych wśród dzieci i młodzieży w szkole podstawowej i gimnazjum”;
    - „Liczbę uczniów technikum i zasadniczej szkoły zawodowej realizujących kształcenie dualne w ramach praktycznej nauki zawodu”;

– „Organizację pracy świetlicy w szkołach podstawowych i gimnazjach, w tym specjalnych”.

Więcej na: https://men.gov.pl/jakosc-edukacji/nadzor-pedagogiczny/podstawowe-kierunki-realizacji-polityki-oswiatowej-panstwa-w-roku-szkolnym-2016_2017.html

⇨ **Podpisano porozumienie o współpracy MEN z Instytutem Pamięci Narodowej**

Minister Edukacji Narodowej Anna Zalewska i Prezes Instytutu Pamięci Narodowej dr Jarosław Szarek podpisali dziś list intencyjny o współpracy w dziedzinie edukacji. Celem porozumienia jest wspieranie procesu doskonalenia zawodowego nauczycieli historii i przedmiotów humanistycznych. Obie instytucje będą także dążyły do aktywnego udziału młodzieży w przedsięwzięciach patriotycznych i edukacyjnych organizowanych przez Instytut Pamięci Narodowej. Ważnym celem porozumienia jest również włączenie się uznanych badaczy dziejów najnowszych Polski – pracowników IPN w proces powstawania podstaw programowych z przedmiotu historia oraz wiedza o społeczeństwie.

Więcej na: <https://men.gov.pl/ministerstwo/informacje/podpisano-porozumienie-o-wspolpracy-men-z-instytutem-pamieci-narodowej.html>

⇨ **Nauczyciele uczą się programowania**

Ministerstwo Edukacji Narodowej uruchomiło portal poświęcony nauce programowania, kierowany do nauczycieli wszystkich poziomów i przedmiotów. Programowanie, albo inaczej kodowanie, to umiejętność, o której coraz częściej mówi się jako o równie niezbędnej w przyszłej karierze zawodowej, co język angielski. Już teraz na rynku pracy brakuje kilkudziesięciu tysięcy informatyków, a w wielu innych zawodach znajomość systemów informatycznych (a nie tylko określonych programów) jest niezbędną umiejętnością. Dlatego tak ważne jest, żeby uczniowie jak najwcześniej poznawali tajniki kodowania. Aby „odczarować” kodowanie, MEN ogłosiło pilotażowe wdrożenie nauczania programowania i uruchomiło platformę www.programowanie.men.gov.pl.

Więcej na: www.programowanie.men.gov.pl

⇨ **Wyprawka szkolna 2016/2017 przyjęta przez Radę Ministrów**

Blisko 24 mln zł zaplanowano na realizację Rządowego Programu Wyprawka Szkolna w roku szkolnym 2016/2017. Celem przyjętego programu jest wyrównywanie szans edukacyjnych i wspieranie rozwoju edukacyjnego uczniów przez dofinansowanie zakupu podręczników. Rada Ministrów przyjęła uchwałę i rozporządzenie w tej sprawie, które weszły w życie 19 lipca 2016 roku.

Program zakłada także m.in. wsparcie w zakresie zakupu materiałów edukacyjnych dla:

- uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym;
- uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w przypadku gdy jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym lub znacznym.

Więcej na: <https://men.gov.pl/ministerstwo/informacje/wyprawka-szkolna-2016-2017.html>

🔗 Portal Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji uruchomiony

Ministerstwo Edukacji Narodowej uruchomiło 15 lipca portal Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. Można go znaleźć pod adresem: www.kwalifikacje.gov.pl. Portal przeznaczony jest dla osób zainteresowanych formalnym uznawaniem kompetencji i podnoszeniem swoich kwalifikacji. Prace nad nowym systemem prowadzone były pod kierunkiem Ministra Edukacji Narodowej, który nadzorował i koordynował cały obszar zmian w systemie kwalifikacji. W ramach systemu zastosowano rozwiązania wypracowane wspólnie z partnerami społecznymi, m.in.: przedstawicielami pracodawców, związków zawodowych, organizacji branżowych, organizacji pozarządowych, instytucji edukacyjnych i naukowo-badawczych, firm szkoleniowych. Ich opinie miały istotny wpływ na kształt wielu rozwiązań w ZSK.

Rozwiązania, które wprowadza Zintegrowany System Kwalifikacji, to odpowiedź na zmiany zachodzące na rynku pracy i w gospodarce. Jak wskazują doświadczenia innych krajów europejskich, dzięki wprowadzeniu systemu opartego na ramie kwalifikacji wzrosła liczba osób zainteresowanych formalnym uznawaniem kompetencji i podnoszeniem kwalifikacji, co wpłynęło nie tylko na sytuację zawodową ludzi, lecz także na ich poczucie bezpieczeństwa na rynku pracy.

Więcej na: www.kwalifikacje.gov.pl

🔗 Dobre praktyki diagnozy psychologicznej

Rada Europy poleca polską publikację, wydaną przez ORE, skierowaną do osób zajmujących się diagnozą psychologiczną dzieci w poradniach psychologiczno-pedagogicznych. W książce przedstawiono wybrane zagadnienia diagnozy dzieci różnorodnych pod względem etnicznym, językowym i kulturowym.

Publikacja dostępna na stronie:

<http://bc.ore.edu.pl/dlibra/docmetadata?id=583>

🔗 Programy Centrum Edukacji Obywatelskiej

CEO wspiera nauczycieli wszystkich przedmiotów ze wszystkich poziomów szkół oraz z przedszkoli. Prowadzi szkolenia stacjonarne i kursy internetowe, dosko-

nałace warsztat pracy – m.in. z metod nauczania, w tym z oceniania kształtującego, a także z wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) na lekcjach. W proponowanych programach CEO kładzie nacisk na działania lokalne, z następujących obszarów: edukacja obywatelska, globalna, matematyczno-przyrodnicza, kulturalna, medialna, ekonomiczna. **Wybrane programy CEO:**

- **Filmoteka szkolna. Akcja!** (przygotowanie nauczycieli i uczniów do pracy z filmem na lekcjach i zajęciach pozalekcyjnych).
- **Nauczycielska Akademia Internetowa** (kursy internetowe dla nauczycieli, umożliwiające doskonalenie umiejętności dydaktycznych, w tym technik nauczania i oceniania – w sposób praktyczny, z indywidualną opieką mentora).
- **OK Zeszyt** (program i metoda pracy zwiększająca skuteczność nauczania, dzięki wykorzystaniu zasad oceniania kształtującego. Uczestnicy uzyskują dostęp do kursu internetowego i bloga przedmiotowego, webinarów i spotkań regionalnych oraz otrzymują indywidualne wsparcie opiekuna konsultanta).
- **Szkoła Tolerancji** (wspomaganie nauczycieli we wprowadzaniu na lekcjach elementów edukacji antydyskryminacyjnej).
- **Szkoła Ucząca Się** (program realizowany od 16 lat wspólnie z Polsko-Amerykańską Fundacją Wolności, służący podnoszeniu efektywności nauczania i uczenia się oraz wprowadzaniu do szkół m.in. oceniania kształtującego).

Więcej na stronie: <http://glowna.ceo.org.pl/dla-nauczycielek-i-nauczycieli>

🔗 Organizacja zajęć religii i etyki w szkole

Religia (określonego wyznania) i etyka są zajęciami, w których uczeń uczestniczy na zasadzie dobrowolnego wyboru. Podstawą udziału ucznia w zajęciach z religii, z etyki lub w zajęciach z obu przedmiotów jest życzenie wyrażone w formie pisemnego oświadczenia złożonego przez rodziców (opiekunów prawnych) lub pełnoletniego ucznia. Szkoła nie może domagać się od rodziców lub pełnoletniego ucznia oświadczenia o nieuczęszczaniu na lekcje religii lub etyki.

Od roku szkolnego 2016/2017, uczeń uczęszczający zarówno na zajęcia z religii, jak i na zajęcia z etyki ma wliczane do średniej ocen roczne i końcowe oceny klasyfikacyjne uzyskane z każdego z tych zajęć.

Więcej na: <https://men.gov.pl/ministerstwo/informacje/informacja-dotyczaca-organizowania-zajec-z-religii-i-etyki>

I. P.

XII POMORSKIE FORUM EDUKACJI REGIONALNEJ

Wielokulturowe Pomorze: Ojczyzny kształty wszelakie

Uczestnikom tegorocznemu Forum Edukacji Regionalnej towarzyszyła myśl Beniamina Barbe: „(...) poszukujemy przyjaznych przestrzeni do życia, wspólnego gruntu, gdzie okazać możemy nasze odmienności czy swobodnie je zachować (...)”. Obszar województwa pomorskiego to jeden z najbardziej zróżnicowanych pod względem etnograficznym regionów w Polsce. Inicjatywy takie – jak XII Pomorskie Forum Edukacji Regionalnej – nie tylko przybliżają dziedzictwo i współczesność Pomorza Środkowego, Kaszub czy Kociewia, ale przede wszystkim sprzyjają integracji społeczności lokalnych i pozwalają na uruchomienie ich potencjału. W dobie powszechnej globalizacji, odwołanie się do naszej tradycji i do naszej specyficznej historii, może być największym atutem Pomorza. Warto także podkreślić, iż Forum stara się pokazać nowoczesne oblicze edukacji regionalnej, bowiem współczesny regionalizm nie ogranicza się do przysłowiowych zespołów folklorystycznych. Wręcz przeciwnie – szeroko otwiera się na nowe technologie, korzysta z mediów społecznościowych oraz sprawia, że podejmowane działania odbijają się szerokim echem również w wirtualnej przestrzeni.

Pomorskie Forum Edukacji Regionalnej organizowane przez Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku od 12 już lat przyciąga do Słupska liczne grono regionalistów. Autorką tego projektu, integrującego różnorodne środowiska Pomorzan, jest Grażyna Przybylak konsultant ds. edukacji międzykulturowej oraz humanistycznej ODN w Słupsku, która z wielkim zaangażowaniem zabiega o zachowanie ciągłości międzypokoleniowej mieszkańców naszego regionu. Cel ten realizuje poprzez wykorzystanie zasobów edukacji formalnej i nieformalnej. Realizacja tak dużego przedsięwzięcia nie byłaby możliwa bez wsparcia ze strony wielu podmiotów. Corocznie współdziałają z Ośrodkiem: Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku, stowarzyszenia, wspólnoty mniejszościowe, wydawnictwa, podmioty gospodarcze oraz jst wśród których poczesne miejsce zajmuje Samorząd Powiatu Słupskiego.

W Forum uczestniczą pisarze, naukowcy, znawcy kultury kaszubskiej, kociewskiej, ukraińskiej i żydowskiej, artyści, przedstawiciele regionalnych mniejszości narodowych, władze samorządowe i oświatowe oraz dziennikarze. Podczas corocznych spotkań, którym towarzyszą te-

matyczne wystawy malarskie i wystawy artystyczne, odbywają się wykłady, debaty oraz prezentowany jest dorobek nauczycieli – regionalistów, pasjonatów zafascynowanych historią, kulturą, współczesnością i rozwojem społeczno-kulturowym Pomorza.

Na przestrzeni lat uczestnicy spotkań regionalnych zajmowali się takimi zagadnieniami jak: *Słupsk w regionie. Nie tylko zabytki* (2002), *Słupsk. Miasto twórcze* (2004), *Inspiracje regionalne w teatrze* (2005), *Wielokulturowe Pomorze. Wielokulturowy Słupsk* (2008 i 2014), *Dziedzictwo wielokulturowe w literaturze i sztuce* (2009), *Jedność w różnorodności* (2010), *Jeden dom, wiele narodów*, (2011), *Kulturowe pejzaże Pomorza* (2012), *Cudowna kraina dzieciństwa* (2013), *Wielokulturowe Pomorze. Tradycja odnaleziona* (2015). Tematyka kolejnych spotkań realizowanych w ramach Forum doskonale wkomponowuje się w zapisy *Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020*, w której ważne miejsce zajmuje wzmacnianie potencjału i możliwości płynących z różnorodności kulturowej Pomorzan.

XII Pomorskie Forum Edukacji Regionalnej, *Wielokulturowe Pomorze – Ojczyzny kształty wszelakie* odbyło się 3 czerwca br. w Zamku Książąt Pomorskich – w Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku. Patronat nad projektem objęli: Marszałek Województwa Pomorskiego – Mieczysław Struk, Pomorski Kurator Oświaty – Monika Kończyk, Prezydent Miasta Słupska – Robert Biedroń, Starosta Powiatu Słupskiego – Zdzisław Kołodziejcki, Wójt Gminy Kobylnica – Leszek Kuliński, Wójt Gminy Słupsk – Barbara Dykier. Wśród gości Forum byli: senator Rzeczypospolitej Polskiej – Kazimierz Kleina, Janina Bezubka – główny specjalista w Departamencie Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego, wicestarosta powiatu słupskiego – Rafał Konan, wiceprezydent miasta Słupska – Krystyna Danilecka-Wojewódzka, wiceprzewodniczący Komisji Edukacji w Radzie Miasta Słupska – Mieczysław Jaroszewicz, oraz Mariusz Smoliński – dyrektor Centrum Edukacji Regionalnej w Słupsku.

Uroczystego otwarcia Forum dokonała – dyrektor Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku Bożena Żuk, która podkreśliła, że wśród wielu celów Forum,

najważniejsze jest budowanie przestrzeni dialogu międzykulturowego i międzypokoleniowego oraz upowszechnianie dziedzictwa historyczno-kulturowego, promowanie zabytków przeszłości i dóbr kultury Ziemi Pomorskiej. Dodała również, że jest to forma doskonalenia nauczycieli, ciesząca się dużą popularnością, bowiem pozwala na ogląd tego, co się wydarzyło w minionym roku szkolnym na lekcjach i zajęciach pozalekcyjnych, na których mówi się o swoich miejscowościach, rodzinach, domach i o tym, co najpiękniejsze w regionie: o historii, kulturze i życiu mieszkańców. Dyrektorka ODN w Słupsku podkreśliła też, jak ważne dla rozwoju nauczycieli i ich uczniów są spotkania z regionalistami, które wzbogacają warsztat metodyczny nauczycieli. Podkreśliła, że przyjęta przez Ośrodek forma Forum jest doskonałym przykładem działalności, pozwalającej na ukazanie współistnienia odmiennych zbiorowości ludzkich, wzajemnie się przenikających i dopełniających koloryt Pomorza.

Podczas inauguracji Forum głos zabrał również senator Kazimierz Kleina, który mówił o konieczności wszechstronnego rozwoju Kaszub i Pomorza oraz wskazał na potrzebę wspierania działań na rzecz rozwoju społecznego i gospodarczego regionu poprzez promocję i upowszechnianie wiedzy o kulturze, języku i historii, co doskonale czynią gospodarze, zaproszeni prelegenci i goście Pomorskiego Forum Edukacji Regionalnej. Głos zabrała także wiceprezydent miasta Słupska Krystyna Danilecka-Wojewódzka, która podkreśliła, iż organizatorzy Forum angażują do współpracy wiele różnych instytucji. Ze słupskim Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli współpracują bowiem najważniejsze dla regionu muzea, galerie, biblioteki oraz ośrodki kultury, dzięki czemu liczne spotkania, dyskusje i wystawy znacząco wpływają na zrozumienie regionalnej specyfiki Pomorza. Część oficjalną zakończyła Marzenna Mazur dyrektorka Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku, która zwróciła uwagę na to, jak ważne jest miejsce, w którym odbywają się spotkania regionalistów. Przestrzeń Muzeum Pomorza Środkowego ożywia i mobilizuje społeczność lokalną do refleksji nad wielokulturowością i różnorodnością naszej pomorskiej Ojczyzny.

Bogaty program tegorocznego Forum rozpoczął się od występów zespołów ludowych. Na scenie przed Zamkiem Książąt Pomorskich zgromadzeni widzowie wysłuchali i obejrzeni pieśni i tańce kaszubskie w wykonaniu Dziecięcego Kaszubskiego Zespołu Pieśni i Tańca „Tuchlińskie Skrzaty” z Zespołu Szkół w Tuchlinie, pod kierunkiem Jarosława Jóskowskiego, Ireny Warmowskiej i Jana Baska; tańce ukraińskie w wykonaniu Zespołu Ukraińskiego Tańca Ludowego „Witrohon” z I Liceum Ogólnokształcącego im. Tarasa Szewczenki z Białego Boru, pod kierunkiem Andrzeja Drozda. Można było też podziwiać Ukraiński Zespół Wokalny białe-

go śpiewu z I Liceum Ogólnokształcącego im. Tarasa Szewczenki z Białego Boru, pod kierunkiem Ołeny Horukiw. Wokalnie zaprezentowały się również dzieci ze Szkoły Podstawowej nr 1 w Bytowie, która od lat kulturuje wielokulturowe tradycje Pomorza, przygotowane przez Mirosławę Hanasko.

W tym samym czasie w Sali Rycerskiej Zamku Książąt Pomorskich wykład inauguracyjny *Projekcje polskości – obywatel czy patriota?* wygłosił prof. dr hab. Józef Bachórz z Uniwersytetu Gdańskiego. O *Wielkim Pomorzu – wielokulturowości dziedziczonej* mówiła prof. dr hab. Adela Kuik-Kalinowska z Akademii Pomorskiej w Słupsku, a temat *Obywatelskość: między ideą wielokulturowości a prawem do edukacji regionalnej* przybliżyła zebrany dr Adela Kożyczkowska z Uniwersytetu Gdańskiego. Andrzej Obecny – redaktor naczelny gazety „Moje Miasto” zaprezentował zagadnienie: *Wielokulturowość na łamach gazety „Moje Miasto” i Słupskiej Biblioteki Mojego Miasta.*

W panelu dyskusyjnym regionalistów, zatytułowanym: *Od edukacji regionalnej do wspólnoty obywatelskiej*, udział wzięli wykładowcy Uniwersytetu Gdańskiego i Akademii Pomorskiej w Słupsku, przedstawiciele Centrum Edukacji Regionalnej w Gdańsku, Klubu Nowodworskiego, Stowarzyszenia Miłośników Nowego Dworu Gdańskiego, Centrum Wspierania Imigrantów i Imigrantek w Gdańsku, Oddziału Kociewskiego Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego w Tczewie, Słupskiego Związku Ludności Pochodzenia Niemieckiego oraz Muzeum Wsi Słowińskiej w Klukach. Nie zabrakło też nauczycieli ze szkół, które realizują innowacje z zakresu edukacji regionalnej: Szkoły Podstawowej w Bierkowie, Szkoły Podstawowej nr 1 w Bytowie i Zespołu Szkół w Kołczygłowach. Moderatorami dyskusji byli: Grażyna Przybylak z ODN w Słupsku i prof. Daniel Kalinowski z Akademii Pomorskiej w Słupsku. Paneliści zwrócili uwagę na konieczność poszukiwań rozwiązań metodologicznych dla problemów związanych z obywatelstwem, tożsamością i edukacją grup mniejszościowych. Wskazali na przykłady dobrych praktyk w działaniach placówek oświatowych województwa pomorskiego, rozwój nauczania w języku kaszubskim i potrzebę kształcenia kadry pedagogicznej w tym zakresie. Podkreślili, że wielokulturowość i różnorodność etniczna Pomorza powinna być dla nas współczesnych powodem do dumy i źródłem inspiracji, a eksponowanie pomorskiej tożsamości wielu kultur i jednoczesne budowanie spójnej wspólnoty obywatelskiej tych ziem powinno być priorytetowe dla działających w regionie instytucji kulturalnych i oświatowych. Wnioski uczestników tegorocznego Forum doskonale wpisały się zatem w ideę ogłoszonego przez Samorząd Województwa Pomorskiego roku 2016. Rokiem Pomorskiej Wspólnoty *Obywatelskiej* – inicjatywa ta ma wzmocnić poczucie tożsa-

mości Pomorzan, ich identyfikację z historią, kulturą i tradycją regionu oraz wesprzeć integrację i aktywność obywatelską mieszkańców naszego regionu.

Forum towarzyszyła wystawa kolaży Greta Grabowskiej – absolwentki Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku, zatytułowana „Pustka i Światło”, którą do 15 czerwca br. oglądać można było w Domu na Rozstaju Kultur i Religii, przy ul. Rabina dr. Maxa Josepha. Ekspozycja „Pustka i Światło” to zestaw czarno-białych kolaży, poświęconych nieistniejącym synagogom Pomorza. Ujawniając źródła swojej inspiracji, autorka wystawy powiedziała, że po lekturze niezwyklej książki Wojciecha Wilczyka *Niewinne oko nie istnieje* postanowiła odnaleźć ślady po żydowskich świątyniach na terenie rodzinnego Pomorza. Podczas kilku wypraw studyjnych odnalazła je i postanowiła opowiedzieć o tym w cyklu prac stworzonych specjalnie z myślą o uczestnikach Forum.

Tegoroczne Forum zakończyło się w Muzeum Wsi Słowińskiej w Klukach. Uczestnicy mogli zwiedzić muzealne zagrody w Klukach, obejrzeć Galerie Pomorskiego Malarstwa Plenerowego, wystawę fotografii *Zatrzymać czas* autorstwa Henryka Soji i Joanny Jagody oraz uczestniczyć w prezentacji zawodów unikatowych podczas warsztatów ceramiczno-garncarskich poprowadzonych przez Annę Kowalczyk. Wzięli też udział w warsztatach botanicznych: *Roślinność wsi słowińskiej w Klukach*, poprowadzonych przez dr Annę Kreft konsultanta ds. wspomaganie nauczycieli w zakresie edukacji przyrodniczej w ODN w Słupsku.

Uczestnicząc w Forum, po raz kolejny mieliśmy możliwość przekonać się o tym, jak ważne są przestrzenie współodczuwania, przestrzenie pozwalające na wymianę myśli, poglądów i doświadczeń. Taką przestrzeń niewątpliwie stanowi Pomorskie Forum Edukacji Regionalnej.

Iwona Poźniak
konsultant

ds. wydawnictw pedagogicznych
w ODN w Słupsku

Edukacja regionalna z Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku

Słupsk, Województwo Pomorskie i całe Pomorze to dla osób zajmujących się regionalizmem teren trudny. Skomplikowane losy historyczne przerwały ciągłość następujących po sobie pokoleń kolejnych mieszkańców, a dzisiejsi Pomorzanie to w większości potomkowie tych, którzy osiedlili się tu po II wojnie światowej. Zmieniły się także granice obszaru, który nazywamy Pomorzem, zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, że część jego historycznych ziem znalazła się w granicach Polski, a część Niemiec. Również współczesny podział administracyjny wprowadza dodatkowe zamieszanie, przypisując Słupsk zwierzchności Gdańska, podczas gdy dawniej (również niedługo po wojnie) zwykle podporządkowany był Szczecinowi.

Najłatwiej wybrnąć z tej sytuacji, prezentując tradycje kaszubskie. Ale czy wtedy pokazujemy całą prawdę i czy taki przekaz spełnia jeden z podstawowych warunków edukacji regionalnej – pomoc w określaniu własnej tożsamości?

Co więcej, dzisiaj cały świat wydaje się być w zasięgu ręki. Wszelkie informacje dostępne są „w telefonie”, zalewają współczesnych odbiorców nadmiarem bodźców i tworzą powierzchowny „szum informacyjny”. Czy zatem jest sens mówić dzieciom o regionalizmie? Naszym zdaniem zdecydowanie tak – przede wszystkim po to, żeby tę wiedzę, tradycje, czy umiejętności zachować, ale także, żeby kształtowały unikalną i odrębną tożsamość młodych ludzi. Jak więc zainteresować uczniów tematem regionalizmu, skłonić do głębszych poszukiwań, zadawania pytań i znajdowania odpowiedzi?

Oczywiście, nie ma uniwersalnej recepty. Coraz częściej przekonujemy się jednak, że nowoczesne technologie, którymi dysponujemy w procesie edukacyjnym, nie są dla dzieci i młodzieży szczególnie atrakcyjne, ponieważ są oczywistym elementem ich codzienności. Trzeba zatem poszukiwać innych metod i środków. I tu warto powrócić do prostego rozwiązania, które jeszcze dla pokolenia trzydziestolatków kojarzy się nierozzerwalnie z nauką szkolną – wizyty w muzeum.

Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku od lat czterdziestych ubiegłego wieku w swojej słupskiej siedzibie i dwóch oddziałach w Klukach i Swołowie zgromadziło bogate zbiory, które mogą się przydać w dydaktyce różnych przedmiotów – do historii do religii – a z pewnością stanowić będą nieocenioną pomoc w edukacji regionalnej. Oczywiście, wizyta w muzeum nie wyczerpie wszystkich aspektów tematu (choć np. zagadnienia związane z przyrodą regionu poruszane są w ramach swołowskiego agrozrezerwatu lub w odniesieniu do tradycyjnych odmian zwierząt hodowanych w oddziałach), ani całkowicie nie zastąpi pracy nauczyciela, może ją za to z powodzeniem wspomóc i rozszerzyć.

Zbiory MPŚ to nie tylko największa na świecie kolekcja prac Witkacego, ale przede wszystkim pamiątki związane z miastem i regionem: panującą tu słowińską dynastią Gryfitów, czy sztuką dawną Pomorza oraz oczywiście liczne obiekty etnograficzne. Przy czym podkreślić należy, że dzieje tych ziem to nie tylko Kaszubi (do których należą Słowińcy, którym poświęcone jest m.in. Muzeum Wsi Słowińskiej w Klukach), ale także przeszłość niemiecka, od której nie uciekniemy i nie powinniśmy uciekać (tak jak to było „odgórnie przykazane” jeszcze kilkadziesiąt lat temu i w rezultacie prowadziło do zafałszowania obrazu prawdziwej historii tych miejsc). Życie na dawnej,

zamożnej, pomorskiej wsi prezentowane jest na ekspozycjach w Muzeum Kultury Ludowej Pomorza w Swołowie. Znajdziemy tam bogatą i różnorodną spuściznę po tych, którzy na naszych terenach osiedlili się po II wojnie światowej, przybывая z różnych stron Polski, a także po tych, którzy w wyniku zawirowań historii Polską tu nie zostali. Kultura materialna mieszkańców Pomorza sprzed i po II wojnie światowej, pokazana w Młynie Zamkowym w Słupsku, pozwala na porównania i unocznienie skomplikowanych procesów, które decydują zarówno o losach rodzin, jak i całych narodowości.

Obok tradycyjnego oprowadzania, staramy się wprowadzić bardziej atrakcyjne formy przekazywania wiedzy. Najprostszą jest tzw. lekcja muzealna, czyli opowieść na określony temat w oparciu o nasze ekspozycje. Jednak najbardziej lubiane są warsztaty, które pozwalają uczniom na samodzielne, twórcze zastosowanie poznanych wiadomości i z pewnością stanowią największą wartość edukacyjną.

I choć historia, którą poznajemy w procesie nauczania w dużej części składa się z dat, wojen, zmian na tronach, tak naprawdę dzieje, które tworzą zwykli ludzie – tacy jak my – są dla nas, jako muzealników, równie ważne i ciekawe. W ciągu kilkunastu lat pracy w słupskim muzeum wielokrotnie ze zdziwieniem przekonałam się, że pewne popularne umiejętności lub czynności dnia codziennego są dzieciom zupełnie obce – raz nawet trafiła mi się grupa, w której ani jedna osoba nie potrafiła upleść warkocza (!). Gdy zadaję dzieciom pytanie: „Skąd jest twoja rodzina?”, zwykle otrzymuję odpowiedź: ze Słupska, Głównyc, Ustki itp. Oczywiście, to dobrze, że młodzi ludzie utożsamiają się z miejscem, w którym mieszkają, ale z drugiej strony świadczy to o tym, że nie znają dziejów własnych nieodległych nawet przodków, nie mają potrzeby, a najczęściej możliwości wysłuchiwania opowieści babć i rodziców, a gdy taka potrzeba w końcu się pojawi, zwykle już brakuje świadków rodzinnej przeszłości. Dlatego celem naszych zajęć i wielu z organizowanych przez muzeum imprez jest pokazanie codzienności oraz odchodzących w niepamięć tradycji i obyczajów. Wiele z zajęć adresowanych jest do dorosłych i odbywa się np. w soboty, dzięki czemu pozyskane w ten sposób umiejętności i wiedzę można dalej przekazywać zarówno w domu, jak i w pracy dydaktycznej. Często przychodzą na nie np. matki z córkami albo dziadkowie i wnuki. Dla przykładu w Młynie Zamkowym podczas specjalnie organizowanych cykli edukacyjnych uczymy techniki mezeżki, haftu filetowego czy wykonywania ozdób bożonarodzeniowych z tradycyjnych materiałów, np. słomy. Niestety, akurat ten rodzaj zajęć, prowadzony przez twórców ludowych, ze względów praktycznych ma zwykle ograniczoną liczbę uczestników – trzeba zatem śledzić naszą stronę internetową.

Oczywiście szereg tematów związanych z regionalizmem znajduje się w naszej stałej ofercie, wystarczy tylko zadzwonić do muzeum i umówić się z klasą na konkretny termin. I tak na przykład: w Swołowie w ramach kilkugodzinnych warsztatów tka się chodniki ze skrawków materiałów, warzy piwo czy gra na tradycyjnych

instrumentach, a także przenosi dawne wzory na język współczesnej mody i designu. W Klukach, prawdziwym miejscu na końcu świata (tuż za wsią kończy się asfalt), można między innymi poznać tajniki tradycyjnej kuchni, upiec chleb, zrobić powróż. W obu oddziałach można wreszcie zobaczyć, jak żyło się bez internetu, a nawet prądu, i porównać własne obowiązki z tym, co jeszcze tak niedawno dzieci i dorośli musieli robić codziennie i od święta. Taka wizyta może zakończyć się wspólnym ogniskiem albo poczęstunkiem w postaci świeżych racuchów.

Zajęcia prowadzone przez muzealników w Słupsku, Klukach i Swołowie zmieniają się wraz z porami roku, cyklem świąt, a także wystawami czasowymi, zatem warto dokładnie przeanalizować i na bieżąco śledzić muzealną ofertę, by wyłowić to, co może się przydać w procesie edukacyjnym. Poza tym istnieje możliwość przygotowania przez pracowników MPŚ zajęć „na zamówienie”, czyli konkretnego, potrzebnego nauczycielowi tematu. Należy tylko skontaktować się z muzeum odpowiednio wcześniej i ustalić szczegóły. Możemy też przyjechać z opowieścią do Państwa szkoły. Niestety, ze względów konserwatorskich i bezpieczeństwa autentyczne obiekty muszą pozostać na terenie muzeum, ale być może zachęeni spotkaniem nauczyciela, zdecydują się potem przyjść do nas z młodzieżą.

Zapraszamy również na nasze tematyczne imprezy plenerowe, promujące region, jego kulturę, sztukę i historię (np. „Czarne Wesele” w Klukach, czy „Na św. Marcina najlepsza pomorska gęsiina” w Swołowie) oraz konferencje naukowe, poświęcone szerokiemu zakresowi tematów, w ujęciu nie tylko historycznym, ale często np. literackim lub filozoficznym, w tym na Pomorskie Forum Edukacji Regionalnej, którego głównym organizatorem jest Ośrodek Diskonalenia Nauczycieli w Słupsku. Dla wszystkich zainteresowanych jest też dostępna muzealna biblioteka, zawierająca wiele, nierzadko unikatowych materiałów źródłowych. Duża część naszej oferty dostępna jest nieodpłatnie.

Już wkrótce słupska siedziba muzeum powiększy się o odrestaurowane zabytkowe spichlerze, w których – obok nowoczesnych sal edukacyjnych i zmodernizowanych ekspozycji – swoje miejsce znajdą pamiątki po powojennych osadnikach, których udział w tworzeniu historii naszego regionu jest coraz częściej dostrzegany i doceniany. MPŚ od lat gromadzi i opracowuje nagrania wywiadów, dokumenty oraz archiwalia, dotyczące pierwszych słupszczan, a także osób, które pełniły ważną rolę w odbudowie i rozwoju Słupska, czy ważnych lokalnych wydarzeń z okresu po 1945 roku, ponieważ naszym zadaniem jest także zachowanie pamięci tym, co dla nas jest teraźniejszością lub nieodległą przyszłością, ale dla naszych potomków będzie już miało wartość historyczną.

Zapraszamy zatem do Słupska, Kluk i Swołowa na spotkanie z dziejami naszej „małej ojczyzny”, tak abyśmy i my mogli świadomie tworzyć jej historię dla tych, którzy przyjdą po nas.

Katarzyna Maciejewska

kierownik Działu Edukacji i Promocji
Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku

Kociewska księżnica w Tczewie

Przez ostatnie lata możemy dostrzec ogromny rozwój świadomości pojmowania naszych „małych” Ojczyzn, jako uzupełnienia tej najważniejszej – „wielkiej” i postrzegania unikatowości naszych lokalnych kultur, jako źródła tożsamości – regionalnej i narodowej. Niewątpliwie powinno cieszyć, iż coraz więcej z nas potrafi odpowiedzieć na pytanie „skąd jestem?”, zdając sobie jednocześnie sprawę ze znaczenia tego faktu. Wiedzę tę jednak, jak wszystko co wartościowe, trzeba pielęgnować i promować. Z roku na rok coraz więcej ludzi, instytucji, rozumiejąc tę potrzebę, staje się orędownikami tej wielkiej sprawy. To dzięki nim rośnie rzesza osób, która potrafi powiedzieć, skąd pochodzi, a nazwy malowniczych regionów, za sprawą m.in. różnego rodzaju festiwali, publikacji, przenikają do naszego codziennego życia. Taką orędowniczkę ma również przepiękne Kociewie. Od wielu lat jest nią Miejska Biblioteka Publiczna w Tczewie.

Niezwykle trudno zamknąć w słowach urodę kociewskiej krainy, co jednak należy uczynić, by przybliżyć czytelnikom ten malowniczy region. Choć Kociewiaków – chwalców niezwykłej urody Kociewia – możemy spotkać prawie wszędzie, za jego etniczne granice uważa się teren powiatów starogardzkiego, tczewskiego, a także świeckiego. Mieszkańcy tej krainy związani są wielowiekową, niekiedy trudną, historią, jak również przebogata kulturą. O jej wyjątkowości może świadczyć chociażby bardzo dźwięczna gwara, nadająca wyrazom melodyjnego brzmienia. Zachwyty może również wzbudzać feeria barw kociewskich strojów ludowych, wprawionych w ruch przez tańczących „korkarza”. Oko powinno szczególnie cieszyć wyszyte na nich elementy unikatowego haftu kociewskiego, odtworzonego w latach sześćdziesiątych XX wieku z odmetów zapomnienia przez Marię Wespową z Morzeszczyna i Małgorzatę Garnysz z Pączewa.

Swój niemały udział w ratowaniu tej bogatej kultury ma również Miejska Biblioteka Publiczna w Tczewie. Tczewska księżnica już dawno wyszła poza ramy słownikowej definicji słowa „biblioteka”. Działalność jej pracowników, skupionych w dziewięciu filiach i trzech sekcjach (wydawniczej, muzycznej i historycznej), obejmuje organizowanie różnego rodzaju imprez – odczytów, spotkań autorskich, a także konkursów, skierowanych do dzieci i młodzieży i nie tylko. Dzięki ich nieocenionej pracy Biblioteka przelamując schematy, stała się czymś więcej niż miejscem, gdzie można znaleźć interesującą książkę. Tu po prostu warto być. W zeszłym roku progi tczewskiej księżnicy przekroczyło prawie 160 tysięcy osób, czyniąc ją najczęściej odwiedzaną instytucją kultury w Tczewie. Tak liczne grono gości Miejskiej Biblio-

teki Publicznej jest niewątpliwie wyrazem zaufania dla jej pracy, w tym również trudu podejmowanego na rzecz promowania kultury kociewskiej.

Wśród bardzo wielu starań podejmowanych przez tczewską księżnicę w celu zachowania tradycji urokliwego Kociewia, jednym z najważniejszych jest aktywizacja lokalnej społeczności do realizacji tego zadania. Mury Biblioteki już dziewiąty raz będą w tym roku gościły uczestników Festiwalu Twórczości Kociewskiej im. Romana Landowskiego, którego Biblioteka jest współorganizatorką. Co roku w szranki do konkursu imienia nestora kociewskich regionalistów, a także byłego dyrektora tczewskiej księżnicy, stają setki najmłodszych mieszkańców Kociewia (dzieci i młodzież), którzy tworząc prace plastyczne lub literackie, układając programy sceniczne, czy też recytując utwory któregoś z kociewskich twórców, pokazują, jak wspaniałe efekty daje wprowadzana od wczesnych lat edukacja regionalna. Czyż może być piękniejszy widok dla regionalisty, niż przedszkolak deklamujący wierszyk w gwarze, czy też grupkę dzieci inscenizującą scenkę z życia w kociewskiej chacie?

Swój udział w przygotowaniu młodych adeptów kultury Kociewia ma też tczewska księżnica. Od lat to właśnie w Bibliotece najmłodszy poznają, dzięki organizowanym przez nią lekcjom regionalnym, zajmujący świat lokalnej kultury, bawiąc się i ucząc. Oczywiście, na tym nie koniec, gdyż trudno podać nawet w przybliżeniu liczbę dzieci, która właśnie odwiedzając Bibliotekę, za sprawą akcji głośnego czytania, usłyszała po raz pierwszy legendy o Kociewiu. Warto podać przykład organizowanego w zeszłym roku przez tczewską księżnicę „Dnia Dziecka z baśnią kociewską”, kiedy to najmłodszy szczerze wypełnili uliczki prowadzące na rynek miejski, by tylko posłuchać zajmujących opowiadań o baśniowych bohaterach naszego regionu, czytanych m.in. przez prezydenta miasta.

Edukacja o regionie nie kończy się jednak na lekcjach i zajęciach dla najmłodszych. Tczewska księżnica na bieżąco stara się przygotowywać również ciekawe formy spotkań z Kociewiem także i dla starszych miłośników regionalizmu. Do jednych z największych przedsięwzięć, które współorganizowała Biblioteka, była konferencja naukowa „Polska Regionalna – mowa – kultura – edukacja”, zorganizowana w listopadzie 2015 roku. W jej ramach prawie czterdziestu specjalistów z zakresu językoznawstwa, etnologii, socjologii, reprezentujących ośrodki akademickie z całego kraju (m.in. Akademia Pomorska w Słupsku, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Gdański, Uni-

wersytet Jagielloński, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy). Przez dwa dni wszyscy chętni mogli przysłuchiwać się wystąpieniom, przedstawiającym różne aspekty funkcjonowania regionalizmu, w tym również tego kociewskiego. W ramach konferencji, której tczewska ksiąźnica była współorganizatorką, omówiono m.in. funkcjonowanie edukacji regionalnej na Kociewiu, stan gwary tego regionu, a także przejawy prezentowania tożsamości jego mieszkańców. Efektem prowadzonych dyskusji było określenie wyzwań, które stoją w najbliższych latach przed regionalistami.

Na co dzień w Miejskiej Bibliotece Publicznej miłośnicy Kociewia również mogą znaleźć coś dla siebie. Co rusz tczewska ksiąźnica stara się zapraszać swoich obecnych i przyszłych czytelników na spotkania z ludźmi kultury, nauki, sztuki, którzy przybliżają – często nieznanym – opowieści o kociewskim dziedzictwie i jego znaczeniu. Gośćmi Biblioteki byli m.in. archeolodzy, fotograficy, historycy, pisarze, podróżnicy, muzycy, jak również przedstawiciele bardzo wielu innych profesji i pasji, którzy opowiadali o Kociewiu jakiejś tylko oni – wyjątkowym. Często spotkania te łączone były z promocjami książek, opisujących kulturę i dzieje kociewskiej krainy. Choć łączy je myśl przewodnia, są to prace różnego rodzaju – od rozpraw naukowych do przewodników turystycznych, ułatwiających wędrówki po bezkresnych szlakach Kociewia. Spotkania takie cieszą się rosnącą popularnością. Wystarczy wskazać, że w czerwcu tegoż roku podczas „Nocy Biblioteki”, w ramach której zorganizowano kiermasz wydawnictw regionalnych, udział wzięło przeszło czterysta osób.

Prezentując piękno swojej „małej” Ojczyzny, pracownicy Miejskiej Biblioteki Publicznej nie ograniczają się do wykorzystywania przekazu zamkniętego w słowach. Regularnie organizowane są tu wystawy, dzięki którym wszyscy przekraczający progi tczewskiej ksiąźnicy mogą poznać utrwalone na płótnie, bądź za pomocą obiektywu, dzieła lokalnych artystów, nie zawsze może przedstawiających samo Kociewie, jednakże pokazujące wrażliwość jego mieszkańców na piękno.

W swoich staraniach na rzecz zachowania tradycji kociewskiego regionu tczewska Biblioteka nie zapomina, by ukazywać swoim czytelnikom również kulturę innych, nie mniej malowniczych krain. Na przykład w czerwcu br. roku gościem ksiąźnicy z grodu Sambora była prof. Jowita Kęcińska-Kaczmarek. Wieloletnia wykładowczyni Akademii Pomorskiej w Słupsku oraz członkini Instytutu Kaszubskiego podzieliła się z zebranymi swoimi niezwykle cennymi przemyśleniami i spostrzeżeniami na temat Krajny, jednego z najbardziej unikatowych regionów Polski, posiadającego przebogata historię, datowaną już od VI w. p.n.e., a także nie mniej fascynującą kulturę.

Od przeszło dwudziestu lat Miejska Biblioteka Publiczna w Tczewie posiada również jeszcze jeden, wy-

jątkowy instrument, dzięki któremu może promować kociewską tradycję – własną sekcję wydawniczą, Kociewski Kantor Edytorski. Powstała w 1985 roku oficyna wydała do dziś ponad sto publikacji. Bardzo wiele z nich było kamieniami milowymi na drodze do zachowania tożsamości Kociewiaków. Były to zarówno rozprawy o dziejach Kociewia, jak również poezja, czy też kociewskie baśnie, dzięki którym najmłodszy mogą od swoich wczesnych lat obcować z przebogata kulturą regionu. Promowaniem tejże zajmuje się również, od 1986 roku „Kociewski Magazyn Regionalny” (http://www.mbp.tczew.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=263&Itemid=84), kwartalnik Kociewskiego Kantoru Edytorskiego i Miejskiej Biblioteki Publicznej. Na jego łamach ukazało się ponad 240 artykułów, zarówno doświadczonych twórców, jak również ludzi dopiero rozpoczynających swoją przygodę z piórem, często debiutujących za naszą sprawą. Redakcja „Kociewskiego Magazynu Regionalnego” dbała zawsze o to, aby poruszał on jak najszersze spectrum zagadnień związanych z „małą Ojczyzną” – Kociewiem. Łamy „Magazynu” zawsze były otwarte dla ludzi kultur niezależnie od formy jej wyrazu (w jednym z zeszytów rocznych numerów ukazał się nawet komiks kociewski). Od pierwszego swojego numeru „Kociewski Magazyn Regionalny” był i jest platformą pewnego rodzaju dyskusji o Kociewiu, miejscem swobodnej wymiany myśli. Redakcja „Magazynu” nigdy nie próbowała narzucać arbitralnie żadnych, chociażby słabo zarysowanych, kierunków biegu tej swoistej dyskusji. Tę kształtują nadsyłane teksty, tworząc niepowtarzalną kronikę. Za sprawą pozostawionej pełnej swobody wyrazu, jest to historia tak samo zajmująca, jak i różnorodna i nieprzewidywalna, potrafiąca nie jeden raz – oczywiście mile – zaskoczyć.

***

Pomimo iż tczewska ksiąźnica od bardzo wielu lat podejmuje się promowania i zachowania dziedzictwa kulturowego Kociewia, jej pracownicy zdają sobie sprawę, że to początek drogi, która nigdy nie będzie miała końca. Rozwój społeczny i technologiczny będzie powodował, iż pojawią się na niej zakręty, których kierunku dziś niemożliwym jest przewidzieć. Oczywiście jest więc, iż zaistnieje potrzeba zmieniania, dostosowania narzędzi promowania naszych „małych” Ojczyzn. Sprawiania, aby o dziedzictwie przodków mówić językiem jutra. Pracownicy tczewskiej ksiąźnicy z pewnością – jak robili to i wcześniej – zrobią wszystko, by ich głos o Kociewiu dotarł do jak najszerszego grona osób.

Marcin Kłodziński
Miejska Biblioteka Publiczna
w Tczewie

II Pelpliński Areopag 2016

POMORZE W SZKOLE – SZKOŁA NA POMORZU

Już po raz drugi 22 i 23 kwietnia br. Pelplin gościł uczestników II Areopagu z całego Pomorza. Organizatorem tego przedsięwzięcia byli: **Zarząd Główny Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, Kuria Diecezjalna Pelplińska** oraz **Wydział Teologiczny Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu**. Areopag Honorowym Patronatem objęli ks. biskup **Ryszard Kasyna** i Marszałek Województwa Pomorskiego **Mieczysław Struk**. Przewodnim tematem spotkania była kwestia edukacji regionalnej na Pomorzu: *Pomorze w szkole, szkoła na Pomorzu*. Obrady odbywały się w Bibliotece Diecezjalnej w Pelplinie. Poszczególne panele dyskusyjne poprowadzili ks. bp prof. dr hab. **Wiesław Śmiąg**, ks. dr hab. **Janusz Szulist** i dr **Krzysztof Korda**.

W pierwszym dniu seminarium prof. **Cezary Obracht-Prondzyński** (prezes Instytutu Kaszubskiego) wykładem inauguracyjnym nt.: *Wartości na szkolnych rozdrożach – między konformizmem a ryzykiem* wprowadził słuchaczy na szkolne rozdroża, mówiąc m.in. o różnych rodzajach ryzyka, na jakie narażeni są ludzie zajmujący się dzisiaj edukacją, nie tylko regionalną. Ks. prof. **Jan Perszon** w referacie *Wychowanie religijne w rodzinie w kontekście kulturowego zerwania z tradycją* przedstawił dość smutny obraz szybkiego odchodzenia od tradycji, jakie ma miejsce na Kaszubach. Prezes ZK-P **Łukasz Grzędzicki** w wystąpieniu poświęcił uwagę nauczaniu języka kaszubskiego oraz potrzebie rozwijania edukacji regionalnej w pomorskich szkołach.

Piątkowe obrady zakończyły się krótkim koncertem, promującym płytę z pieśniami „Pustej Nocny” wydaną przez Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie. Drugi dzień obrad Areopagu przeznaczony był na wystąpienia „praktyków” edukacji regionalnej. Rozpoczął się referatem **Karoliny Keler** (AP w Słupsku), która mówiła o doświadczeniach w nauczaniu języka kaszubskiego w słupskich szkołach. **Dariusz Kruca** – dyrektor Zespołu Szkół Katolickich w Gdyni, poświęcił uwagę kwestiom patriotyzmu i tradycji w szkołach katolickich. **Marian Gostkowski** – dyrektor Katolickiego Liceum Ogólnokształcącego i Gimnazjum w Kartuzach opowiedział o edukacyjno-wychowawczej roli regionalizmu.

Ostatni panel dyskusyjny poświęcono borowiackim doświadczeniom edukacyjnym, które w referacie, wzbogaconym prezentacją multimedialną i materiałami promocyjne, przedstawiła **Maria Ollick** – prezes Borowiackiego Towarzystwa Kultury. Dziedzictwo kulturowe Powiśla w systemie edukacyjnym obrazowo przedstawił **Piotr Widz** – dyrektor Miejsko-Powiatowej Biblioteki w Kwidzynie, radny Sejmiku Województwa Pomor-

skiego. Wyzwaniom i perspektywom „uczby regionalnej” na Kociewiu swoje wystąpienie poświęcił **Michał Kargul**, reprezentujący Oddział Kociewski Zrzeszenia Kujawsko-Pomorskiego w Tczewie.

Obradom przysłuchiwali się biskupi diecezji pelplińskiej, klerycy z Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie oraz nauczyciele, działacze regionalni i studenci kulturoznawstwa i etnofilologii. Zapis dźwiękowy wszystkich referatów i dyskusji zamieszczono na stronie „Radia Głos”. Poniżej fragment jednego z wystąpień.

Czy szkole potrzebni są regionaliści?

Być regionalistą. Inspiracje. Autodefinicje. Perspektywy, Łódź 2014, to ostatnia część tryptyku, na który składają się wydane wcześniej zbiory: *Ja – regionalista. Refleksje, stanowiska, komentarze, Łódź 2010* oraz *Kim jesteś, regionalisto? Sylwetki, opinie, diagnozy, Łódź 2012*. Jesienią 2009 roku w Zakładzie Etnologii Polski i Europy Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Łódzkiego zrodził się projekt pod roboczym (wtedy jeszcze) tytułem *Ja – regionalista*. Podstawą projektu była potrzeba zdefiniowania regionalisty jego własnymi słowami. Kwestie, stanowiące inspiracje dla realizowanego w ten sposób przedsięwzięcia badawczo-wydawniczego, były następujące:

- Co oznacza dzisiaj regionalizm?
- Co to znaczy być dzisiaj regionalistą?
- Kiedy i dlaczego ktoś się nim staje?

Nietrudno było przewidzieć inicjatorom projektu, że odpowiedzi na te pytania będą skomplikowane, o ile w ogóle możliwe, szczególnie w kontekście zjawisk współczesnego świata. Sami regionaliści to zresztą ludzie w różnym wieku, o rozmaitych zainteresowaniach, doświadczeniach, rodowodach intelektualnych i sympatiach politycznych. Uprawiają, praktykują, krzewią, i na swój sposób „wyznają regionalizm” – onegdaj względnie spójną ideę, dosyć precyzyjnie pozycjonowaną szczególnie w wymiarze ruchu społecznego, często w Polsce podporządkowaną pewnym określonym celom narodowym lub państwowym, dziś swobodnie zawłaszczaną przez realizatorów rozmaitych projektów z obszaru edukacji, animacji kulturalnej, marketingu terytorialnego, administracji, polityki, turystyki itp.

Teksty zgromadzone w trzech tomach dają odpowiedzi na pytania zadane bezpośrednio regionalistom, ci zaś – sięgając po różne formy wypowiedzi – zechcieli podzielić się swoimi refleksjami, wynikającymi z osobistych doświadczeń. Miałam przyjemność uczestniczyć

w pierwszej edycji projektu (2009-2010). Opublikowane wtedy zostały moje osobiste refleksje, zawarte w artykule pt. *Wszystko zaczęło się w dzieciństwie*. Kończąc je, pozwoliłam sobie na własne wynikające z mojego doświadczenia nazwanie regionalisty, które ujęłam w następujący sposób:

Być regionalistą – to pokochać całym sercem i umyślem swój region, miasto, ludzi i im służyć.

Być regionalistą – to pełnić służbę obywatelską, otaczać bezinteresowną troską wspólne dobro, jakim jest dziedzictwo kulturowe regionu.

Być regionalistą – to prowadzić przemyślane działanie w przekazywaniu świadectwa historii i tradycji.

Być regionalistą – to być otwartym na inne kultury.

Być regionalistą – to realizować swoje pasje i być aktywnym twórczo.

Być regionalistą – to mieć wizję, spełniać swoją misję z satysfakcją, zadowoleniem i mieć świadomość, że jest się potrzebnym innym.

Małgorzata Wabik, z Lokalnej Grupy Działania „Dolina Soły” w trzeciej edycji projektu *Kim jesteś, regionalisto?* z 2014 r. daje swoją odpowiedź na tak zadane pytanie. Brzmi ona następująco:

Kimże jest regionalista? Często myli się regionalizm ze zbieractwem komercyjnym, a tu trzeba odróżnić tego, kto autentycznie pielęgnuje tradycje i kulturę od tego, kto tylko wykonuje zawód etnografa. Etnograf może być równocześnie regionalistą, a regionalista może wykonywać zawód etnografa i mamy wtedy idealny mariaż umysłu i serca. Tak idealny, że aż pożądany. Regionalizm jest bowiem misją, a katalogowanie i promowanie tradycji ludowej to tylko rzemiosło. To tak jak z romantyczną ludowością i młodopolską ludomanią – niby to samo, ale zupełnie coś innego. Z regionalizmem jest jak z pierwszą miłością – jedna zaczyna się bardzo wcześnie, a na inną trzeba czekać całe życie. Niezależnie jednak od czasu przyścia, trwać będzie do końca życia, bo więzi powstające podczas obcowania z kulturą i tradycją regionalną nigdy nie zostaną zerwane. Dlaczego? Bo regionalizm nie dotyczy ludzi obojętnych i wyrachowanych. Do bycia autentycznym miłośnikiem własnej ziemi trzeba otwartych oczu, wrażliwych uszu, czulego serca i bystrego umysłu, który pozwoli znaleźć sposób na utrwalenie tego, co oczy zobaczą, uszy usłyszą, a serce przygarnie.

Czyż nie trzeba się zgodzić z takim ujęciem wszystkiego, co mieści w sobie pojęcie „regionalista”? Regionalista po prostu żyje tym, co jest w nim, ale wyrasta z tego, co wokół niego. Żyje tradycją i tworzy dla niej, kreując nową rzeczywistość, która wchłania przeszłą kulturę dla ubogacenia kultury teraźniejszej. Kultura – to właściwe i jedyne chyba słowo, stanowiące podstawę teoretycznego podejścia do regionalizmu, niezależ-

nie czy będziemy je postrzegać w kontekście całego regionu, czy w wymiarze lokalnym.

Urodziłam się i mieszkam do dziś w Tucholi, stolicy pięknego, gościnnego regionu Borów, regionu zamieszkałego przez ludzi szczerych, o otwartych sercach, regionu o bogatym krajobrazie kulturowym i przyrodniczym. Moja pasja i przygoda z regionem, jego historią, legendami i powiastkami, kulturą, pięknym krajobrazu wzięła swój początek z ciepła rodzinnego domu, z jego atmosfery ciągłych poszukiwań i zaszczerpionego przez oboje rodziców przywiązania do miejsca urodzenia i zamieszkania.

Mój dom rodzinny wspominam dzisiaj jako otwarty, pomocny dla każdego, bezpieczny, z rodzinnymi pamiątkami i ich historią, pełen książek, z ciekawymi, prawdziwymi opowieściami i legendami, z muzyką i śpiewem w tle. Od piętnastu lat jestem na emeryturze, na którą przesłam po trzydziestu pięciu latach pracy zawodowej i wiem, że podstawy wychowania człowieka tworzy rodzina i dom, a potem szkoła. Dzisiaj jestem przekonana, że tak stało się w moim przypadku. Lata mojej edukacji szkolnej przypadły na okres, który nieszczerłonie kochał takie wartości, którym hołdowano w domu. Jednak na szczęście nie wszyscy nauczyciele potrafili karnie podporządkować się ówczesnemu systemowi szkolnemu. W początkach lat 60. rozpoczęłam naukę w tucholskim liceum. Tu trafiłam na wspaniałych nauczycieli – wychowawców Stefanię i Ryszarda Żółkiewiczów, którzy byli pasjonatami kultury regionu, a szczególnie borowiackiego folkloru. Założyli szkolny zespół folklorystyczny *Borowiacy*. Wspólnie z nimi młodzież (ja również) należąca do zespołu penetrowała podtucholskie wsie w poszukiwaniu i rejestrowaniu przyśpiewek, piosenek, porzekadeł i tańców zachowanych jeszcze wówczas w pamięci lokalnych społeczności. Po śmierci twórców zespół zawiesił swoją działalność, ale reaktywowany przeze mnie w szkole podstawowej pod nazwą *Młodzi Borowiacy* działa do dziś. Prowadzeniem grupy zajmują się teraz z wielkim powodzeniem dawne członkinie tego zespołu, dzisiaj już nauczycielki z wieloletnim doświadczeniem. Dzięki temu materiał zebrany pół wieku temu żyje i popularyzowany jest również przez inne zespoły w regionie.

Zaangażowania moich wychowawców w przekazywanie tradycji regionu było wzmocnieniem wyniesionych z domu idei i wartości. Stało się ono dla mnie wzorem w pracy wychowawczej i dydaktycznej. Już jako nauczycielka, w pierwszym roku mojej pracy wstąpiłam do Borowiackiego Towarzystwa Kultury. Tam w gronie „lokomotywy” towarzystwa byli moi nauczyciele, pasjonaci historii i kultury regionu (do których zaliczam również mojego ojca), twórcy ludowi i wiele tych osób, którym zależało na wydobyciu miasta z marazmu i obudzeniu w społeczeństwie świadomości własnej

wartości kulturowej. Wówczas za ich przyczyną towarzystwo wprowadzone zostało na ścieżkę odkrywania, dokumentowania i upowszechniania korzeni borowiackiej kultury, która przez pierwsze powojenne lata została zepchnięta na margines życia społecznego. W pracy dydaktycznej i wychowawczej, mimo braku wyraźnych zaleceń programowych w zakresie edukacji regionalnej, pokazywałam uczniom, co posiadamy i jacy jesteśmy bogaci: kulturę, historię naszych przodków, to co po sobie zostawili i to, co jest najbliżej nas. Zawsze uważałam i uważam, że nauczyciel, oprócz wszelkiego rodzaju metod, środków i narzędzi, prowadząc proces wychowawczo-dydaktyczny może wykorzystać okno, przez które można postrzegać otaczający świat. Wówczas odkrywanie tego, co bliskie, prawie w zasięgu ręki może być pięknym uczuciem – uczuciem dumy.

Edukacja regionalna ukazuje też głębokie związki historii regionu z dziejami narodu, kształci, pogłębia i umacnia postawy patriotyczne, ucząc jednocześnie, że współczesny patriotyzm nie musi być pustym dźwiękiem, ani deklaracją bez pokrycia lecz ma on wymiar w owocach nauki, pracy i w otwartej postawie społecznej. Wszyscy powinniśmy dążyć do tworzenia więzi i postaw wobec własnego regionu, pielęgnować dawne zwyczaje i kulturę narodową, a wtedy najbardziej cenne wartości przetrwają pokolenia. Nauczycielom-wychowawcom często z pomocą podążają właśnie regionaliści. Myślę tu nie tylko nauczycielach-regionalistach, ale również o osobach niezwiązanych zawodowo ze szkołą. Borowiackie Towarzystwo Kultury w Tucholi ma w tym względzie bogate doświadczenie, dlatego na pytanie „Czy szkole potrzebni są regionaliści?” – mogę dać jedynie odpowiedź twierdzącą: zdecydowanie TAK!

A jakie były początki? W latach 2003-2004 Borowiackie Towarzystwo Kultury zorganizowało Warsztaty Edukacji Regionalnej z myślą o nauczycielach, bibliotekarzach i pracownikach domów kultury. Wprowadzenie do podstaw programowych (1999 r.) polskiej szkoły ścieżki edukacji regionalnej wymagało od nauczycieli wszystkich szczebli kształcenia wiedzy o naszym regionie. Opracowano wówczas program warsztatów, który obejmował zagadnienia z zakresu historii, kultury materialnej i duchowej, etnografii i etnologii, realizowany w różnych formach, głównie przez seminaria, pokazy, ćwiczenia, wycieczki i zajęcia praktyczne. Uczestnicy otrzymali materiały dydaktyczne (tzw. *Pomocnik dla nauczyciela*), dostosowane do szczebla edukacji wraz ze wskazówkami metodycznymi, tematykę godzin do dyspozycji wychowawcy klasowego oraz założenia programowe: *Dziedzictwo kulturowe Borów Tucholskich*, które stały się później pomocnym materiałem do opracowanych przez nauczycieli programów autorskich. W zajęciach warsztatowych uczestniczyło wówczas 147 osób z powiatu tucholskiego, chojnickiego i świeckiego.

Od tamtego czasu minęło kilka lat. Obecnie nowa podstawa programowa kształcenia ogólnego nie zawiera na żadnym z etapów kształcenia dotychczasowych ścieżek edukacyjnych. Cieszyć się jednak dzisiaj można, że zdobyta wówczas wiedza i umiejętności praktyczne z zakresu kultury materialnej i duchowej Borów Tucholskich wzbudziły wówczas zainteresowanie, wywołały własne poszukiwania, a co najważniejsze: zainicjowały dalsze ich przekazywanie. Od tamtego czasu członkowie naszego towarzystwa zawsze służą pomocą tym nauczycielom, którzy z pasją realizują swoje programy autorskie lub projekty edukacyjne z zakresy regionalizmu. Najczęściej z naszej pomocy korzystają nauczyciele przedszkoli i szkół podstawowych na etapie edukacji wczesnoszkolnej.

Od kilku lat zajęcia o tematyce regionalnej, organizowane wspólnie z Muzeum Borów Tucholskich, cieszą się wielkim powodzeniem wśród nauczycieli. Spotkania te prowadzone w swojskiej atmosferze borowiackiej chaty są dla dzieci nie lada przeżyciem. Ale ciekawie może być też w izbie lekcyjnej czy w sali przedszkolnej. To, że młodzi ludzie na swój sposób uczestniczą w życiu społecznym i rosną na świadomych obywateli, jest niewątpliwą zasługą nauczycieli-wychowawców, rodziców i dziadków, którzy czynnie włączają się w realizację programu wychowawczego.

Inna formą współpracy Borowiackiego Towarzystwa Kultury z placówkami oświatowymi w ramach edukacji regionalnej jest merytoryczna pomoc w prowadzeniu warsztatów, realizacji projektów edukacyjnych i spotkań w przedszkolach i szkołach wszystkich etapów edukacji szkolnej.

A oto działania Borowiackiego Towarzystwa Kultury, wpisujące się w edukację regionalną:

- warsztaty dla nauczycieli, pracowników placówek upowszechniania kultury,
- warsztaty dla uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych,
- wspólne projekty edukacyjne,
- poranki z tradycją w szkołach podstawowych i przedszkolach,
- zajęcia tematyczne w Muzeum Borów Tucholskich, tj. pranie tradycyjne, kiszenie kapusty, darcie pierza, obróbka lnu, obrzędy i zwyczaje świąteczne (Jastra, Gody, coroczny korowód kołędniczy),
- lekcje o tematyce regionalnej w szkołach podstawowych i gimnazjach,
- otwarte lekcje historii regionalnej i konferencje popularno-naukowe (wspólnie z MBP),
- nocne Spacerki po Tucholskiej Starówce (Europejskie Dni Dziedzictwa),
- turnieje wiedzy o regionie (historia, zasługi dla regionu, gwara, kultura materialna i duchowa).

Pomocne w realizacji poczynań edukacyjnych w obszarze regionalizmu są przedsięwzięcia takie jak:

- wystawy i biesiady twórców,
- wystawy twórców profesjonalnych,
- plenery artystyczny (również międzynarodowe),
- coroczne Święto Patronki Tucholi św. Małgorzaty,
- konferencje popularno-naukowe,
- działalność dwóch zespołów haftu kaszubskiego – szkoły tucholskiej i szkoły borowiackiej,
- konkursy na dzieła sztuki ludową,
- działalność wydawnicza Towarzystwa: publikacje zwarte, albumy, periodyki, jednodniówki i katalogi.

Istotną rolę w edukacji regionalnej, oprócz współpracy z członkami Towarzystwa w naszym regionie – głównie w szkołach miejskich, pełni współpraca ze środowiskiem lokalnym: samorządem, instytucjami, zajmującymi się propagowaniem wiedzy o regionie tj. Muzeum Borów Tucholskich, Miejską Biblioteką Publiczną, Tucholskim Ośrodkiem Kultury, Lokalną Grupą Działania *Bory Tucholskie* i z parafiami. Stanowi to aktywne uczestnictwo w życiu „Małej Ojczyzny”. Na uwagę zasługuje organizowanie wystaw regionalnych, gdzie można spotkać się z twórcami ludowymi, porozmawiać o ich życiu i twórczości. Takie spotkania wpływają na kształtowanie postaw u uczniów.

***

W pędzącym współczesnym świecie wydawać by się mogło, że edukacja regionalna stanowi dawno przebrzmiały akcent w praktyce wychowania i kształcenia. Jednak w rzeczywistości przedszkolnej i szkolnej jest ona istotnym elementem budujący aktywność poznawczą i tożsamość regionalną. Wprowadza w świat wartości w ścisłym związku z kulturą domową i lokalną. Budzi wrażliwość estetyczną na piękno otaczającego świata, angażując wszystkie zmysły. Stanowi pierwszy obszar poznania, z którego dziecko wyrusza ku innym miejscom, wyposażone w poczucie więzi z regionem.

Edukacja regionalna jest też doskonałym sposobem zobrazowania zmian w kulturze regionu i kraju. Znajomość tradycji własnego regionu ułatwia orientację w środowisku, w którym się żyje. Poznanie tradycji danej społeczności, jej wyjaśnianie i odtwarzanie pozwala zrozumieć specyfikę kulturową i codzienność ludzi mieszkających na danym terenie. Budzenie uczuć w stosunku do „Małej Ojczyzny” ułatwia rozwijanie postaw patriotycznych wobec kraju, w którym żyjemy, bo przecież losy wszystkich „Małych Ojczyzn” stanowią o kulturze polskiego narodu.

Maria Ollick

prezes

*Borowiackiego Towarzystwa Kultury
w Tucholi*

Dzień Kaszubski W SŁUPSKIEJ DWÓJCE

Budynek Szkoły Podstawowej nr 2 w Słupsku 19 maja przemienił się w kaszubską chatę – siedzibę kaszubskiej kultury w mieście. To właśnie tu słupszczanie prezentowali kaszubską kulturę. Wiejska dekoracja, wystawy, spektakle, występy i wysmienity poczęstunek sprawił, że uczestnicy Dnia Kaszubskiego zasmakowali kaszubszczyzny w różnych wymiarach.

Dzień Kaszubski przyciągnął wielu widzów. W słupskiej Dwójce zagościli m.in.: Senator RP – **Kazimierz Kleina**, Wiceprzewodniczący Komisji Edukacji Rady Miejskiej w Słupsku – **Mieczysław Jaroszewicz**, reprezentujący Prezydenta Miasta Słupska Roberta Biedronia, Radna Miasta Słupska – **Bernadeta Lewicka** reprezentująca Przewodniczącą Rady Miejskiej Beatę Chrzanowską, Radny Miasta Słupska – **Andrzej Obecny**, Ksiądz Prałat **Jan Giriatowicz** – Honorowy Obywatel Miasta Słupska, **Katarzyna Butkiewicz**, reprezentująca Kuratorium Oświaty Delegaturę w Słupsku, Prezeska Zarządu Oddziału Związku Nauczycielstwa Polskiego w Słupsku – **Gabriela Bereżecka**, Wójt Gminy Kobylnica – **Leszek Kuliński**, Prorektor Akademii Pomorskiej w Słupsku – prof. **Tadeusz Sucharski**, Dyrektor Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku – **Bożena Żuk** i konsultant ds. regionalizmu – **Grażyna Przybylak**, Dyrektor Muzeum w Wejherowie – **Tomasz Fopke**, Prezes Zarządu Głównego Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego – **Łukasz Grzędzicki**, Zastępca Prezesa Zarządu Głównego Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego – **Edmund Zmuda-Trzebiatowski**, Prezes Zarządu Słupskiego Oddziału Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego – **Jan Dobrzyń** wraz z innymi Zrzeszencami ze Słupska, Prezeska Zarządu Spółki Jantar w Słupsku – **Lucyna Wojczuk**, Prezes Firmy Łosoś – **Andrzej Piątak**, Prezes Firmy Rolmasz – **Zygmunt Bigus**. Licznie przybyli też dyrektorzy szkół i placówek oświatowych, rodzice, pracownicy i uczniowie Szkoły Podstawowej nr 2 w Słupsku i artyści z różnych stron Kaszub i Krajny.

Uroczystość rozpoczął Zespół Taneczny „Perlė” z SP 2 w Słupsku, prezentując poloneza. Po wprowadzeniu flag: Polski, Kaszub i Unii Europejskiej, odśpiewano hymn kaszubski i oficjalnie ogłoszono rozpoczęcie *Dnia Kaszubskiego*. Wiceprezeska Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego Oddziału w Słupsku – **Karolina Keler** powiedziała: *Dziś spełnia się sen*

wielkich Kaszubów. Tych Kaszubów, którzy starali się, by kaszubska kultura tu, w Słupsku, miała swoje święto. Niech on trwa. Nie tylko wczoraj, dziś, jutro, za rok. Niech trwa i przemienia się w rzeczywistość.

Jest coś, co napawa mnie szczególną dumą. W tym roku stało się coś absolutnie wyjątkowego. Ponad 30 osób włączyło się w organizację Kaszubskiego święta – nauczyciele, pracownicy szkoły, uczniowie, rodzice, dyrekcja, słupscy Zrzeszeni, zaprzyjaźnieni z Kaszubami. Do krzewienia kaszubskiej kultury nie jest potrzebny kaszubski rodowód. Do świętowania Dnia Kaszubskiego potrzebna jest miłość, pasja, chęć działania. To właśnie się w tym roku stało w SP 2 w Słupsku.

W ramach Dnia Kaszubskiego odbył się według tradycji kaszubskiej Regionalny Konkurs Kulinaryny, organizowany przez Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych przy ul. Przemysłowej w Słupsku i Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie. Podczas uroczystości Dnia Kaszubskiego wręczono nagrody finalistkom z Dębnicy Kaszubskiej.

Na scenie zaprezentowali się: Szkolny Zespół „Perlë” z SP 2 w Słupsku (pod kierunkiem **Katarzyny Mielniczuk** i Karoliny Keler), Szkolny Zespół „Läbñrsché Słunuszka” ze Społecznej Językowej Szkoły Podstawowej LTO w Lęborku (pod kierunkiem **Bożeny Siuty**), uczniowie z Kaszubskiego Liceum Ogólnokształcącego w Brusach w montażu słowno-muzycznym na temat ks. bpa Konstantyna Dominika (pod kierunkiem **Felicji Baska-Borzyszkowskiej**), Zespół „Małe Gochy” z Lipnicy (pod kierunkiem pani **Danny Prądzińskiej-Lewandowskiej**) wraz z kapelą pod przewodnictwem pana **Tomasza Drażkowskiego**. Kaszubskie teksty recytowały laureatki powiatowych eliminacji „Rodny mñwë” w Słupsku: **Julia Barcikowska** i **Julia Foltyn** z SP 2 w Słupsku. Zaprezentował się Szkolny Zespół „Jantar” z Motarzyna (pod kierunkiem **Gabriela Konkela**) i wystąpili Krajniacy, prezentując krajeńskie zwyczaje (pod kierunkiem prof. **Jowity Kęcińskiej-Kaczmarek**).

W ramach projektu pn. *Dzień Kaszubski* 40 uczniów z SP 2 w Słupsku wzięło udział w warsztatach ceramicznych w Ceramikarni. Pod opieką **Hanny Jastrzębskiej** wykonali piękne rękodzieła z kaszubskimi motywami. Ekspozycję ich prac można było obejrzeć podczas uroczystości 19 maja.

Na Dzień Kaszubski zostały przygotowane wystawy: literatury regionalnej i kaszubskich rękodzieł autorstwa **Stefanii Plewy** i **Malgorzaty Leszman**.

Wspaniała uroczystość nabrała także kaszubskich smaków kulinarnych – można było skosztować chleba ze smalcem, kucha z piekarni **pana Lewny** i **pana Cy-**

mana oraz innych przysmaków, wykonanych przez pracowników SP 2 w Słupsku.

Dzień Kaszubski zakończono dyskusją panelową w Radio Słupsk. Na antenie radia o edukacji regionalnej rozmawiali: Karolina Keler wiceprezes słupskiego Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, **Anna Piliszczuk** – nauczycielka z SP 4, **Łukasz Grzędzicki** – prezes Zarządu Głównego Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, **Leszek Kuliński** wójt gminy Kobylnica i **Łukasz Zoltkowski** – nauczyciel regionalista z Gochów. Dyskusję poprowadziła Edyta Lubiak.

***

Przy pracy nad tworzeniem tej uroczystości organizatorzy, Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie Oddział w Słupsku we współpracy ze Szkołą Podstawową nr 2 w Słupsku, przekonali się, jak wielka siła tkwi w ludziach, którzy chcą dołożyć swoją cegiełkę do budowania tak wielkiego święta. Szczególne słowa wdzięczności należą się: Urzędowi Miejskiemu w Słupsku za finansowe wsparcie projektu Dzień Kaszubski w Słupsku, Presece Zarządu Sp. Jantar pani Lucynie Wojczuk, Prezesowi Zarządu Firmy Przetwórstwo Rybne ŁOSOŚ Sp. z o.o. panu Andrzejowi Piątakowi, Prezesowi Firmy Rolmasz panu Zygmuntowi Bigususowi, wójtowi gminy Kobylnica Leszkowi Kulińskiemu i Dyrektorowi Parku Wodnego Redzikowo panu Romanowi Wójcikowi.

Dzień Kaszubski był wspaniałą okazją do prezentowania kaszubskiego dorobku w zakresie folkloru, edukacji, literatury, rękodzieła. Fakt, że taka ważna kaszubska uroczystość odbywa się w Szkole Podstawowej nr 2 w Słupsku jest dumą dyrekcji i nauczycieli języka kaszubskiego z Dwójki.

Karolina Keler

nauczyciel języka kaszubskiego
w Szkole Podstawowej nr 2 w Słupsku
wiceprezes Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego
w Słupsku

Od UESKATIADY do JarmaRockFEST

Obywatele polscy narodowości ukraińskiej znaleźli się na Pomorzu w wyniku tzw. akcji „Wisła”, przeprowadzonej w 1947 roku. Ponad 140 tysięcy Ukraińców z rodzinnych stron południowo-wschodniej Polski deportowano na ziemie zachodnie i północne, czyli teren obecnych województw: dolnośląskiego, lubuskiego, zachodniopomorskiego, pomorskiego i warmińsko-mazurskiego. Polskie władze zakazały wszelkiej działalności kulturalnej i religijnej, jak również używania języka ukraińskiego. Dopiero po, odwilży 1956 roku zezwolono na działalność kulturalną i oświatową w ramach Ukraińskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego (UTSK) oraz na wydawanie w języku ukraińskim tygodnika „Nasze Słowo”. Towarzystwo utworzyło sieć oddziałów w głównych skupiskach Ukraińców, dbało o powstawanie amatorskich zespołów artystycznych i punktów nauczania języka ukraińskiego. W 1990 r. na fali demokratycznych zmian UTSK przekształcono w Związek Ukraińców w Polsce (ZUWP). Również w Gdańsku, dokąd przybywali młodzi Ukraińcy na studia i w poszukiwaniu pracy, w 1956 r. utworzono koło, a następnie oddział wojewódzki UTSK (obecnie funkcjonuje koło i Oddział Pomorski ZUWP).

Na przestrzeni 60 lat mniejszość ukraińska w Gdańsku prowadziła różnorodną działalność kulturalną i edukacyjną, kultywując język oraz swoje tradycje i obyczaje. W siedzibie przy ul. Długi Targ 8-10 działały chóry „Duma” i „Czajka”, zespół taneczny „Wereteno”, grupy teatralne „Jewszan-Zilla”, „Kontakt”, kabaret „Szpyła”, kapela bandurzystów, zespoły wokально-instrumentalne „Bili Kruky”, „Chwyla”, „Chutir”, zespoły dziecięce. Artyści koncertowali nie tylko w Gdańsku, ale w całej Polsce i za granicą. Gdańskie koło od wielu lat było współorganizatorem największego przedsięwzięcia – Festiwalu Kultury Ukraińskiej oraz najpopularniejszej imprezy muzycznej – Ukraińskiego Jarmarku Młodzieżowego. W listopadzie 2016 odbędzie się 40-sta jubileuszowa edycja tej imprezy. Przekazanie rodzimej kultury i tradycji dla młodego pokolenia jest jednym z najważniejszych zadań Związku.

Ueskatiada

Inspiracją do powstania Jarmarku była UESKATIADA zorganizowana w 1976 r. przez młodzież z Gdańska na dwudziestolecie działalności Ukraińskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego.

Bogaty program nawiązywał do czasów Siczy Zaporoskiej i był utrzymany w kozackim stylu. Wystąpiła gdańska młodzież, która zaprosiła na to wydarzenie kolegów i koleżanki z warszawskiej ukrainistyki. Gościnnie

nie zaprezentował się kabaret ze stolicy „Samakuma” z programem satyrycznym, nawiązującym do działalności UTSK. Nieodłącznym elementem wydarzenia, jak i późniejszych Jarmarków, stała się udostępniona uczestnikom „karczma” z tradycyjnymi potrawami – pierogami, gołąbkami, kwasem chlebowym.

Ukraińskie Jarmarki 1977-2015

Niewielka świetlica USKT na Długim Targu ledwo pomieściła wszystkich uczestników Ueskatiady, dlatego następną imprezę – już pod nazwą Jarmark Młodzieżowy – zorganizowano w listopadzie 1977 r. w auli jednej z gdańskich szkół przy ul. Augustyńskiego. Wystąpiły zespoły wokально-instrumentalne, taneczne, kabaretowe z Olsztyna, Warszawy, Gdańska. Jarmarki były spotkaniami dwudniowymi. W drugim dniu można było wziąć udział w prezentacjach teatralnych.

Rozproszeni w różnych miejscowościach Ukraińcy z radością powitali nowe przedsięwzięcie, które stało się okazją do spotkań i obcowania z ukraińską kulturą. Przyjeżdżała tu nie tylko młodzież, ale i starsi, spragnieni oczystego słowa i pieśni. Na Jarmark zgłaszały się ukraińskie zespoły z całej Polski. Organizatorzy wybierali najciekawsze z nich, tworzyli program, opracowywali konferansjerkę. Każda edycja miała swój niepowtarzalny klimat. Charakter wydarzenia zmieniał się w zależności od miejsca i czasu, w którym Jarmark się odbywał.

Od 1981 do końca lat dziewięćdziesiątych XX wieku Jarmarki organizowano już w ogromnej, mieszczącej ok. 1000 osób auli na Wydziale Ekonomiki Transportu (obecnie Wydział Ekonomii) Uniwersytetu Gdańskiego w Sopocie. Następnie zostały przeniesione do Sali Widowiskowej NOT w Gdańsku, w latach 2005-2008 Jarmark gościł w Klubie Studenckim ŻAK, a w 2009 roku powędrował na kilka lat do klubu Centrum Stocznia Gdańska. Od 2014 roku Jarmark odbywa się w jednym z najlepszych klubów muzycznych Trójmiasta – B90, również na terenie Stoczni Gdańskiej.

Od 1977 roku na jarmarkowej scenie wystąpiło ponad 300 zespołów, niektóre gościły tu kilkakrotnie. Najbardziej znane grupy muzyczne w latach osiemdziesiątych to „Czumaky” ze Szczecina, „Bili Kruky” z Gdańska, „Orden” z Wrocławia, później pojawiły się „Chutir” z Gdańska, „Horpyna” i „Berkut” z Olsztyna, „The Ukrainian Folk” z Górowa Iławeckiego. W wielu zespołach występowali uczniowie lub absolwenci ukraińskich szkół z Białego Boru, Legnicy, Górowa Iławeckiego, czy Przemyśla. Ważną rolę w historii Jarmarków odgrywały grupy kabaretowe, takie jak „Szpyła” (Gdańsk), „Samakuma” (Warszawa), czy „Grupa Ini-

cjatywna UB” z Przemysła. Ta ostatnia przez 2 dekady bawiła publiczność, tworząc prawdziwe arcydzieła sztuki kabaretowej.

Niezapomniane były również w latach 80-tych występy studentów z Krakowa, a ze słowno-muzycznym montażem wierszy poetów zabronionych wówczas na Ukrainie występowali: Wasyl Symonenko, i Wasyl Stus.

Do końca istnienia PRL każdorazowo cały program imprezy trzeba było przetłumaczyć na język polski i przesłać do zaakceptowania miejscowej cenzurze. Na szczęście udawało się obejść niektóre zakazy i program mógł być wykonany w całości. Pierwsi wykonawcy z Ukrainy mogli pojawić się dopiero, gdy zaczęła zmieniać się sytuacja polityczna, czyli pod koniec lat 80-tych. Były to lwowskie zespoły – *Tercja Pikardyjska*, *Placz Jeremiji*, czy *Mertwyj Piweń*. Od 2000. roku na scenie prezentują się największe gwiazdy ukraińskiej estrady – *Mandry*, *Skriabin*, *Druha Rika*, *Gorgisheli*, *Flit*, *Flyzzza*, *Perkalaba*, *Tartak*, a ostatnio legendarne wręcz kapele *VeVe*, *TNMG*, czy *The Ukrainians* z Wielkiej Brytanii. Jarmark cały czas promuje też debiutujących muzyków z Polski i nowe, ciekawe projekty z Ukrainy.

***

Od 2010 roku sobotni Koncert Główny poprzedza piątkowy wieczór pod nazwą „Młoda Muza” (Młoda Muza), czyli spotkania z teatrem ukraińskim, gdzie prezentowane są oparte na literaturze ukraińskiej spektakle teatralne, widowiska poetyczne, a także piosenka aktorska, poezja śpiewana. Wiodącą rolę odgrywa tu gdański Teatr Navpaky, który przygotowuje kolejne premiery teatralne (*Myna Mazajło*, *Pryreczeni lubyty*, *Svit za ochi*), ale również tworzy wielkie SHOW na otwarcie imprezy. Jarmark zyskuje też nowe formy promocji w postaci krótkich filmików, zwiastunów na Youtube. Profesjonalni graficy tworzą plakaty i całą oprawę graficzną imprezy.

Dodatkowym elementem wydarzenia są „Jarmaroczki” czyli imprezy dla dzieci w formie warsztatów, gier i zabaw pod okiem instruktorów. Najmłodsze pokolenie też ma szansę występu na dużej scenie, gdyż od 2 lat działa 20-osobowy dziecięcy zespół wokально-instrumentalny (gitary, skrzypce).

Tak więc na Jarmark przychodzą całe rodziny, nie raz trzy pokolenia i każdy znajduje tu dla siebie coś ciekawego. Zmieniają się też organizatorzy, dzisiaj to już drugie pokolenie osób, których rodzice współtworzyli pierwsze edycje.

Wśród byłych organizatorów i wykonawców UJM, wielu dziś jest liderami Związku lub pełnią ważne funkcje państwowe, samorządowe, społeczne, są uznanymi artystami bądź menadżerami kultury, dziennikarzami, przedsiębiorcami.

Jarmark dał im możliwość wykorzystania swoich talentów artystycznych czy organizatorskich, pokazania swojej kreatywności, spełnił marzenia. Jarmarki to nie tylko spektakle, koncerty, ale spotkania znajomych z całej Polski i zza granicy, budowanie przyjaznych relacji polsko-ukraińskich, głównie wśród młodzieży, która podczas dwudniowego festiwalu ma okazję do dialogu i wzajemnego poznawania się.

Jarmark od dziesięcioleci odgrywa też dużą kulturotwórczą i opiniotwórczą rolę. Jest przede wszystkim miejscem prezentacji twórczości wokalne, muzycznej, teatralnej młodych, debiutujących artystów, wywodzących się nie tylko z mniejszości ukraińskiej w Polsce, ale i polskiej młodzieży oraz obywateli Ukrainy, studiujących czy pracujących w Polsce. Na deskach jarmarkowej sceny mają oni szansę zaprezentowania się szerokiej publiczności oraz możliwość konfrontacji artystycznej ze swoimi rówieśnikami i uznanymi zespołami z Ukrainy. Udany występ tu – w Gdańsku, może otworzyć przed młodymi zespołami drzwi do szeroko rozumianej kariery.

Ze względu na historyczne dla Gdańska miejsce – Stocznnię Gdańską, na terenie której od kilku lat odbywają się jarmarkowe prezentacje – wydarzenie to propaguje również hasła wolności, demokracji i solidarności z Ukrainą, wykorzystując nowoczesny przekaz muzyczny, który dociera do szerokiego grona odbiorców – zarówno młodzieżowej i jak i starszej wiekiem publiczności.

JarmaRockFEST

W 2016 roku przypada jubileuszowa 40-ta edycja imprezy, organizatorzy postanowili nadać jej nową, ale nawiązującą do tradycji nazwę. Słowo „jarmark” (po ukraińsku *jarmarok*) odnosi się do różnorodności prezentowanych form twórczości młodych artystów, którzy w kulturze ukraińskiej odnajdują swoje korzenie i czerpią z niej inspiracje, ale dominującym elementem imprezy o charakterze festiwalowym pozostaje muzyka rockowa w najróżniejszym brzmieniu, stąd nazwa wydarzenia: JarmaRockFEST.

Mamy nadzieję, że kolejne edycje nadal będą świętem kultury ukraińskiej, będą łączyć ludzi i pokolenia, stając się miejscem spotkań Ukraińców, mieszkających na co dzień w różnych regionach Polski, a także migrantów z Ukrainy i wszystkich sympatyków ukraińskiej muzyki.

Elżbieta Krzemińska

przewodnicząca gdańskiego koła i Oddziału
Pomorskiego Związku Ukraińców w Polsce
współorganizatorka
Ukraińskich Młodzieżowych Jarmarków

EDUKACJA REGIONALNA KASZUBSKA w Zespole Szkół w Lipnicy

W 1993 roku na bazie dorosłego zespołu „Gochy” został utworzony dziecięcy zespół kaszubski „Małe Gochy”. Już w październiku udało się w Zespole Szkół w Lipnicy zebrać grupę taneczną, składającą się z ośmiu par (dziewczynki i chłopcy) z klasy IV szkoły podstawowej. Po miesiącu zgłosiła się grupa chętnych z klasy V szkoły podstawowej – 6 par.

Zaczęła się systematyczna praca z dziećmi. Próby odbywały się raz w tygodniu po zajęciach lekcyjnych. Zaczęto myśleć o strojach kaszubskich. Udało się je zdobyć przy wsparciu finansowym Urzędu Gminy oraz zespołu „Gochy”.

Już 13 maja 1994 roku zespół „Małe Gochy” wziął udział w Przeglądzie Twórczości Kaszubskiej Dzieci i Młodzieży w Bytowie i zajął wówczas I miejsce. Ten niewątpliwie sukces zaowocował dalszym rozwojem. Dzieci zaczęły występować nie tylko na przeglądach, prezentowały też szkołę na uroczystościach i festynach, wyjeżdżały do zaprzyjaźnionych miast i szkół.

Młodzi artyści wykazują dużą wrażliwość i z niezwykłą łatwością wchodzą w kontakt z publicznością. Publiczność zaś żywo reaguje na spontaniczne i szczerze zachowania dzieci na scenie, nagradza je brawami, wyraża często zachwyt i podziw dla umiejętności młodych tancerzy. W ramach podziękowań organizatorzy zapewniają dzieciom upominki.

Członkowie zespołu uczą się aktywności społecznej, przywiązania do tradycji, poznają pieśni i tańce swojego regionu. Prowadzone zajęcia pozwalają dzieciom czuć się współtwórcami układów tanecznych. Spotkania w terenie dają możliwość pełniejszego poznania i bezpośredniego doświadczenia kultury Kaszub. Spotkania ze znanymi ludźmi poszerzają wiedzę o historię regionu i jego tradycje. Dzięki wycieczkom dzieci mają okazję również obserwować przyrodę Kaszub, która jest elementem obecnym w twórczości artystycznej.

Kształtowanie świadomości regionalnej – szczególnie od momentu wejścia Polski do UE – jest jednym z głównych zadań, zarówno wychowawczych, jak i edukacyjnych szkoły. Prowadzone są zajęcia edukacji regionalnej w klasach I-III SP i języka kaszubskiego w klasach IV-VI oraz I-III gimnazjum. Początkowo niewiele dzieci uczęszczało na nie. Z roku na rok zainteresowanie nimi wzrastało. Rodzice zaczęli odczuwać potrzebę posyłania dzieci na takie lekcje, a dzieci zaczęły dostrzegać atrakcyjność prowadzonych zajęć.

W ramach edukacji regionalnej oraz nauki języka kaszubskiego organizuje się w naszej szkole wycieczki do ciekawych i znanych miejsc na Kaszubach, wyjazdy na spotkania z ciekawymi ludźmi, wędrowki piesze i rowerowe. Dużym zainteresowaniem zarówno dzieci, jak

nauczycieli i rodziców cieszą się warsztaty z twórcami ludowymi z zakresu:

- plecionkarstwa, rzeźby, malarstwa na szkle,
- decoupage, haftu kaszubskiego i in.

Atrakcją okazał się Kaszubski Festiwal Polskich i Światowych Przebojów. Uczestniczą w nim dzieci i młodzież z całego regionu. Pierwszy festiwal ruszył w 2009 roku. Uczestnicy występują w kilku kategoriach:

- kl. 0-I SP, ▪ kl. II-III SP, ▪ kl. IV-VI SP,
- kl. I-III Gimnazjum, ▪ kl. I-III Liceum

Wszyscy występujący podczas Festiwalu otrzymują upominki, nagrodzeni z klas młodszych nagrody rzeczowe, a laureaci z klas starszych nagrody pieniężne. Prawdziwym wyzwaniem dla nauczycieli języka kaszubskiego jest tłumaczenie tekstów przebojów na język kaszubski. Najlepsze tłumaczenie jest zawsze nagradzane. W Jury Festiwalu zasiadają fachowcy od muzyki, języka kaszubskiego oraz wizerunku scenicznego. Patronat medialny nad tym przedsięwzięciem sprawują: Radio Gdańsk, Radio Kaszëbë, Pomerania.

Na tegorocznym VII Kaszubskim Festiwalu Polskich i Światowych Przebojów współpracę przy organizowaniu kolejnego spotkania zadeklarował dyrektor Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki w Wejherowie – **Tomasz Fopke**.

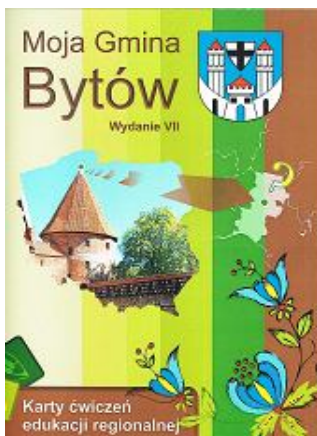
Pracowników szkoły, którzy z pasją dbają o zachowanie i kultywowanie kultury regionu, cieszy wciąż rosnące zaangażowanie w te działania ze strony dzieci, pomoc rodziców i fachowców. U podstaw efektywności działań wykonywanych w tym obszarze przez szkołę w Lipnicy leży:

- poszukiwanie w tradycjach, obrzędach, obyczajach tego, co piękne, otwartości na nowości,
- rozwijanie wrażliwości i wyobraźni,
- stwarzanie okazji do bogacenia życia uczuciowego, zdobywania wiedzy, rozwijania więzi społecznych,
- ustalenie odpowiedzi na pytanie: co i w jaki sposób przekazywać na zajęciach z regionalizmu?
- określenie odpowiednich metod i form pracy: metody aktywizujące, ćwiczenia muzyczno-ruchowe, bezpośredni kontakt ze środowiskiem,
- bezpośredni wpływ na kształtowanie wizji szkoły uwzględniającej różnorodne oddziaływania na środowisko, szczególnie w aspekcie kulturowym i artystycznym.

Działania naszej szkoły na rzecz edukacji regionalnej przynoszą oczekiwane rezultaty. Mamy nadzieję, że idea krzewienia kaszubszczyzny wśród młodych mieszkańców naszego regionu zachęci wszystkich do poznania pięknej i różnorodnej kultury Kaszub.

Danuta Prondzińska-Lewandowska
nauczyciel w Zespole Szkół w Lipnicy

Moja Gmina Bytów

Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły „Zawsze Razem”, działające przy Szkole Podstawowej nr 1 w Bytowie raz w roku wydaje karty pracy pt. „Moja Gmina Bytów. Karty ćwiczeń do realizacji edukacji regionalnej w kształceniu zintegrowanym i w klasach starszych szkoły podstawowej. Publikacja ukazuje się w ramach zadania publicznego, współfinansowanego przez gminę Bytów i Starostwo Powiatowe w Bytowie. Karty powstały dzięki współpracy szkoły z Centrum Szkoleniowym eduskrypt.pl. Autorami koncepcji publikacji jest małżeństwo Małgorzata i Andrzej Peć oraz Piotr Kaja.

Andrzej Peć w 2008 roku przeprowadził dla zainteresowanych tematyka regionalizmu nauczycieli z naszej szkoły szkolenie: „Moje miejsce w Europie. Edukacja regionalna w klasach nauczania zintegrowanego i klasach IV-VI”. Nauczyciele stworzyli wtedy karty pracy wg swoich pomysłów. Aby je wydać, założyliśmy Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły „Zawsze Razem”, które aktywnie działa od 2009 roku. W bieżącym roku ukazała się już siódma edycja kart „Moja Gmina Bytów”. Co roku drukujemy około 250-300 zeszytów ćwiczeń, które trafiają nieodpłatnie do uczniów klas drugich szkół podstawowych gminy Bytów. W celu promocji Stowarzyszenia i szkoły od trzech lat przekazujemy karty także do szkół w sąsiednich gminach, gdzie wzbudzają one spore zainteresowanie. Dzięki nim nauczyciele mają możliwość realizacji zajęć z edukacji regionalnej na gotowym materiale dla ucznia.

Publikacja składa się z 25 ułożonych tematycznie kart, które rozpoczynają się od tematyki bliskiej uczniowi – najbliższego otoczenia dziecka. W dalszej części omówiono historię Bytowa i jego zabytków. Kilka następnych kart poświęcono naszemu regionowi czyli Kaszubom. Ponieważ z ćwiczeń korzystają uczniowie uczący się języka kaszubskiego, nauczyciele przygotowali również karty pracy w języku kaszubskim. Na końcu publikacji znajdują się zadania, dotyczące województwa, Ojczyzny i Unii Europejskiej.

Z uwagi na to, że w SP nr 1 w Bytowie dzieci uczą się także języka ukraińskiego, w publikacji pojawiają się symbole Polski i Ukrainy. Ciekawostką są zamieszczone w ćwiczeniach cztery karty rejestracji: słów gwarowych używanych w domu ucznia, potraw wigilijnych i wielkanocnych oraz stroju kaszubskiego. Podczas oma-

Dzięki kartom pracy uczniowie mają możliwość poszerzenia w sposób uporządkowany swojej wiedzy o najbliższym otoczeniu, gminie i Polsce. Systematyczność podejmowanych przez nauczycieli działań wpływa na rozwijanie w uczniach poczucia przynależności do danej społeczności i rozbudza w nich zainteresowanie własnym regionem i Ojczyzną. Tematyka kart pracy wpływa na rozwijanie szacunku wobec mniejszości narodowych, zamieszkujących naszą gminę. Dzieci otrzymują prace domowe, które odrabiają wspólnie z najbliższą rodziną, co sprzyja rozwijaniu i utrwalaaniu wartości rodzinnych.

Co roku przekazujemy kilka sztuk publikacji do bibliotek szkolnych i Biblioteki Pedagogicznej w Bytowie. Wiemy, że korzystają z nich nauczyciele języka polskiego i historii oraz studenci, przygotowujący prace zaliczeniowe czy referaty, dotyczące regionalizmu.

Publikacja jest przykładem dobrej praktyki, która podnosi jakość pracy szkoły i buduje nasz dobry wizerunek w środowisku lokalnym. Od kilku lat prezentujemy nasze karty pracy podczas Pomorskiego Forum Edukacji Regionalnej w Słupsku.

Lucyna Wasielewska
wicedyrektor

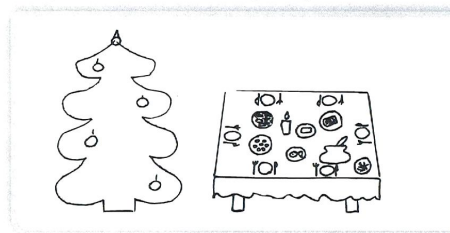
Szkoły Podstawowej nr 1 w Bytowie
prezes Stowarzyszenia
Przyjaciół Szkoły „Zawsze Razem”

Godë na Kaszëbach

Zadanie 1.

Przyjrzyj się rysunkowi i znajdź na nim wymienione nazwy. Wstaw numerki obok nazywanego elementu.

1. òplòk	4. kùch	7. danowë drzewkò
2. sànkò pòd òbrëskà	5. òbròs	8. kłòsczi natkónë grëzbama
3. brzadówò zupà	6. pustì talërz	9. siëdz
		10. swiëczka

Zadanie 2.

Uzupełnij tekst wyrazami w poprawnej formie gramatycznej.

Swiàta Gòdowe przepòdajà w .....
Wilejò na Kaszëbach zacénómë òd przëszëkòwaniò stòlu
na ..... je ju uszëkòwónë.
Pòd ..... kladze sà.....
Me jòdómë .....
Dzelimë sà ..... Nòpiàknieszò ze wszëtczëgo
je .....

Zadanie 3.

Pokoloruj stół wigilijny i choinkę.

Ukraińska mniejszość narodowa w Łęborku

PUNKT NAUCZANIA JĘZYKA UKRAIŃSKIEGO

Ukraińska mniejszość narodowa mieszka na Pomorzu od 1947 r. Ukraińcy zostali przesiedleni na te tereny w wyniku przeprowadzonej w 1947 r. przez ówczesne władze komunistyczne akcji „Wisła”. Do dnia dzisiejszego dzieci i wnuki kultywują tradycje przodków, przekazując je następnym pokoleniom.

W Łęborku ukraińska mniejszość narodowa skupiona jest przy grekokatolickiej cerkwi oraz przy Związku Ukraińców w Polsce. Dzieci i młodzież pochodzenia ukraińskiego od 1989 r. systematycznie uczestniczą w zajęciach religii grekokatolickiej i języka ukraińskiego, a od 2006 r. także w pracy zespołu „Switanok”. Członkowie zespołu mogą rozwijać swoje zdolności na zajęciach wokalnych, tanecznych i teatralnych. Podczas spotkań poznają ludowe i współczesne pieśni ukraińskie, tradycyjne tańce z różnych regionów Ukrainy oraz klasykę literatury ukraińskiej i ukraińskiej literatury współczesnej. W zajęciach uczestniczy ponad 30 uczniów z Łęborka i powiatu łęborskiego.

Uczniowie poznają kulturę, tradycję przodków, przemiany na Ukrainie, angażują się w realizację i współpracę w następujących programach:

- „Najlepiej być sobą” – Program Wspólnoty Europejskiej „Młodzież”
- „Taras Szewczenko w Łęborku” – Pielęgnowanie dóbr kultury, promowanie kultury mniejszości narodowej powiatu łęborskiego,
- „Łączy nas muzyka i taniec” – Pielęgnowanie tradycji i promowanie kultury mniejszości narodowej Ziemi Łęborskiej,
- „Święta w sercach grają” – Narodowa Agencja Programu Młodzież – „Ziemia Łęborska”
- „Znam i akceptuję. Spotkania mniejszości narodowych i grup etnicznych” – Miejska Biblioteka Publiczna.

Ponadto Zespół "Switanok" uczestniczy w corocznych wydarzeniach kulturalnych, organizowanych przez Związek Ukraińców w Polsce. Spotykamy się systematycznie m.in. na: Dziecięcym Festiwalu Kultury Ukraińskiej w Elblągu, Festiwalu Ukraińskich Zespołów Dziecięcych w Koszalinie i Festiwalu Bajki w Białym Borze. Uczniowie należący do grupy biorą też udział w konkursach plastycznych, zdobywając wiele nagród i wyróżnień m.in. w Ogólnopolskim Konkursie „Ridni zemli didusiw mojimy oczyma”, Ogólnopolskim konkursie „Ukraińska Bajka” i innych.

Co roku występujemy także podczas organizowanych przez władze miasta Łęborka imprezach i przedsięwzięciach. Można nas zobaczyć podczas Święta Patrona Miasta Łęborka – Międzynarodowych Spotkań z Folklorem pn.: „Muzyka Regionów”, Miejskiego Prze-

glądu Jasełek oraz Miejskiego Przeglądu Teatrzyków Dziecięcych. Zespół „Switanok” od trzech lat uczestniczy również w sopockim festiwalu „Cepeliada” oraz cyklicznie współpracuje z Kaszubskim Uniwersytem Ludowym. Grupa prezentowała swój dorobek też podczas Jarmarku Dominikańskiego w Gdańsku, VI Pomorskiego Forum Edukacji Regionalnej w Słupsku, Koncertów promujących wielokulturowość regionu w Międzyborzu i Wicku, Festynów w Potęgowie, Popowie i Łebieniu, Przeglądu Dziecięcej Kultury Ukraińskiej w Borzytuchomiu, Ogólnopolskiego Festiwalu Tańca w Łęborku, Pomorskiego Dnia Pszczelarza w Łęborku, Watry w Bytowie oraz Minifestiwalu Kultury Ziemi Łęborskiej

W ramach wielokulturowej integracji, poznania i upowszechniania tradycji i kultury wspólnoty lokalnej zrealizowano:

- spotkanie z członkami zespołu „Ziemia Łęborska” – warsztaty wielkanocne połączone z prezentacją obyczajów związanych z Wielkanocą,
- warsztaty kaszubsko-ukraińskie w Popowie – malowanie na szkle, wyszywanie, wspólne muzykowanie, koncerty, prezentacja pieśni i tańców,
- spotkanie z uczniami uczestniczącymi w zajęciach języka kaszubskiego w SP 3 w Łęborku, podczas którego przeprowadzono warsztaty wyszywania, malowania, wspólnego śpiewania.

Uczniowie przedstawiali w szkołach i przedszkolach w Łęborku klasykę ukraińskiej literatury dziecięcej – bajki: „Iwasyk-Telesyk”, „Kozia-Dereza”, „Wowk i semero koseniat”, „Sołomianj byczok”, „Kołobok”, „Rukawyczka”, „Kyryło Kożumiaka”, „Pan Koćkyj”, „Kryweńka Kaczeczka”. Podczas uroczystości szkolnych i apelów prezentowali ukraińskie tańce narodowe oraz pieśni ludowe i estradowe.

Zespół „Switanok” współpracuje także z rówieśnikami ze szkół z językiem ukraińskim i punktów nauczania języka ukraińskiego. Współdziałamy z uczniami z Białego Boru, Gdańska, Słupska, Bytowa, Borzytuchomia, Człuchowa. Współpraca polega na wzajemnym poznawaniu się, wymianie doświadczeń podczas spotkań, zabaw, wieczornic, prezentacji dorobku artystycznego zespołów, a także wzbogacaniu tradycji i kultury ukraińskiej (wspólne wycieczki, zawody sportowe, turnieje piłki nożnej, jasełka, zabawy karnawałowe, wróżby i ukraińskie zwyczaje andrzejkowe, spotkania wielkanocne). Uczniowie podjęli też współpracę z czasopismem „Nasze Słowo” i ukraińskim pismem dziecięcym „Switanok”, wysyłając artykuły i zdjęcia opisujące działalność dzieci. Przeprowadziliśmy także konferencje metodyczne dla nauczycieli języka ukraińskiego z województwa zachod-

niopomorskiego i pomorskiego. Przedsięwzięcie to zrealizowane zostało we współpracy z Ukraińskim Towarzystwem Nauczycielskim w Polsce.

Tradycją zespołu jest organizowanie corocznych uroczystości, do których należą:

- ukraińskie wieczornice połączone z warsztatami,
- obchody rocznicy Hołodomoru (Głodu) w Ukrainie,
- spotkania wigilijne z okazji Świąt Bożego Narodzenia,
- ukraińskie wertepy (jasełka),
- małanki – zabawy noworoczne,
- koncerty z okazji rocznicowych obchodów narodzin i śmierci ukraińskiego poety Tarasa Szewczenki,
- koncerty z okazji obchodów rocznicowych ukraińskich poetów, pisarzy, kompozytorów,
- warsztaty pisanie pisanek dla dzieci, młodzieży i dorosłych,
- rocznicowe obchody wybuchu w elektrowni jądrowej w Czarnobylu,
- koncerty z okazji Dnia Niezależności Ukrainy,
- ogniska z okazji rozpoczęcia roku szkolnego.

Uczniowie przygotowują część artystyczną uroczystości, w których uczestniczą rodzice, członkowie naszej organizacji, miłośnicy kultury ukraińskiej, a także zaproszeni goście i mieszkańcy Lęborka i okolic. Są gospodarzami i angażują się w spotkania z gośćmi z Ukrainy. Utrzymują kontakt z rówieśnikami z Orzowa na Ukrainie, młodzieżą z Nadwirnoji koło Iwano-Frankiwska, studentami z różnych uczelni Ukrainy. Doskonali tym samym umiejętności językowe i na bieżąco informowani są o sytuacji i wydarzeniach kulturalnych w Ukrainie. Dzięki temu mogą wykorzystywać zdobytą wiedzę w działalności artystycznej naszego zespołu, a także przekazywać ją na bieżąco swoim rówieśnikom.

Nauczyciele, którzy prowadzą obecnie zajęcia z dziećmi to:

- Mirosława Bułka-Maksyśko – zajęcia wokalne,
- Halina Harasym – choreograf, zajęcia taneczne,
- Oksana Guzek – język ukraiński dla uczniów szkół podstawowych,
- Renata Romanko – język ukraiński dla uczniów szkół gimnazjalnych.

W lata minionych zajęcia języka ukraińskiego prowadziła także:

- Hałyna Czernysz – zajęcia wokalne,
- Roman Bułka, Wołodymyr Biłokur – zajęcia taneczne,
- Andrzej Drozd – choreograf.

Obecnie zajęcia języka ukraińskiego prowadzone są przy Szkole Podstawowej nr 3 i nr 8 w Lęborku. Dobra współpraca z tymi szkołami pozwala na wzbogacanie i upowszechnianie kultur wspólnoty lokalnej oraz ich akceptację.

Renata Romanko

nauczyciel języka ukraińskiego

w Szkole Podstawowej nr 3 w Lęborku

NIEMIECKA TOŻSAMOŚĆ NARODOWA

Zajęcia w szkole

Od roku szkolnego 2015/2016 gmina Kobylnica – na wniosek przedstawicieli Słupskiego Związku Ludności Pochodzenia Niemieckiego – zdecydowała się przedstawić rodzicom ofertę organizacji w Zespole Szkół Samorządowych w Kobylnicy *zajęć dla podtrzymania tożsamości narodowej niemieckiej*.

W klasach pierwszych Szkoły Podstawowej im. Kornela Makuszyńskiego w Kobylnicy utworzono we wrześniu 2015 roku trzy grupy uczniów, których rodzice zadeklarowali udział swoich pociech w zajęciach języka niemieckiego, w wymiarze 3 godzin w tygodniu. Były to następujące grupy:

- klasa 1a i 1d – 9 osób,
- klasa 1b – 23 osoby,
- klasa 1c i 1e – 24 osoby.

W związku z dużym zainteresowaniem i deklaracjami, które napłynęły we wrześniu 2015 r., liczba uczniów grupy z klas 1a i 1d wzrosła do 21 osób, a grupy z klas 1c i 1e do 32 osób. Konsekwencją takiego zainteresowania było rozdzielenie tej drugiej na dwa mniejsze zespoły uczniów: 1c i 1e. Obecnie grupy te liczą odpowiednio 14 osób i 19 osób. Nauką objętych jest łącznie 77 uczniów. Zajęcia z grupą uczniów z klas 1a i 1d prowadzi Dorota Kopacz, z klasą 1b lekcje rozpoczęła Marita Przybylak-Kiepuszewska, a od 1. Marca 2016 r. prowadzi je Barbara Purowska. Grupami uczniów z klas 1c i 1e opiekuje się Weronika Kwaśniewska, pełniąc jednocześnie obowiązki koordynatora tych zajęć. Od października 2015 r. lekcje są prowadzone w wymiarze 2 godzin nauki języka tygodniowo, a trzecia godzina jest realizowana w formie przedsięwzięć edukacyjnych z historii i kultury niemieckiej.

W październiku i listopadzie 2015 r. nauczycielki *zajęć dla podtrzymania tożsamości narodowej niemieckiej*: W. Kwaśniewska i M. Przybylak-Kiepuszewska były koordynatorkami ekumenicznej akcji „Prezent pod choinkę”, przeprowadzonej w Szkole Podstawowej im. Kornela Makuszyńskiego i w Gimnazjum im. Zjednoczonej Europy, we współpracy z ks. Wojciechem Froehlichem, dyrektorem Diecezjalnej Diakonii Pomorsko-Wielkopolskiej Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego. W wyniku tej akcji uczniowie kobylnickich szkół przygotowali 119 paczek pod choinkę dla dzieci z Ukrainy, Białorusi i Rumunii.

W listopadzie 2015 r. dzieci pojechały w dwóch grupach do Muzeum Kultury Ludowej Pomorza w Swołowie, gdzie zwiedzały zagrodę Albrechta i poznawały dawne życie mieszkańców bogatej wiejskiej zagrodzie z początku XX wieku.

W grudniu 2015 r. i w styczniu 2016 r. uczniowie zwiedzili Muzeum Wsi Słowińskiej w Klukach. Poznawali tam tradycje wsi słowińskiej i pomorskiej z przełomu XIX i XX wieku. 18 grudnia 2015 r. dzieci z klasy 1d udały się na wycieczkę do Lęborka, gdzie wzięły udział w lekcji muzealnej tamtejszego muzeum.

W styczniu 2016 r. zakupiono uczniom Zeszyty Ćwiczeń oraz podręczniki. W II semestrze zorganizowane zostały dwie wycieczki, a 19 marca wyprawa do Szwajcarii Kaszubskiej. Dzieci zwiedziły Muzeum Kolejnictwa w Kościerzynie, które posiada największą w północnej Polsce i wciąż rozrastającą się ekspozycję pojazdów szynowych. Atrakcją stanowiła też zabytkowa hala parowozowni wraz z pomieszczeniami warsztatowymi. Uczniowie oglądali ruchome makiety, przedstawiające stację kolejową Kościerzyna oraz kolej magnetyczną. Następnie udali się do Chmielna do Muzeum Ceramiki rodziny Neclów, gdzie uczestniczyli w pokazie tłoczenia na kole garncarskim. Uczestnicy wycieczki edukacyjnej obejrzeni ekspozycję, prezentującą wyroby trzech ostatnich pokoleń, poznali historię rodziny i warsztatu. Dowiedzieli się również, jak przebiega proces wyrobu naczyń ceramicznych i ich wypalania. Wszyscy mieli też możliwość zakupu nietypowych naczyń.

23 kwietnia br. dzieci pojechały na półwysep Westerplatte. Tam poznały historię rozpoczęcia II Wojny Światowej, widziały bunkry i koszary wojskowe oraz pomnik Obrońców Wybrzeża. Potem udały się do centrum Gdańska na Stare Miasto, gdzie zwiedziły: Trakt Królewski, Długi Targ, Fontannę Neptuna, Dwór Artusa i kościół Mariacki. W trakcie spaceru po Gdańsku poznały legendy z nim związane i rozwiązywały zagadki. Po południu odwiedziły cukiernię CIUCIU, gdzie przyglądały się procesowi wyrobu cukierków i miały możliwość zrobienia zakupów.

Oprócz wyjazdów, w ramach *zajęć dla podtrzymania tożsamości narodowej niemieckiej* zorganizowano również konkursy. W I semestrze przeprowadzono konkurs „Obcojęzyczna kartka świąteczna”. Jego celem było kształtowanie umiejętności redagowania oryginalnych tekstów życzeń w języku obcym, jak i rozwijanie aktywności twórczej uczniów. Na konkurs wpłynęło 30 prac. Życzenia zawarte w kartkach zapisane były w języku niemieckim i angielskim. W II semestrze odbył się szkolny konkurs plastyczny, adresowany do

uczniów klas I-VI szkoły podstawowej „Zwyczajnie wielkanocne w Niemczech”. Celem konkursu było poznanie zwyczajów, związanych z Wielkanocą w Niemczech oraz rozwijanie aktywności twórczej dzieci. Do konkursu zgłoszono 12 prac plastycznych w różnym formacie i wykonanych różnymi technikami.

Na zajęciach z języka niemieckiego dzieci poznawały kulturę i zwyczaje, panujące w Niemczech, wzbogacały swoje słownictwo, doskonaliły umiejętność mówienia, rozumienia i czytania w języku niemieckim. Większość uczniów potrafi już samodzielnie przedstawić się, przedstawić inną osobę, nazwać podstawowe artykuły spożywcze i wyrazić co lubi, a czego nie, zna nazwy kolorów i przyborów szkolnych.

Ponadto w Zespole Szkół Samorządowych w Kobylnicy działa Koło Młodego Germanisty (opiekun: Monika Roslan), prowadzona jest innowacja programowa „Nie taki Niemiec(ki) straszny jak go malują” (autor i realizator: Dorota Kopacz) oraz rozwija się Klub Młodego Europejczyka (opiekun: Anna Kowalczyk). Oferta tych zajęć dodatkowych skierowana jest do wszystkich uczniów ZSS w Kobylnicy, w tym do tych, których rodzice zadeklarowali udział dzieci w *zajęciach dla podtrzymania tożsamości narodowej niemieckiej*.

Zespół Szkół Samorządowych prowadzi współpracę ze Słupskim Związkiem Ludności Pochodzenia Niemieckiego (uczniowie brali m.in. udział w Międzyszkolnym Konkursie Pieśni i Poezji Niemieckiej w Domu Kultury Niemieckiej w Słupsku) oraz z Konsulatem Generalnym Niemiec w Gdańsku (Cornelia Pieper jest współpatronem honorowym kobylnickiego Konkursu Recytatorskiego Obcojęzycznej Poezji Miłosnej), z Punktem Informacji Europejskiej „Europe Direct Słupsk” (organizacja tzw. lekcji europejskich).

Weronika Kwaśniewska

*nauczyciel języka niemieckiego
w Zespole Szkół Samorządowych w Kobylnicy
szkolny koordynator zajęć dla podtrzymania
tożsamości narodowej niemieckiej*

Tak, czy inaczej będę programować

Rozumiem korzyści płynące z nauczania programowania i myślę, że sposób wprowadzania programowania do edukacji formalnej będzie ulegał ciągłym zmianom, aż dojdziemy do momentu, że programowanie nie będzie elementem zajęć komputerowych/informatyki, ale stanie się głównym tematem „zajęć kreatywnych”. Pozostałe elementy na tych zajęciach to będą gry komputerowe (koniecznie Minecraft), będzie też czas na kształcenie umiejętności uczenia się.

Od dwóch lat prowadzę w Pozytywnej Szkole Podstawowej w Gdańsku „zajęcia kreatywne” i jestem pewna, że powinny się one odbywać w każdej szkole. Systematyczna nauka programowania na zajęciach, które nie są oceniane. Nie ma obawy, że nauczyciel nie będzie pracował, bo nie musi wystawiać ocen. Będzie, bo dzieci chcą pracować, a i rodzice interesują się tym, co dzieje się na takich spotkaniach. Ucieszyłam się, kiedy w artykule prof. Lecha Mankiewicza przeczytałam o potrzebie stworzenia w szkole „nowej siatki godzin lekcyjnych”. Mam nadzieję, że programowanie uzyska niezależność.

Autorytety naukowe wypowiadają się, że „programowanie powinno być w systemie edukacyjnym widziane, jako narzędzie do wyrabiania pewnych ważnych umiejętności, a nie wyłącznie jako czynność techniczna” (prof. Wojciech Cellary „Bądź mądry, pisz programy” art. Wyborcza.biz 2013 r.). Te ważne umiejętności to logiczne myślenie, dokładność, kreatywność, współpracaz grupą, cierpliwość. Programowanie pomaga uczniom scharakteryzować siebie. Mogą się oni szybko przekonać, czy uważność, cierpliwość, dokładność są im przyznane od Natury, czy też muszą nad tymi cechami popracować.

Nie wszyscy będą programistami, bo to naprawdę wymagające zajęcie, ale wszyscy mogą pobawić się w programowanie, które pozwala poczuć się jak twórca. Kiedyś programowanie było zarezerwowane dla grupy, która miała wstęp do ośrodków obliczeniowych. W domu nikt nie posiadał komputera. Zawsze lubię czytać/słuchać, że „matematyk to nie zawód, a sposób myślenia”, a także, że „matematyk to ten, kto wszystko zrobi lepiej”. Myślę, że te dwie prawdy leżą u podstaw wszystkich działań, zmierzających do zachęcenia młodego pokolenia do nauki tego przedmiotu. Efekty nauczania matematyki są różne, więc może spróbujemy takie umiejętności, jak logiczne myślenie, uważność, kreatywność rozwijać za pomocą PROGRAMOWANIA. Ja jestem za!

Nie mam wątpliwości, że w polskiej szkole programowanie pojawiło się dzięki projektowi Mistrzowie Kodowania. Wcześniej nauczyciele też uczyli programowania i tak, jak np. Piotr Szlagor, dzielili się swoim

doświadczeniem z innymi, ale dopiero wielka promocja towarzysząca Mistrzom Kodowania zaowocowała ogromnym wzrostem zainteresowania programowaniem. Społeczność programujących nauczycieli powiększyła się o tych, którzy nigdy wcześniej nie wykazywali takich zainteresowań.

Jako programistka z wykształcenia (starej daty, ale jednak) byłam bardzo ciekawa, jak sobie poradzą nauczyciele początkujący. Najbardziej obawiali się, że w trakcie pracy z dziećmi nie będą umieli odpowiedzieć na pytania, które im dzieci mogą zadać. Ten problem daje się świetnie rozwiązać, jeżeli od początku pracy z dziećmi powiemy im, że uczymy się razem z nimi. W związku z tym problemy analizujemy wspólnie. Oczywiście każdy dorosły, z racji swojego doświadczenia, widzi problem inaczej niż dziecko, a analizując go razem z uczniem, natychmiast dostrzega, jak od strony dydaktycznej ma się zachować, gdy ten sam temat pojawia się w innej grupie. Tak działali nauczyciele początkujący w programowaniu i teraz mamy ogromną rzeszę entuzjastów programowania wśród polonistów i innych humanistów. Są wspaniali i swoją pasją do programowania zarażają innych.

Nie trzeba się obawiać, że programowania będzie w szkole uczyć ktoś, kto może nie prezentuje poziomu M. Resnicka. Nic nie szkodzi, bo to w końcu nie chodzi o kształcenie programistów, a o wyrabianie pewnych cech, które przydadzą się np. w procesie samoedukacji. W trakcie nauki programowania uczącemu się jest potrzebny ktoś, kto będzie:

- zadawał dzieciom pytania,
- prowokował dzieci do zadawania pytań,
- wysłuchiwał odpowiedzi, a w razie potrzeby wprowadzał na odpowiedni tor.

Do tego nie potrzeba programisty z dyplomem, a osoby „interaktywnej”. Współczesny nauczyciel to pracownik naukowy. Znam wiele środowisk nauczycielskich i wiem, jak wielki potencjał jest w naszych nauczycielach. Zamiast poprawek do zajęć komputerowych/informatyki wprowadźmy nowy przedmiot: „zajęcia kreatywne” i zajmijmy się wspieraniem nauczycieli, którzy będą te zajęcia prowadzić. Styl kształcenia się, jaki polscy nauczyciele wypracowali dla siebie dzięki współpracy z eTwinningiem (Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji), pracy w projektach proponowanych przez Centrum Edukacji Obywatelskiej, realizacji projektu Mistrzowie Kodowania i współpracy z wieloma innymi instytucjami edukacyjnymi, jest bazą, na której da się zbudować każde przedsięwzięcie edukacyjne.

Poziom wiedzy społeczeństwa informacyjnego wzrasta nie dlatego, że następują zmiany w podstawie programowej szkół, ale dlatego, że ludzie uczą się, skąd się tylko da. Nie mam nic przeciwko płatnym zajęciom po lekcjach, ale planując program zajęć szkolnych z programowania, musimy pamiętać, że będziemy pracować z dziećmi na różnym poziomie wiedzy. Jak się w tym ma odnaleźć szkoła? Dokładnie tak samo, jak w nauczaniu języka obcego. I tu dokładnie widać, że programowanie to kolejny język.

Chciałabym, żeby moje lekcje w szkole nt. programowania były tak samo atrakcyjne jak te, które prowadzi Justyna Płatek. Zrobię wszystko, żeby zdolne dzieci, których nie stać na opłatę zajęć po szkole, mogły się „zarazić” programowaniem (i kreatywnością) na moich lekcjach.

Chciałabym, żeby moje zajęcia były „odlotowe”. Wiem, że to możliwe, bo jak już pisałam: od 2 lat prowadzę „zajęcia kreatywne” dla klas II (szkoły podstawowej). Widuję dzieci raz w tygodniu (na jednej lekcji) i nie mam z nimi tak zażyłych relacji, jak nauczyciel-wychowawca, a pomimo tego dzieci (w ogromnej większości) co tydzień witają mnie słowami: „już się nie mogłam doczekać tej lekcji”, „to moje najlepsze zajęcia w szkole”, „jak ja lubię te zajęcia” itp., itd.

Nie wystawiam ocen, nie ma podręczników. Dzieci przychodzą i (znowu w ogromnej większości) są gotowe do działania. Mówię, jaki program napiszemy (programujemy w Scratch) i od razu część dzieci zaczyna zgłaszać, że napisze program wg własnego pomysłu, który zrodził się po mojej propozycji. Fantastyczna praca!

Będę programować z dziećmi, gdzie tylko się da. Po ostatniej edycji „Godziny kodowania” dotarło do mnie (dopiero!), że trzeba się przenieść z programowaniem do Minecrafta, a obok tego zająć się robotami. Zaczęłam od Ozobota (bystre maleństwo :) i świetnie się bawię, przygotowując zajęcia dla moich uczniów. Myślę, że warto mieć swój własny plan samokształcenia. Jest od kogo się uczyć. Wystarczy wpisać w wyszukiwarce Google przywoływane tutaj nazwiska i nazwy, a potem tylko podążać swoim tempem za innymi. Powodzenia!

Krystyna Kolendo-Dzięgielewska
nauczyciel zajęć kreatywnych
w Pozytywnej Szkole Podstawowej
w Gdańsku

Sposób na lekturę TWORZENIE FILMU ANIMOWANEGO

Trudno sobie wyobrazić w obecnych czasach życie bez komputera. Stał się on narzędziem codziennej pracy zawodowej w niemal każdej branży. Jest również narzędziem prezentacji sztuki, nauki i zabawy oraz niezwykle szybkim urządzeniem do komunikacji.

Komputer, tablet, smartfon, itp. w obecnych czasach towarzyszą dzieciom od najmłodszych lat. Już kilkuletnie maluchy sprawnie potrafią włączyć sprzęt, wyszukać odpowiednią ikonę, przełączyć, wyłączyć program, film, piosenkę, biegle grają w różnorodne gry. Narzędzia te stanowią nieodzowne elementy wyposażenia ich świata, dlatego też szkoła musi włączyć je do swojej oferty kształcenia, wskazując drogę i możliwości ich wykorzystania w procesie edukacji oraz rozwijania kreatywności twórczej.

Chciałabym podzielić się moim pomysłem i doświadczeniem w realizacji wewnątrzklasowych projektów, dotyczących opracowania lektury z wykorzystaniem narzędzi TIK. Skupię się na omówieniu jednego projektu, realizowanego w klasie II – opracowaniu lektury S. Michałkowa pt. „Nie płacz, Koziołku”. Rezultatem tego przedsięwzięcia było stworzenie filmu animowanego. Praca nad projektem przebiegała w kilku etapach:

1. *Odwrócone puzzle*

W pierwszym etapie należało samodzielnie przeczytać lekturę. Proces tego czytania obserwowany był przez wszystkich uczniów w klasie. Ilustrację koziołka podzieliłam na tyle części, ilu jest uczniów. Każdą część ponumerowałam. Dzieci otrzymały takie numery, pod jakimi zostały zapisane w dzienniku lekcyjnym. Jeśli uczeń już przeczytał książkę, odwracał swój numer, ukazujący fragment obrazka. Mógł wówczas przystąpić do drugiego etapu pracy nad projektem.

2. *Metoda odwróconej lekcji*

Tradycyjna lekcja polega na tym, że nauczyciel wprowadza nowe treści, a uczniowie w domu utrwalają je. W odwróconej lekcji uczeń w domu zapoznaje się z nowym materiałem, a na lekcji utrwała poprzez wykonywanie różnorodnych działań.

W tym celu przygotowałam interaktywną lekcję na platformie edukacyjnej www.minstructor.pl, bogatą w różnego rodzaju ćwiczenia interaktywne i gry. Dzieci bawiąc się, sprawdzały poziom rozumienia treści

książki, wyodrębniały zdarzenia i bohaterów, dobierały słownictwo do cech poszczególnych postaci, układały puzzle, itp. Link do interaktywnej lekcji umieściłam na naszym klasowym blogu. Równie dobrze mogłam go udostępnić rodzicom poprzez e-dziennik.

3. *Gadanie na dywanie*

Wykonanie zadania domowego otworzyło drzwi do kolejnego etapu, jakim było „gadanie na dywanie”. W tej części projektu uczniowie swobodnie wypowiadali się na temat przeczytanej lektury, wyrażali swoje emocje, wyciągali wnioski, klasyfikowali zachowania postaci, poczynawszy od właściwych, skończywszy na nagannych.

4. *Drama*

„Gadanie na dywanie” skończyło się zabawą w teatr, czyli odtwarzaniem kolejnych zdarzeń, ze szczególnym zwróceniem uwagi na ruch, emocje wyrażane słowem i gesty. Ten etap zakończyliśmy wspólnym uporządkowaniem fabuły baśni. Do tego zadania wykorzystaliśmy tablicę interaktywną oraz wcześniej przygotowaną rozsypankę zdaniową dla każdego ucznia.

5. *Pojęciowa mapa myśli – czyli planowanie*

Kolejnym etapem pracy nad projektem było zaplanowanie pracy związanej tworzeniem filmu. W tym celu utworzyliśmy pojęciową mapę myśli, która zobrazowała nam zadania, jakie mamy do wykonania, aby powstał film animowany „Nie płacz, Koziołku”.

6. *Stoliki zadaniowe*

Na podstawie naszej mapy utworzyliśmy stoliki zadaniowe, przy których uczniowie wykonywali: scenografię przestrzenną do poszczególnych planów filmowych, lepili z plasteliny postaci bohaterów filmowych, a także plastelinowe rekwizyty. Wykonanie zadania zakończyło przygotowanie czterech planów filmowych: domu Koziołka, makiety lasu, makiety polany i wysepki „załanej wodą” oraz polany, na której spotkały się zwierzęta.

7. *Zdjęcia*

Poszczególne sceny (*pomocny był ustalony wcześniej plan wydarzeń*) trzeba było „nakręcić”, czyli sfotografować. Była to praca żmudna, wymagająca precyzji i cierpliwości. Dlatego też uczniowie pracowali w małych zespołach i wymieniali się. Każdy ruch na scenie musiał zostać sfotografowany. Do jednej krótkiej sceny trzeba było wykonać ponad 40 zdjęć. Do fotografowania używaliśmy aparatu cyfrowego i tabletów. Dzieci, które w danej chwili nie pracowały na planie filmowym, układały dialogi do poszczególnych scen.

8. *Animacja*

Na zajęciach komputerowych z wykorzystaniem programu Movie Maker, zespoły dokonywały animacji poklatkowej. Powstałe filmiki złożyliśmy w całość.

9. *Dźwięk i dialogi*

Na kolejnych zajęciach oglądaliśmy naszą pracę. Ustaliliśmy, kto użyczy określonym postaciom głosu. Uczniowie przedstawili swoje propozycje dialogów. Przystąpiliśmy do nagrywania głosu. Do tego zadania wykorzystaliśmy dyktafon.

10. *Montaż*

Ostatnie zadanie w pracy nad filmem przypadło nauczycielowi, czyli mi, gdyż byłam również członkiem tego zespołu. Połączyłam wszystkie elementy naszego filmu, dopasowałam głos do poszczególnych postaci i dodałam efekty specjalne, muzykę oraz napisy. Można sobie wyobrazić, z jakim zainteresowaniem oglądaliśmy wspólne dzieło!

Korzyści wypływające z tego rodzaju działań twórczych to niewątpliwie:

- integracja zespołu klasowego,
- nauka zgodnej pracy w zespole,
- rozwój kreatywności twórczej,
- doskonalenie umiejętności wypowiedzenia się,
- zainteresowanie książką,
- wykorzystanie umiejętności w praktyce (zarówno komputerowych, matematycznych – odmierzanie materiału, plastycznych, technicznych itp.),
- dostarczenie radości tworzenia i satysfakcji,
- rozwijanie zainteresowań.

***

Gorąco zachęcam do tego rodzaju działań edukacyjnych już na etapie edukacji wczesnoszkolnej – mały człowiek wiele może, trzeba tylko dać mu szansę, by mógł się wykazać. Trzeba też dać szansę sobie, by się przekonać, że praca metoda projektu i z wykorzystaniem TIK jest możliwa w klasach młodszych i daje doskonałe efekty.

Dorota Dankowska

*nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej
w Szkole Podstawowej z Oddziałami
Integracyjnymi nr 5 im. Gryfitów w Słupsku*

Działania edukacyjne z wykorzystaniem TIK W SZKOLE PODSTAWOWEJ NR 3 W LĘBORKU

W maju tego roku uczestniczyłam w II Edycji Programu Pale II – Pomorska Akademia Liderów Edukacji 2020. W czasie zajęć dużo mówiliśmy o wyzwaniach jakim powinien sprostać nauczyciel XXI wieku i szkoła najbliższych lat. Doszliśmy do wspólnego wniosku, że jednym z najistotniejszych czynników, warunkujących jakość edukacji, jest umiejętność nadążania za zmianami w technologiach komunikacyjnych i informatycznych.

Najpowszechniejszą formą komunikacji we współczesnym świecie jest internet. Jedną z przyczyn tego zjawiska jest wzrost popularności portali społecznościowych i komunikatorów. Z pomocą internetu można wykonać coraz więcej usług. Internet stał się częścią naszego życia. Dla niektórych korzystanie z sieci to codzienna przyjemność, a dla innych niechciana konieczność. W środowisku nauczycielskim jest spora grupa fanów, którzy nadążają za zmianami technologicznymi, jakie niesie ze sobą XXI wiek. Istnieje również spora grupa pedagogów, która niechętnie przyswaja sobie nowe umiejętności komunikacyjne i w swej pracy wykorzystuje tylko tradycyjne pomoce dydaktyczne.

Świat idzie do przodu, kolejne pokolenia uczniów, przychodzących do pierwszej klasy szkoły podstawowej, są lepiej obyte z nowościami technologicznymi i mobilnymi urządzeniami komunikacyjnymi. Potrafią wykorzystywać intuicyjnie aplikacje, swobodnie korzystają z programów i gier komputerowych. Nauczyciele muszą się zmagać z dużym wyzwaniem, jakim jest nadążanie – a wręcz wyprzedzanie – swoich uczniów w swobodnym korzystaniu z nowinek komputerowych. Jest to trudne zadanie nie tylko dla nauczycieli technologii informacyjnej i informatyki, ale i dla wszystkich pedagogów pracujących z dziećmi.

XXI wiek pozwala na korzystanie z dziennika elektronicznego, tablic interaktywnych, urządzeń mobilnych, platform edukacyjnych, programów komputerowych, e-podręczników, komunikatorów, e-konferencji, gier edukacyjnych, internetu, portali społecznościowych. Jednak telekonferencje, korzystanie z platform edukacyjnych i zadawanie prac domowych on-line nie jest codziennością w polskich szkołach. Wykorzystanie telefonów komórkowych na lekcji, wypełnianie ankiet przez młodzież lub rodziców on-line, wysyłanie wiadomości mailowych między nauczycielami i rodzicami jest coraz częstszym zjawiskiem.

Organy prowadzące szkoły, jak i dyrektorzy szkół, wspomagają nauczycieli, wyposażając szkołę w niezbędne środki i urządzenia, oczywiście w miarę posiadanych funduszy. Ministerstwo Edukacji Narodowej zaś dba o dofinansowanie kształcenia nauczycieli, przygotowującego ich do wykorzystania nowoczesnych środków komunikacji.

Jaki jest stan faktyczny? Bardzo różny. Są szkoły doskonale wyposażone w sprzęt, wyszkoloną kadre, która potrafi wykorzystać go w celach edukacyjnych. Istnieją też placówki, w których nowoczesny sprzęt i stworzone możliwości nie są właściwie wykorzystywane przez kadre pedagogiczną lub nie są wykorzystywane w ogóle. Część wiejskich placówek ma problemy ze stałą łącznością z internetem. W tych szkołach nawet dobrze przygotowana kadra nie ma możliwości wykorzystywania w praktyce swoich umiejętności.

Dobrym posunięciem Ministerstwa Edukacji Narodowej było zlecenie przygotowania e-podręczników. Pozwoliło to na wykorzystanie nowoczesnej technologii przez szkoły borykające się z trudnościami finansowymi. Przeznaczenie ogromnych środków unijnych na stworzenie projektów (w ramach konkursów ogłoszonych przez Urzędy Marszałkowskie), umożliwiających korzystanie z platform edukacyjnych, telekonferencji, zakup programów i sprzętu komputerowego wzbogaciło polskie szkoły.

Wszyscy mają świadomość konieczności ciągłej zmiany jakości pracy szkoły i nauczycieli. To na pewno dobry dla wszystkich uczniów i nauczycieli kierunek zmian. Szkoła Podstawowa nr 3 im. Olimpijczyków Polskich w Lęborku posiada ponad 100 komputerów, 3 pracownie komputerowe, tablice interaktywne prawie we wszystkich klasach, laptopy, wi-fi, tablety. Można więc powiedzieć, że nauczyciele mają narzędzia nowoczesnej pracy.

Istnieje grupa nauczycieli korzystająca podczas zajęć z e-booków, e-podręczników czy internetu. W poprzednim roku zaproponowałam korzystanie z Platformy Eduscience. Mimo udziału w szkoleniach, tylko jedna nauczycielka korzysta z tej platformy do dziś. Bierze udział z uczniami np. w telekonferencjach ze stacji w Arktyce. Korzysta z gotowych zajęć prowadzonych na odległość. Nauczycielka historii natomiast zachęciła uczniów do udziału w telekonferencji z okazji 1050 rocznicy chrztu Polski. Podejście do zaawansowanych środków nauczania wśród nauczycieli zmienia się. Zaczynają oni w pełni wykorzystywać możliwości tablic interaktywnych.

Co mnie niepokoi? Prawie w każdej klasie, w której pojawia się tablica interaktywna, nauczyciele proszą o pozostawienie na ścianie tej starej – kredowej, a przecież robienie na bieżąco notatek z lekcji w programie Word i prezentowanie ich na ekranie ma tak wiele zalet (czytelność, staranność, możliwość zapisu i odtworzenia oraz przesłania dziecku, którego np. nie było na zajęciach), a u uczniów doskonalą umiejętności posługiwania się edytorem tekstu i to na każdej lekcji!

Hospitując zajęcia widzę ciągle zmiany. Wszystkie nauczycielki nauczania wczesnoszkolnego w naszej szkole korzystają z e-booków i e-podręczników. Nauczyciele przyrody, historii i coraz częściej polonistki, korzystają

z zasobów internetu, płyt dołączonych do podręczników bądź poradników. Matematycy korzystają z bezpłatnych platform edukacyjnych i multibooków, płyt CD-ROM przygotowanych do podręczników, matematycznych stron math-edu.pl, matzoo. Nauczyciele języka angielskiego wykorzystują pełną gamę stron anglojęzycznych np. anglomaniacy, onestopenglish czy portale edukacyjne wydawnictw anglojęzycznych.

Na lekcjach religii nauczyciele bądź uczniowie przygotowują prezentacje multimedialne na potrzeby lekcji z wykorzystaniem gotowych filmików z Youtube np. do konkretnych przypowieści z Pisma św. Nasi nauczyciele mogą korzystać z magazynu zaprogramowanego dla nowoczesnej szkoły „IT w edukacji”. Jest tam mnóstwo scenariuszy zajęć, aplikacji do wykorzystania, rad, propozycji innowacyjne. Biblioteka szkolna posiada w swoich zasobach coraz więcej audiobooków do dyspozycji nauczycieli i uczniów.

Technologię komunikacyjno-informacyjną wykorzystujemy również w całej logistyce szkoły. Elektroniczny dziennik firmy Vulkan jest w naszej szkole od 2004 roku. Obecnie korzystamy z niego w ramach pakietu Uonet+. Wszyscy doskonale dają sobie z nim radę. Cała placówka jest skomputeryzowana. Posiadamy złoty abonament firmy Vulcan. Programy komputerowe wykorzystuje też szkolna biblioteka (MOL), sekretariat, księgowość oraz stołówka szkolna.

Wejścia do klas są możliwe dzięki kartom elektronicznym. Uczniowie korzystający z obiadów również posługują się kartami dostępu. Dla nauczycieli wychowania fizycznego zakupiliśmy tablety. Dzięki WiFi na całym obszarze szkoły, nie mamy problemów z bieżącym wypełnianiem tematów lekcyjnych, wpisywaniem ocen cząstkowych i kontrolą frekwencji. Protokoły rad pedagogicznych pisane są elektronicznie. Każdy załącznik przesyłany jest na konto przed właściwą radą. Osoby prowadzące tę dokumentację korzystały z odpowiedniego szkolenia. Wzory szkolnych dokumentów (np. karty wycieczek, sprawozdania) udostępnione są na pulpicie komputerów, znajdujących się w pokoju nauczycielskim. Każdy może je pobrać, wypełnić i wydrukować bądź wysłać w zależności od potrzeby.

Komputery i świat wirtualny opanował naszą rzeczywistość i już w niej zostanie.

Uczmy się od młodszych!

Od roku jestem klientką oferty doskonalenia dla nauczycieli, którą oferuje Ośrodek Kształcenia Kadr „Ate-na“ w Słupsku. Uczestniczę w kolejnych etapach kursu języka angielskiego dla nauczycieli. Uczestniczki programu to panie w różnym wieku. Osoba prowadząca dobiera takie formy i metody pracy, aby zadowolić wszystkich, dostosowując wymagania i zadania do zróżnicowanego tempa ich pracy, zapamiętywania.

Hospitując przez lata zajęcia prowadzone przez różnych językowców, podpatrywałam wiele sposobów „dotarcia” do uczniów, będących w tym samym wieku. By-

łam więc ciekawa, jak poradzi sobie z tak różnorodną grupą osoba prowadząca...

Michał Kościółek, młody dwudziestoparoletni nauczyciel, bez doświadczenia, dla którego język angielski, jak i nowoczesne techniki komunikacyjne są częścią codzienności, w naturalny sposób pokazał nam nowoczesne metody nauki, dzięki którym – przy systematycznej pracy – jest w stanie zaznajomić nas z językiem obcym. Na pierwszych zajęciach założyliśmy własne konto i konto grupy na Quizlecie. Michał robi nam elektroniczne fiszki z przerabianym słownictwem, które każda z nas może oglądać w dowolnym momencie, w każdym miejscu na świecie. Słyszemy i widzimy właściwą pisownię i brzmienie słówka.

Jak wyglądają zajęcia? Tablica interaktywna, bezpłatne platformy językowe, quizy, zabawy, konkursy. Dynamika zajęć nie pozwala na minutę znużenia czy monotonii. Gdy „zabrakło internetu” w szkole, Michał stworzył HotSpot, dzięki któremu połączył wykorzystywany sprzęt i telefony z wi-fi. Zajęcia nadal były ciekawe i interesujące. Każda z uczestniczek kursu nauczyła się bardzo wiele – nie tylko z języka angielskiego.

Te zajęcia to dla uczestniczek kursu doskonała lekcja metodyki wykorzystania TIK na zajęciach językowych! Świetnie bawiłyśmy się telefonami, przy korzystaniu z aplikacji Kahoot (dokładny opis tworzenia interaktywnych quizów w dwumiesięczniku „IT w edukacji” nr 2 (11) kwiecień-czerwiec 2016). Wszystkie panie wiele się nauczyły. Każda, nawet jeśli na początku miała opory, aby korzystać z nowoczesnych metod, w końcu się przełamała.

Wszystkie klasy Michała w szkole, w której uczy, mają swoje konto na Quizlecie, Facebooku. Ćwiczą własne słownictwo, ale mogą również korzystać ze słownictwa innych klas. Jego aktywność i atrakcyjne metody pracy nie są tylko „z okazji” kursu dla dorosłych. Tak samo prowadzi zajęcia z innymi w szkole, na kursie i na „korkach”. Jego uczniowie osiągają 100% wyniki na egzaminach i maturze.

Tylko nauczyciel, który w swoim życiu codziennym wykorzystuje maila, konference, whatsapp, FaceTime i różne inne aplikacje, który robi to naturalnie, będzie wykorzystywał w pracy nowoczesną technologię komunikacyjno-informacyjną. Ktoś, kto nie jest do tego przekonany i czuje opór przed wykorzystaniem nowoczesnych technologii, zrobi to tylko od czasu do czasu.

Jest jeszcze jeden podstawowy warunek niezbędny do tego, by wykorzystywać TIK w codziennej pracy i komunikacji: narzędzia i dobry dostęp do internetu. Baza to podstawa. Reszta to inwencja, pomysłowość, chęć spełnienia się w pracy i nadążania za coraz bardziej wirtualną rzeczywistością – także tą edukacyjną.

Życzę nam wszystkim, aby takich nauczycieli jak Michał było wielu, coraz więcej, a o pomyslność polskiej oświaty będziemy mogli być spokojni.

Mariola Malecka

*dyrektorka Szkoły Podstawowej nr 3
im. Olimpijczyków Polskich w Łęborku*

DWA OBLICZA CYBERŚWIATA

Komputery, internet, a wraz z nimi technologie informacyjno-komunikacyjne stały się nieodłączną częścią naszej codzienności. Większość z nas nie wyobraża już sobie funkcjonowania bez komputera z dostępem do sieci, towarzyszy on nam w każdym aspekcie życia, nawet jeśli często jego obecności nie dostrzegamy. Dostęp do sieci za pośrednictwem smartfonów, tabletów, laptopów i innych urządzeń stał się już niemalże powszechny i nieograniczony. Możemy sobie tylko wyobrażać, w jaki jeszcze sposób technologie informacyjno-komunikacyjne (TIK) zmieniają życie nasze i naszych dzieci.

Internet i komputer towarzyszą nam w codziennym życiu, pracy i nauce, ułatwiają rozwijać pasje, zainteresowania, ale też mogą nieść ze sobą ogromne ryzyko i niebezpieczeństwo, zwłaszcza jeśli korzystamy z nich w sposób lekkomyślny i nieświadomy zagrożen. Ogromnie istotna w takiej sytuacji staje się postawa rodziców i pedagogów. To od nich i ich relacji z dziećmi zależy bezpieczeństwo korzystania z komputera przez najmłodszych. Szeroko rozumiana profilaktyka agresji i przemocy w szkołach oraz zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom i młodzieży były jednym z kierunków realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2014/2015 oraz 2015/2016.

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Słupsku Filia nr 1 w Bytowie od dłuższego czasu aktywnie włącza się w propagowanie wiedzy nt. bezpieczeństwa online oraz umiejętnego wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w edukacji (TIK). Poprzez podejmowanie rozmaitych działań staramy się ukazywać te dwa oblicza cyberświata – nieocenionego narzędzia do nauki, rozwoju, pracy i rozrywki, ale i też miejsca pełnego niebezpieczeństw dla nieświadomych i nieumiejętnie z niego korzystających. Prowadzimy działania profilaktyczne i edukacyjne.

Wychodząc naprzeciw zadaniom stawianym bibliotekom pedagogicznym w ramach kompleksowego wsparcia placówek oświatowych oraz potrzebom szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, planujemy i przeprowadzamy rozmaite działania, mające na celu poprawę jakości ich pracy i edukację w zakresie TIK.

Program profilaktyczno-wychowawczy: *Współczesne oblicza przemocy*

Od dwóch lat realizujemy w bytowskiej Fili PBW w Słupsku program profilaktyczno-wychowawczy pn. *Współczesne oblicza przemocy*, który został stworzony w celu uświadomienia uczniom, rodzicom i nauczycielom zagrożeń, wynikających z korzystania z internetu. Realizacja programu kładzie nacisk na edukację

w zakresie bezpiecznego, świadomego wykorzystywania internetu do zdobywania wiedzy, przy jednoczesnej znajomości zagrożeń, płynących z niewłaściwego stosowania tego narzędzia. Program realizowany jest we współpracy z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Bytowie oraz Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku podczas spotkań, zajęć, seminariów, konferencji, a adresowany jest do uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z powiatu bytowskiego oraz do ich rodziców i nauczycieli.

Pierwsze działanie w ramach realizacji programu miało miejsce 18 grudnia 2014 roku. Było to **spotkanie seminaryjne** dla nauczycieli z lekarzem psychiatrą – Katarzyną Wolsztyniak-Drózdź nt. *Zaburzenia zachowania i emocji u dzieci i młodzieży. Sposoby postępowania w przypadkach cyberprzemocy*. Seminarium to było swoistą inauguracją programu i wprowadziło pedagogów w problematykę cyberprzemocy oraz ukazało, jak wielki wpływ na zaburzenia emocjonalne ma nieumiejętne korzystanie z nowoczesnych technologii. W seminarium wzięło udział 34 nauczycieli ze szkół powiatu bytowskiego.

Najważniejszą i główną formą realizacji programu są cykliczne **zajęcia warsztatowe** dla uczniów powiatu bytowskiego ze szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, przeprowadzane od stycznia 2015 roku. Ich liczba dla danej szkoły i klasy uzależniona jest od indywidualnych potrzeb oraz zaistniałych w konkretnej placówce problemów. Zajęcia cieszą się dużym zainteresowaniem, ich tematyka dotyczy profilaktyki oraz edukacji z zakresu współczesnych zagrożeń, które wiążą się z powszechnym dostępem do internetu. W ramach programu przeprowadzono 40 zajęć dla 28 klas, w których wzięło udział 639 uczniów. Zajęcia są prowadzone w oparciu o filmowe pakiety edukacyjne: *Zagrożenia cyfrowego świata* i *Zaplątani w sieć* oraz materiały pobrane ze strony www portalu Dziecko w sieci i Fundacji Dzieci Niczyje. Jednocześnie szkoleniem w tym obszarze zostają również objęci nauczyciele bibliotek szkolnych – w ramach funkcjonującej przy PBW w Bytowie *Sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli-bibliotekarzy powiatu bytowskiego*.

Podsumowaniem realizacji programu w roku szkolnym 2014/2015 było zorganizowanie w kwietniu 2015 roku konferencji *Cyberprzemoc – współczesne oblicze przemocy* (we współpracy z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Bytowie oraz Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku i przy wsparciu Starosty Bytowskiego oraz Burmistrza Miasta Bytowa). Tematyka konferencji obejmowała w szczególności zapobieganie cyberprzemocy poprzez usystematyzowanie

wiedzy i zwiększenie świadomości na temat nowych zjawisk wirtualnej rzeczywistości. Honorowym patronatem konferencję objęli: Rzecznik Praw Dziecka – **Marek Michalak** oraz Marszałek Województwa Pomorskiego – **Mieczysław Struk**. Wiedzę na temat cyberprzemocy przekazali uczestnikom eksperci, autorzy licznych publikacji z zakresu edukacji i profilaktyki cyberprzemocy: prof. dr hab. **Józef Bednarek** oraz dr **Anna Andrzejewska** – pedagodzy, eksperci w zakresie zagrożeń cyberprzestrzeni, pracownicy naukowo-dydaktyczni uczelni humanistycznych i pedagogicznych, członkowie Zespołu ds. Bezpieczeństwa Dzieci w Cyberprzestrzeni, powołanego przez Rzecznika Praw Dziecka.

Specjaliści z Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie z wielkim zaangażowaniem przedstawili i omówili różnorodne zagrożenia, jakie czyhają na uczniów, nauczycieli oraz rodziców w świecie internetu. Zaprezentowali obraz ucznia w cyberprzestrzeni i światach wirtualnych, konteksty społeczno-wychowawcze i diagnostyczno-profilaktyczne oraz współczesne zagrożenia cyberprzestrzeni, w kontekście przemian społeczno-edukacyjnych na przestrzeni dziejów. Niezwykłe sugestywne filmiki, przedstawiające prawdziwe sceny z życia młodych ludzi, poruszyły wszystkich uczestników.

Druga część spotkania skupiła się na przedstawieniu przykładów dobrych praktyk – działań profilaktycznych i prewencyjnych, podejmowanych przez lokalne instytucje. Przystawiono sprawozdania z realizacji Programu przez Filię w Bytowie oraz przekazano informacje o Kampanii Fundacji Dzieci Niczyje *Myszę, więc nie ślę*, a przedstawiciel Komendy Powiatowej Policji w Bytowie zaprezentował zjawiska cyberprzemocy i jego skali na terenie powiatu bytowskiego.

W konferencji wzięły udział 72 osoby: dyrektorzy szkół, przedstawiciele władz samorządowych, policji i instytucji pomocy społecznej, pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznych, kuratorzy sądowi, uczniowie szkół ponadgimnazjalnych oraz przedstawiciele innych instytucji z terenu powiatu bytowskiego. W spotkaniu uczestniczyli oprócz środowiska oświatowego – policjanci Komendy Powiatowej Policji w Bytowie, kuratorzy sądowi. Ich obecność świadczy o tym, że problem cyberprzemocy jest istotny i zauważalny zarówno dla środowiska oświatowego, jak i innych instytucji, dla których szeroko pojęte zdrowie, bezpieczeństwo i zapobieganie agresji jest priorytetem działania.

Konferencji towarzyszyła wystawa prac plastycznych, wykonanych w ramach akcji na plakat poświęcony profilaktyce cyberprzemocy pn. „**STOP Cyberprzemocy**”. Kolejnego dnia – 17 kwietnia odbyły się dodatkowo warsztaty poświęcone cyberprzemocy, przeprowadzone przez prof. dr hab. Józefa Bednarka i dr Annę Andrzejewską, w których uczestniczyli psychologowie i pedagodzy szkolni ze szkół powiatu bytowskiego.

W kolejnym roku szkolnym 2015/2016 najważniejszym działaniem w ramach realizacji programu były dwudniowe warsztaty i spotkania z ekspertami, przygotowane dla uczniów, rodziców i nauczycieli nt.: *Zagrożenia cyberprzestrzeni i świata wirtualnego*. Odbyły się one w kwietniu 2016 roku w Szkole Podstawowej nr 1 i Szkole Podstawowej nr 2 w Bytowie. Wiedzę na temat zagrożeń cyberprzestrzeni zyskało wtedy blisko 300 osób. Uczestnikom spotkań przekazali ją eksperci, autorzy licznych publikacji z zakresu edukacji i profilaktyki cyberprzemocy: prof. dr hab. Józef Bednarek oraz dr Anna Andrzejewska. Zagadnienia poruszane w toku spotkań z nauczycielami, rodzicami oraz uczniami, dostosowane zostały do grupy odbiorców w oparciu o etiudy filmowe, prezentacje multimedialne, analizę indywidualnych przypadków.

Program profilaktyczno-wychowawczy *Wspólczesne oblicza przemocy* służy przekazaniu wiedzy na temat bezpiecznego poruszania się po wirtualnym świecie. Wszystkie działania, organizowane w ramach realizacji programu, cieszą się dużym zainteresowaniem uczniów, rodziców i nauczycieli, a sam program ma na celu wyczulić ich na zagrożenia, jakie niesie za sobą zbyt długie przebywanie w sieci oraz nauczyć umiejętnego dozowania czasu spędzanego przy komputerze, do realnych potrzeb ucznia. Istotna jest również znajomość obowiązujących norm prawnych, dotyczących pracy w sieci. Beneficjenci programu dowiadują się, gdzie szukać pomocy w razie zetknięcia się z cyberprzemocą, poznają konsekwencje prawne niewłaściwego korzystania z internetu oraz procedury reagowania w sytuacjach zagrożenia. Tylko dzięki stałej, systematycznej i kompleksowej edukacji – uczniów, rodziców i nauczycieli, można w odpowiedni sposób reagować i radzić sobie z zagrożeniami cyberprzestrzeni.

W efekcie podjętych w ramach programu profilaktyczno-wychowawczego działań biblioteka wspomaga nauczycieli w prowadzonych przez nich zajęciach poświęconych zagrożeniom internetowym, cyberprzemocy oraz przeciwdziałaniu tym zjawiskom. Wspiera ich w konstruktywnym radzeniu sobie z sytuacjami cyberprzemocy w szkole, zwiększając tym samym skuteczność oddziaływań wychowawczych.

Tydzień z Internetem

Tydzień z Internetem to doroczna, ogólnoeuropejska kampania, której celem jest zachęcenie jak największej liczby osób do poznania możliwości, jakie daje internet. Co roku włącza się w nią kilkadziesiąt krajów. W Polsce, w ciągu pięciu edycji, w kampanii wzięło udział już 1 200 instytucji i ponad 48 000 osób. Koordynatorem akcji jest organizacja pozarządowa Telecentre-Europe, w Polsce koordynuje ją Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego – we współpracy z wieloma part-

nerami. Patronem honorowym Tygodnia z Internetem 2016 jest Ministerstwo Cyfryzacji.

W 2016 roku i my – po raz pierwszy włączyliśmy się w ogólnoeuropejską kampanię „Tydzień z Internetem”, której motywem przewodnim w tym roku było świadome korzystanie z sieci i bezpieczne zakupy online. 17 marca w spotkaniu pn. **Bezpieczny e-konsument** uczestniczyło ponad 40 uczniów I LO w Bytowie. Dodatkowo siedzibę biblioteki w ciągu tygodniowej akcji odwiedziło wiele osób, zainteresowanych zgłębieniem wiedzy na temat dokonywania bezpiecznych e-zakupów. Uczestnicy dowiedzieli się m.in., jakie prawa przysługują kupującemu w internecie i jak bezpiecznie płacić za zakupy w sieci. Wzięli również udział w akcji w mediach społecznościowych.

Kluczowym elementem spotkania *Bezpieczny e-konsument* był quiz. Uczniowie, podzieleni na drużyny, odpowiadali na 10 różnych pytań, np.:

- jakie działania, związane z obsługą e-konta w banku, powinny wzbudzić czujność?
- co zrobić, jeśli kupione przez internet buty okazują się za duże?
- dokąd zwrócić się, gdy kupiony odkurzacz po miesiącu przestał działać?
- o czym należy pamiętać, logując się do poczty e-mail z publicznego komputera, np. w bibliotece?

Drugą częścią spotkania było wystąpienie zaproszonego przedstawiciela Komendy Powiatowej Policji w Bytowie. Oficer prasowy KPP w Bytowie opowiedział o bezpieczeństwie danych, zabezpieczaniu kont, sposobach weryfikacji sklepów internetowych i bezpieczeństwie transakcji płatniczych a także sposobach zapobiegania oszustwom w sieci.

Zainteresowane kampanią osoby przez cały tydzień odwiedzały bibliotekę i na miejscu rozwiązywały quiz, składający się z 10 pytań, dotyczących praktycznych zagadnień, związanych z zakupami w online oraz uzyskały indywidualne porady. Swoją wiedzę, dotyczącą praw konsumenckich, można było również sprawdzić na stronie kampanii <http://tydzienzinternetem.pl/> i na Facebooku.

Dzięki udziałowi w akcji, uczestnicy spotkań dowiedzieli się, jak bezpiecznie zarządzać swoimi danymi w internecie i jak je zabezpieczać, w jaki sposób sprawdzać wiarygodność sklepów internetowych, jak bezpiecznie płacić za zakupy, jakie są podstawowe prawa konsumenckie przy zamówieniach w sieci oraz kto (lokalnie) może pomóc w dochodzeniu swoich praw przy internetowych zakupach.

Edukacja nauczycieli w zakresie TIK

Budowanie systemu wsparcia placówek oświatowych opiera się między innymi na upowszechnianiu

i wykorzystywaniu nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie edukacji uczniów i nauczycieli. Udzielamy nauczycielom pomocy w nabywaniu i rozwijaniu kompetencji praktycznego stosowania metod dydaktycznych, wykorzystujących TIK podczas lekcji i zajęć pozalekcyjnych. Organizujemy również szkolenia w zakresie nabywania umiejętności korzystania z platform edukacyjnych i aktywnego w nich uczestnictwa, obsługi programów komputerowych, niezbędnych w codziennej pracy biblioteki szkolnej.

W ramach funkcjonującej przy bibliotece *Sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli bibliotekarzy powiatu bytowskiego*, zorganizowaliśmy dwa spotkania warsztatowo-informacyjne: *Nowe technologie i e-podręczniki w pracy bibliotekarza* oraz *Canva, czyli prosty sposób na grafikę*. W obu szkoleniach uczestniczyli należący do sieci nauczyciele bibliotekarze ze szkół powiatu bytowskiego, którym zaprezentowaliśmy nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne oraz wielość narzędzi online, a także przybliżyliśmy sposoby pracy z nimi i możliwości ich wykorzystania w pracy biblioteki szkolnej. Podczas warsztatów uczestnicy wzbogacili również swoją wiedzę na temat struktury e-podręczników, sposobów i możliwości ich wykorzystania w procesie edukacyjnym, a także w zakresie form ich promowania wśród nauczycieli.

Kolejnym działaniem PBW w Bytowie było szkolenie pn. **Bezpieczny internet: w domu i w szkole**. Zostało ono zorganizowane dla nauczycieli-bibliotekarzy oraz pedagogów i odbyło się w listopadzie 2015 roku w sali audytorijnej przy I LO w Bytowie. Szkolenie zostało przeprowadzone we współpracy z trenerem bezpiecznego internetu, w ramach akcji edukacyjnej, przygotowanej przez Fundację Odkrywców Innowacji. Spotkanie miało na celu podniesienie świadomości uczestników na temat zagrożeń, występujących w cyberprzestrzeni, przeciwdziałanie tego rodzaju niebezpieczeństwom oraz promowanie świadomego i bezpiecznego korzystania z internetu. Na szkoleniu został również przedstawiony *Standard bezpieczeństwa on-line placówek oświatowych*, efekt prac zespołu ekspertów Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej oraz Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Janusza Korczaka w Warszawie, które były realizowane w ramach projektu *Działania na rzecz bezpiecznego internetu*.

Efektom przeprowadzonych szkoleń jest aktywizacja cyfrowa nauczycieli, bibliotekarzy szkolnych oraz ich zainteresowanie wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz e-podręczników w swojej pracy. Jest to niezmiernie ważne zadanie – zwłaszcza, że organizowanie i prowadzenie wspomagania szkół i placówek obszarze związanym

z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnej, jest jednym z zadań bibliotek pedagogicznych, określonym w najnowszym Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych.

Podsumowanie

Komputery z dostępem do internetu to jedno z największych i najważniejszych osiągnięć cywilizacji, a ich upowszechnienie się wywarło ogromny wpływ na proces kształcenia. Dzisiejsza szkoła, oprócz wszechstronnego rozwoju osobowości ucznia, ma za zadanie przygotować go do życia we współczesnym świecie, a komputery powinny być użytkowane jako środek pomagający nauczycielowi w nauczaniu. Uczniowie natomiast powinni je wykorzystywać w procesie uczenia się, zarówno w szkole, jak i poza nią. Rola technologii informacyjno-komunikacyjnej w kształceniu jest nie do przecenienia. Dzięki multimedialności oddziałuje ona na wszystkie zmysły odbiorcy, czyniąc proces nauczania-uczenia się łatwiejszym, atrakcyjniejszym i efektywniejszym.

Otwarta struktura internetu oraz fałszywe poczucie bezkarności i anonimowości powodują, że w sieci poza pożytecznymi zjawiskami, możemy spotkać również patologie i zagrożenia. Tematyka zagrożeń, występujących w cyberprzestrzeni, niestety nie jest w wystarczającym stopniu nagłośniona, przez co świadomość społeczeństwa w tym zakresie jest dość niska. Rodzice, nauczyciele, wychowawcy w większości nie zdają sobie sprawy, że wszechobecny i nieograniczony dostęp do internetu może być źródłem różnorodnych niebezpieczeństw oraz uzależnień. Problem ten dotyczy zarówno dzieci, młodzieży, jak i dorosłych.

Akcja ukazywania jasnych i ciemnych stron cyberświata, uświadamiania czyhających w sieci niebezpieczeństw jest doskonałą nauką efektywnego i mądrego korzystania z komputerów i internetu. Jest zatem koniecznością i wyzwaniem, które muszą podejmować wszystkie instytucje resortu edukacji.

Joanna Hanasko
nauczyciel-bibliotekarz
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka
w Słupsku
Filia nr 1 w Bytowie

Szkolny kodeks TIK

W świecie naturalnym dla cyfrowego pokolenia, użytkownicy narzędzi technologii informacyjno-komunikacyjnych są źródłem łatwo dostępnych danych o sobie. Niestety część z tych użytkowników wirtualnej przestrzeni, a w szczególności dzieci nie są tego świadome. Ważne jest więc uświadomienie im konsekwencji, jakie niesie za sobą brak wiedzy na ten temat – tym bardziej, że ze sprzętu informatycznego i telekomunikacyjnego korzystają również podczas zajęć szkolnych.

W związku z wdrażaniem w szkole technologii informacyjno-komunikacyjnej (TIK) podjęliśmy działania, mające na celu określenie zasad, jakimi będzie kierowała się cała społeczność szkolna. W tym celu powołaliśmy zespół TIK, który dokonał wyboru koordynatora, ustalił zasady współpracy oraz opracował plan działania. Zespół TIK wyznaczył sobie następujące cele, które należy osiągnąć:

- nauczyciele i uczniowie będą świadomi zagrożeń wynikających z nieodpowiedzialnego posługiwania się TIK,
- wszyscy zdadzą sobie sprawę z tego, że korzystając z sieci nie są anonimowi i bezkarni,
- nauczyciele i uczniowie zadbają o zabezpieczenie osobistych komputerów i innych urządzeń/przedmiotów komunikacyjnych,
- nauczyciele i uczniowie zadbają o swoje bezpieczeństwo w sieci, będą chronić siebie i swoje dane osobowe,
- nauczyciele będą wykorzystywać TIK podczas zajęć z różnych przedmiotów oraz zajęć pozalekcyjnych i będą dzielić się wiedzą w tym zakresie,
- nauczyciele i uczniowie z informacji dostępnych w sieci będą korzystać w sposób rozważny, krytyczny, zgodny z prawem (przestrzegają prawo autorskie, netykietę itd.),
- nauczyciele i uczniowie będą postępują zgodnie z opracowanym kodeksem TIK.

Pracę nad Szkolnym Kodeksem TIK rozpoczęliśmy od odpowiedzi na pytania: W jaki sposób możemy poprawić bezpieczeństwo uczniów w sieci i zadbać o przestrzeganie prawa autorskiego? Jak zamierzamy osiągnąć spodziewane efekty? Następnie opracowaliśmy materiały edukacyjne dla nauczycieli, dotyczące powyższych zagadnień. Zamieszczono je na stronie internetowej zespołu TIK.

Udostępniliśmy na niej również adresy ciekawych stron www, publikujących scenariusze zajęć, kreskówki, filmiki i gry związane ze świadomym i bezpiecznym korzystaniem z TIK. Zasoby te zostały wykorzystane do przygotowania i prowadzenia zajęć z uczniami, pedagogizacji rodziców oraz na potrzeby własne nauczycieli. Na bazie dostępnych w sieci materiałów, opracowaliśmy informacje dla społeczności szkolnej, które wyeksponowano na tablicach szkolnych w holu.

Przygotowaliśmy i udostępniliśmy wychowawcom klas narzędzie badawcze w postaci ankiety, dotyczącej rozpoznania umiejętności uczniów w zakresie TIK, z uwzględnieniem urządzeń służących zbieraniu, utrwalaniu, przetwarzaniu danych oraz programów, z jakich dzieci korzystają podczas zajęć lekcyjnych i poza szkołą. Wnioski z analizy materiału źródłowego zostały wykorzystane w procesie tworzenia kodeksu i okazały się cenną wskazówką dla nauczycieli w zakresie doboru tematyki zajęć lekcyjnych o TIK.

Po przeprowadzeniu cyklu lekcji na temat świadomego, bezpiecznego korzystania z sieci, przestrzegania praw autorskich, netykiety, jak i uzasadnieniu potrzeby uporządkowania sposobu korzystania z TIK, do opracowania projektu kodeksu TIK włączono uczniów. W oparciu o wypracowane przez nauczycieli i uczniów materiały sporządzono poniższy dokument, zamieszczono go na stronie internetowej szkoły, wyeksponowano w pracowniach komputerowych oraz bibliotece:

SZKOLNY KODEKS TIK

1. *Dbamy o zabezpieczenie sieci i komputerów.*
2. *Ponosimy odpowiedzialność za komputery i inne urządzenia, które użytkujemy.*
3. *Z informacji dostępnych w internecie korzystamy w sposób rozważny, krytyczny i zgodny z prawem.*
4. *Dbamy o swoje bezpieczeństwo w sieci, chronimy siebie, swoje dane i pamiętamy, że w sieci nie jesteśmy anonimowi i bezkarni.*
5. *Wykorzystujemy internetowe narzędzia i zasoby wspomagające proces nauczania i uczenia się.*
6. *Z technologii informacyjno-komunikacyjnych korzystamy podczas zajęć z różnych przedmiotów oraz zajęć pozalekcyjnych.*
7. *Znamy i przestrzegamy netykiety.*
8. *Komunikujemy się ze sobą (nauczyciel – uczeń – rodzic) poprzez e-dziennik.*
9. *Dzielimy się z innymi swoimi umiejętnościami korzystania z TIK.*
10. *Podczas zajęć lekcyjnych wyłączamy telefony komórkowe z wyjątkiem sytuacji, w których wykorzystujemy je w procesie dydaktycznym.*

Opracowany został też załącznik, zawierający wytyczne do działań nauczycieli i uczniów, które miały wpłynąć na poprawę bezpieczeństwa dziecka w sieci:

- administrator sieci dba o jej zabezpieczenie,
- uczniowie są świadomi zagrożeń, jakie wynikają z nieodpowiedzialnego posługiwania się TIK,
- uczniowie dbają o zabezpieczenie osobistych komputerów i innych urządzeń komunikacyjnych,
- uczniowie dbają o swoje bezpieczeństwo w sieci, chronią siebie i swoje dane,
- uczniowie z informacji dostępnych w sieci korzystają w sposób rozważny i krytyczny,

- uczniowie, rodzice uczniów informują nauczycieli o nieprzebrzeganiu etykiety i innych niepokojących sytuacjach mających związek z TIK,
- uczniowie przestrzegają Szkolnego Kodeksu TIK.

Powyższe efekty zamierzamy osiągać poprzez:

- przeprowadzaną edukację uczniów oraz bieżące przypomnianie uczniom o zasadach bezpieczeństwa w sieci i sposobach zabezpieczenia osobistych komputerów/urządzeń TIK,
- egzekwowanie Szkolnego Kodeksu TIK,
- udzielanie wsparcia uczniom i rodzicom w rozwiązywaniu problemów, związanych z naruszeniem bezpieczeństwa w sieci,
- pedagogizację rodziców w zakresie bezpiecznego korzystania z TIK podczas zebrań.

Przy przygotowywaniu zasad Kodeksu nie zapomnieliśmy również o tak ważnej kwestii, jaką jest przestrzeganie prawa autorskiego w szkole. Spisaliśmy zasady, jakie należy bezwzględnie stosować w tym zakresie:

- uczniowie korzystają z informacji dostępnych w sieci zgodnie z prawem,
- uczniowie podają dokładny adres źródła, z którego korzystali przy opracowaniu materiałów z wykorzystaniem TIK,
- nauczyciele egzekwują obowiązek zamieszczania źródeł pochodzenia materiałów wykorzystanych przez ucznia.

Ustaliliśmy również, aby osiągnąć wyżej przedstawione cele, że nauczyciele:

- przeprowadz pedagogizację uczniów oraz na bieżąco będą przypominać uczniom o obowiązku przestrzegania prawa autorskiego,
- będą egzekwować i sprawdzać przestrzegania przez uczniów prawa autorskiego,
- będą dawać uczniom dobry przykład w zakresie przestrzegania prawa autorskiego,
- przeprowadzą pedagogizację rodziców,
- będą egzekwować przestrzeganie Szkolnego Kodeksu TIK.

Znaczenia umiejętności właściwego korzystania z nowych technologii komunikacyjno-informacyjnych nie sposób przecenić. Netykieta jest w wirtualnym świecie tak samo ważna, jak codzienna kultura osobista w „reale”. Trzeba jej uczyć już najmłodszych użytkowników sieci, by umieli chronić w wirtualnej przestrzeni siebie, ale i szanować innych członków społeczeństwa informacyjnego.

*Dorota Marcinkowska – dyrektor
Barbara Duszyńska – nauczyciel informatyki
Szkoła Podstawowa nr 3
w Słupsku*

Metoda Biofeedback EEG w terapii dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną i zaburzeniami zachowania

Biofeedback EEG (neurofeedback) to nowoczesna, nieinwazyjna metoda terapii, której głównym celem jest poprawa funkcjonowania człowieka poprzez korzystną zmianę pracy jego mózgu. Dzięki mechanizmowi sprzężenia zwrotnego, pacjent otrzymuje informację o aktualnym stanie swojego umysłu (falach mózgowych). W trakcie sesji dowiaduje się, kiedy wzrasta aktywność jego mózgu w pożądanym paśmie częstotliwości fal mózgowych, a kiedy dominują pasma niepożądane. Uczy się rozpoznawać reakcje własnego organizmu, a co za tym idzie, modyfikować jego pracę. Metoda ta wykorzystuje tak zwaną neuroplastyczność mózgu, czyli jego naturalną zdolność do ulegania trwałym zmianom w procesie rozwoju i uczenia się. Poprzez reorganizację – tworzenie i obumieranie połączeń synaptycznych między neuronami – układ nerwowy posiada zdolność do zmienności, przystosowania, samonaprawy. Neuroplastyczność zachodzi w każdym wieku człowieka. Dzięki temu mózg, a tym samym człowiek, lepiej radzi sobie ze stresem, potrafi lepiej koncentrować uwagę, poprawia pamięć.

Biofeedback EEG to metoda wpisana do Międzynarodowego Spisu Procedur Medycznych, mająca swoje potwierdzenie w badaniach naukowych. To technologia stworzona w amerykańskim Centrum Badań Kosmicznych Narodowej Agencji Aeronautyki i Przestrzeni Kosmicznej (NASA), początkowo wykorzystywana do szkolenia astronautów i pilotów, którzy w warunkach ogromnego stresu musieli wykonywać bezbłędnie skomplikowane czynności. W czasach obecnych technologia ta wykorzystywana jest w szpitalach, poradniach, szkołach oraz prywatnych gabinetach.

Czynność elektryczna mózgu powstaje podczas komunikowania się między sobą neuronów. Rejestruje się ją przy pomocy urządzenia zwanego elektroencefalogramem (EEG). Dzięki odpowiedniemu oprogramowaniu sygnał ten jest wzmacniany i analizowany, czego wynikiem jest dokładna informacja o aktywności elektrycznej mózgu w określonych częstotliwościach, czyli falach mózgowych. Informacja zwrotna, jaką otrzymuje pacjent jest wyświetlana na dodatkowym monitorze, obserwowanym przez osobę trenującą w postaci aplikacji graficznej (gra komputerowa o bardzo uproszczonej formie), sterowanej jedynie sygnałem EEG rejestrowanym przez komputer, bez użycia klawiatury, myszki, czy też joysticka. Pacjent za pomocą interfejsu graficznego ma za zadanie sprawić, by samochód jechał szybciej lub buzia widoczna na ekranie uśmiechała się. Pra-

widłowo wykonane zadanie zostaje nagrodzone przy pomocy sygnału dźwiękowego i przyznanych punktów, a pacjent trenując, wygasza niepożądane, a wzmacnia pożądane częstotliwości fal mózgowych.

Początkowo neurofeedback był wykorzystywany jedynie u ludzi zdrowych, chcących poprawić swoją sprawność intelektualną, kontrolować stres i emocje. Badania potwierdzające skuteczność tej metody sprawiły, że terapię zaczęto stosować u ludzi z zaburzeniami neurologicznymi (epilepsja, migreny, udary i urazy mózgu). Atrakcyjna forma metody sprawdziła się także u dzieci z zaburzeniami rozwojowymi, problemami z zachowaniem i emocjami oraz z niepełnosprawnością intelektualną.

Dzieci i młodzież z niepełnosprawnością intelektualną mają zróżnicowany potencjał rozwojowy. Wiele procesów psychicznych i funkcji globalnych odbiega od normy, trudności zaś wynikają z zaburzeń spostrzegania, uwagi, pamięci, mowy, jak również procesów emocjonalnych i adaptacji społecznej. Dzieci z niepełnosprawnością intelektualną mają problemy z myśleniem abstrakcyjnym, słowno-pojęciowym, a często ich rozwój kształtuje się na etapie myślenia konkretno-obrazowego i to w warunkach dobrej stymulacji środowiskowej. Wielokrotnie mają problemy z kontrolą impulsów, nadpobudliwością, pamięcią, która jest mechaniczna.

W czasie treningów Biofeedback dzieci i młodzież z deficytami intelektualnymi mają szansę wyćwiczyć samodzielność w wykonywaniu zadań, poprawić analizę wzrokowo-słuchową, polepszyć koncentrację uwagi, kreatywność, samoocenę i wiarę w siebie. Znaczącą zaletą terapii Biofeedback EEG jest możliwość dostosowania tempa pracy i wymagań gry do indywidualnych możliwości dziecka. Strukturalizacja zajęć, ich regularność, sprecyzowanie norm i zasad, indywidualizacja harmonogramu pracy ucznia, stosowania wzmocnień pozytywnych, stwarzanie sytuacji prowadzących do osiągnięcia sukcesu oraz naprzemiennność wysiłku i relaksu sprawiają, że dziecko ze specjalnymi potrzebami intelektualnymi uczy się szybko i efektywnie. Terapia ta pomaga zwiększyć kontrolę zachowań, co pozwala dziecku uwierzyć we własne możliwości, nabyć większej odporności na sytuacje trudne, a tym samym lepiej funkcjonować w najbliższym środowisku.

Podstawą działania treningu Biofeedback EEG są między innymi mechanizmy warunkowania instrumen-

talnego, czyli wzmacniania, nagradzania określonych zachowań. Wzmocnienie pojawia się jedynie wówczas, gdy dziecko wykona odpowiednią reakcję (np. podnieś lub obniży napięcie danej fali mózgowej). Gdy reakcja nie jest odpowiednia, dziecko jest pozbawiane nagrody, czyli punktów w grze oraz widoczne jest pogorszenie się danego parametru, np. zwolnienie prędkości samochodu, smutna buzia, itp. Dzięki temu Biofeedback EEG znajduje coraz szersze zastosowanie w terapii dziecka z ADD, ADHD oraz z autyzmem i zespołem Aspergera.

W roku szkolnym 2015/2016 terapię Biofeedback prowadzono z grupą dzieci i młodzieży o różnym stopniu niepełnosprawności intelektualnej, ze sprzężeniami i zaburzeniami zachowania i kontroli emocji ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Damnicy. Treningi te poprzedzone były analizą QEEG, czyli ilościową oceną aktywności elektrycznej mózgu (Quantitative EEG). Na jej podstawie opracowano indywidualne protokoły treningowe dla każdego z uczestników terapii. Protokół taki to wskazanie punktów EEG, czyli odpowiadających im obszarów mózgu oraz zakresów częstotliwości, które są na tych punktach wzmacniane lub tłumione. Po 15. treningu uczniowie zostali poddani badaniu kontrolnemu, na podstawie którego uzyskano dane liczbowe, mówiące o faktycznych efektach terapii i dokonano analizy „krzywej uczenia się”, czyli porównania wyników wszystkich sesji ze wszystkich badań Biofeedback dla jednego pacjenta.

U większości uczniów zakwalifikowanych do terapii zanotowano problemy z uwagą, trudności z nauką, wolne i niedokładne tempo pracy, niską motywację i problemy z emocjami. Częstym problemem podczas treningów było występowanie tzw. artefaktów biologicznych (poruszanie się, mówienie, drapanie, grymasy, ziewanie), a co za tym idzie, zakłócenia w wynikach treningu.

Analizując wyniki tzw. „krzywej uczenia się”, czyli porównywania efektów oraz raportów ze zrealizowanych sesji, można stwierdzić, że uzyskane wyniki przeprowadzonych sesji treningowych świadczą o prawidłowej tendencji i właściwym kierunku rezultatów terapii, czyli wskazują na postępującą zmianę stanu psychofizjologicznego na zasadzie zmiany wzorca fal mózgowych. Wielu uczniów znajduje się na etapie tzw. świadomej kompetencji, czyli odczuwania efektów podejmowanego wysiłku. Poddani terapii uczniowie zauważyli u siebie między innymi poprawę jakości snu, o czym świadczą ich wypowiedzi („lepiej się wysypiam”, „szybciej zasypiam”, „nie jestem ciągle zmęczona”), poprawę samopoczucia („jestem spokojniejszy”, „nie denerwuję się tak”, „umiem się powstrzymać od uderzenia kolegi”), zwiększenie wydajności pracy umysłowej („szybciej przepi-

suje z tablicy”, „lepiej gram w warcaby”), wydłużenie koncentracji uwagi. To ostatnie było wyraźnie zauważalne podczas treningów, wydłużenia czasu jego trwania z 10-15 minut do 20-30 minut. Dzieci z nadwrażliwością dotykową w miarę upływu czasu wykazywały większą tolerancję na dotyk. W terapii również uczestniczyło dziecko niewidome, które korzystając z plansz dźwiękowych, osiągnęło duże postępy.

Badania diagnostyczne przeprowadzone na początku i na końcu terapii jednoznacznie wskazują, że podczas jej stosowania zmianie ulega poziom poszczególnych fal w różnych obszarach mózgu i ich zależność względem siebie w danym obszarze.

Podsumowując, poddani terapii uczniowie w większości zwiększyli poziom koncentracji uwagi, skuteczniej potrafią doprowadzać zadania do końca, dokładniej i bardziej wytrwale wykonują powierzone zadania, wzrosło ich tempo pracy, nastąpiła redukcja lęków i napięć, skuteczniej i bardziej efektywnie potrafią rozluźniać się i uzyskiwać chwilowe odprężenie, co sprzyja kontroli nad własnym ciałem i zachowaniem oraz pomaga redukować tendencje impulsywne w czasie zajęć specjalistycznych. Uczniowie chętnie uczestniczyli w zajęciach terapeutycznych, aktywnie i z dużym zaangażowaniem dążyli do uzyskania coraz lepszych rezultatów, a dzięki stopniowaniu trudności, indywidualizacji i systematyczności, terapia zaczyna przynosić pożądane efekty.

Można więc przyjąć, że ustalając nowy porządek i harmonię w czynności fal mózgowych, wpływamy na poprawę stanu funkcjonowania człowieka i jego umysłu, niezależnie od jego potencjału intelektualnego i sprawności fizycznej. Neurofeedback sprawia, że mózg się uczy i wykorzystuje nowe umiejętności w codziennym życiu.

Katarzyna Iwanik-Syrek
oligofrenopedagog, neuroterapeuta
Biofeedback EEG i GSR I i II stopnia
w Specjalnym Ośrodku
Szkolno-Wychowawczym w Damnicy

BIBLIOGRAFIA:

1. Kubik A., *Szkolenie licencyjne specjalisty i terapeuty biofeedbacku*, cz. I, Kraków-Milanówek-Warszawa 2013
2. Kubik A., *Szkolenie licencyjne specjalisty i terapeuty biofeedbacku*, cz. II, Kraków-Milanówek-Warszawa 2015
3. Demos J.N., *Getting started with neurofeedback*, New York-London 2005

Wykorzystanie nowoczesnej technologii POROZUMIEWANIE SIĘ Z OSOBAMI NIEMÓWIĄCYMI LUB Z ZABURZONĄ KOMUNIKACJĄ

Komunikacja międzyludzka to podstawa funkcjonowania człowieka w społeczeństwie. Kluczowym nośnikiem komunikatów werbalnych jest język mówiony. W przypadku części populacji istnieją jednak różnorakie bariery, powstałe w konsekwencji zaburzeń rozwojowych, uniemożliwiające wykształcenie mowy lub powodujące poważne zaburzenia w jej rozwoju. Tradycyjne metody pracy w przypadku ucznia niemówiącego lub ucznia z zaburzoną komunikacją mają bardzo ograniczone zastosowanie, co przekłada się na niską efektywność pracy z nim, a w konsekwencji niewielkie postępy w nauce.

Nauczyciel nie pozostaje jednak w tej sytuacji bezradny – obecnie ma do dyspozycji szeroką paletę środków dydaktycznych, umożliwiających tworzenie pomocy do komunikacji. Wykorzystując pozawerbalne metody porozumiewania się, takie jak: znaki manualne, graficzne czy przestrzenno-dotykowe, oraz korzystając z pomocy nowoczesnej technologii – komputerów, tabletów, smartfonów wraz z odpowiednim programem, a także stosując różnego rodzaju komunikatory, może osiągnąć cele do tej pory niemożliwe do osiągnięcia. Technologia sprawia, że efekty pracy dotychczas nieosiągalne, stają się jak najbardziej realne i wykraczają daleko poza salę lekcyjną, pomagając uczniom w codziennym życiu i komunikowaniu się. Nauczyciel, wprowadzając odpowiedni system komunikowania się ucznia z otoczeniem wraz z odpowiednim urządzeniem, sprawia, że może on wyrażać swoje potrzeby, może dokonywać wyborów, podejmować decyzje, pytać, odpowiadać oraz wyrażać myśli i uczucia, stając się w ten sposób bardziej niezależnym.

Do wykorzystania w komunikacji alternatywnej, nauczyciel ma do dyspozycji wiele narzędzi. Do tych najczęściej popularnych należą programy: Boardmaker – produkcji Mayer-Johnson oraz polski program Mówik i Mówik Print.

Boardmaker ma na celu niesienie pomocy w pracy z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, pomaga w nawiązywaniu komunikacji z osobami nie mówiącymi oraz rozwijaniu umiejętności czytania i pisania oraz posługiwania się symbolami. Narzędzie to służy na przykład do tworzenia książek komunikacyjnych, czy opracowywania planów dnia, tablic, kart pracy i wszystkiego, co służyć ma budowaniu relacji, opar-

tej na komunikacji alternatywnej. Program współpracuje z systemem Microsoft Windows. Boardmaker to zbiór symboli PCS (Picture Communication Symbols) – zarówno czarno-białych, jak i kolorowych. Istnieje także możliwość tworzenia i dodawania do bazy własnych symboli. Na Boardmaker składają się również graficzne komórki, które można ze sobą zestawiać, oraz gotowe plansze. Do plansz można dodawać tekst, podczas wpisywania którego ukazuje się odpowiedni symbol nad wpisywanym słowem.

System PCS zawiera ponad 3500 symboli, które są uporządkowane w następujących kategoriach:

- społeczne (podstawowe słowa używane w kontaktach z innymi: zwroty grzecznościowe, wyrażenia opisujące uczucia i emocje jak gniew czy radość),
- ludzie (symbole osób, członków rodziny, zawody oraz zaimki „ja”, „twój”),
- nazwy czynności, opisowe (głównie przymiotniki i przysłówki),
- jedzenie (żywność: napoje, potrawy, owoce i warzywa),
- wypoczynek (symbole związane z formami spędzania czasu wolnego),
- rzeczowniki (te, które nie są ujęte w innych kategoriach),
- inne (kolory, określenia czasu, litery i liczby, spójniki, przymyki).

Symbole, komórki i całe plansze programu można dostosować do preferencji konkretnego ucznia, czy wymogów zajęć, zmieniając ich kolory, tło oraz stopień przezroczystości. Wygląd i wielkość symboli można modyfikować, co pozwala na dostosowanie oprogramowania do możliwości percepcyjnych i ruchowych konkretnego ucznia. Program pozwala na lepszą komunikację z osobami, którym w porozumiewaniu się nie mogą pomóc klasyczne metody edukacji, szczególnie gdy niemożliwy jest z nimi kontakt werbalny.

Polskim odpowiednikiem Boardmaker’a jest program Mówik Print, który także działa w systemie Windows i również służy do edycji i drukowania symboli.

Prawdziwą jednak rewolucję w komunikacji z dziećmi z zaburzoną komunikacją lub nie mówiącymi przyniósł program Mówik Proteza Mowy, który działa na urządzeniach z systemem Android, posiadających ekran dotykowy. To oprogramowanie do komunikacji wspomagającej i alternatywnej na tablety i smartfony. Pro-

gram przeznaczony jest do stosowania przez osoby niepełnosprawne, w różnym wieku, z afazją, autyzmem, niepełnosprawnością intelektualną, mózgowym porażeniem dziecięcym, dysartrią osób, które nie mogą się porozumiewać mową w sposób zrozumiały dla innych. Istnieje w nim również możliwość wykonywania i wstawiania zdjęć własnych, grafiki obrazów z internetu, jak również możliwość dostosowania obsługi oprogramowania w tablecie dla osób niepełnosprawnych ruchowo, które nie mogą wskazywać symboli palcem.

Każdy egzemplarz oprogramowania jest wyposażony w tablice startowe, które mogą być dowolnie rozwijane na potrzeby użytkownika. Zestaw symboli jest dostosowany do języka polskiego i naszego kręgu kulturowego. Jest ciągle poszerzany, a dodatkowe symbole mogą być pobierane bezpłatnie. Dużą zaletą oprogramowania jest również możliwość indywidualnego dostosowania pracy do potrzeb konkretnego użytkownika. Program posiada wiele ustawień, takich jak: wielkość symboli, tempo mowy, tryb wyświetlania (np. obrazek, opis, obrazek + opis).

Osoby potrafiące pisać, mogą używać klawiatury ekranowej – tekst jest konwertowany na mowę za pomocą syntezatora. Program zawiera dużą bazę symboli, które po wybraniu przez użytkownika zostają wypowiedziane za pomocą wbudowanego syntezatora mowy (Ivona). Istnieje możliwość dobrania rodzaju głosu w zależności od płci użytkownika męski lub żeński. Dzięki technologii dotykowej oraz syntezatorowi mowy, praca z programem odbywa się wyłącznie w formie elektronicznej, bez konieczności tworzenia papierowych tablic i kart pracy, co w znacznym stopniu skraca czas przygotowania pomocy do komunikacji.

Wspieranie rozwoju – zarówno dziecka niemówiącego, jak i ucznia z zaburzoną komunikacją – poprzez wykorzystanie nowych technologii, to bardzo istotne zagadnienie w pracy współczesnej placówki oświatowej. Coraz częściej – dzięki dużemu rozpowszechnieniu technologii komputerowej i pojawieniu się na rynku szerokiej gamy specjalistycznych programów edukacyjnych oraz programów wspierających komunikację z dzieckiem niepełnosprawnym – terapeuci próbują łączyć tradycyjne oddziaływania z nowoczesnymi pomocami i środkami dydaktycznymi. Do tych, które niewątpliwie w znacznym stopniu mogą pomóc i wpłynąć na uzyskanie trwałych i korzystnych dla ucznia efektów pracy, zaliczyć można programy: MÓWIK i BOARD-MAKER. Dzięki ich zastosowaniu możemy mówić o nowej jakości życia osób, które do tej pory były skazane na bierne uczestnictwo w życiu społecznym.

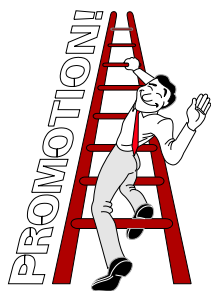
Zastosowanie nowych technologii ułatwiło uczniom z trudnościami w porozumiewaniu się kontakt z otocze-

niem, umożliwiło wyrażanie swoich emocji, pragnień, potrzeb, dało niezależność i swobodę. Poprzez łatwy i szybki dostęp do poszczególnych symboli, porozumiewanie stało się bardziej efektywne i pozwoliło na to, że przekazywanie informacji nie wymaga już znużającego wyszukiwania symbolu w książce do komunikacji. Ponadto użytkownik może usłyszeć to, co chciał przekazać i to również daje mu wiele radości. Celem nadrzędnym wspólnych działań osób pracujących z uczniem niepełnosprawnym intelektualnie z zaburzoną komunikacją powinno stać się takie łączenie różnych systemów porozumiewania się, by rozszerzyć możliwości komunikowania się z uczniem. Wyboru właściwego systemu należy dokonywać w sposób naturalny i elastyczny, z uwzględnieniem możliwości psychofizycznych, poziomu rozwoju dziecka i jego „preferencji”. Porozumiewanie się i wzajemny kontakt powinien być zadawalający obie strony – zarówno nadawcę jak i odbiorcę – rozmowa zaś stać się powinna inspiracją, a nie frustracją. Wykorzystanie nowych technologii do porozumiewania się z uczniem nie mówiącym lub z zaburzoną komunikacją z pewnością czyni komunikację łatwiejszą i możliwą do prowadzenia niemal w każdych warunkach i każdym środowisku.

Dziś, kiedy dostęp do nowoczesnych technologii jest niemal na wyciągnięcie ręki, wykorzystywanie tabletek, smartfonów i innych komunikatorów wraz z odpowiednim dla użytkownika programem, powinny stać się standardowym postępowaniem terapeutycznym w pracy z osobami z problemami w komunikacji. Pozostaje żywić nadzieję, że wkrótce tak się stanie, zaś bariery tkwiące nie tylko w użytkownikach, lecz bardzo często w partnerach komunikacji przestaną istnieć.

Renata Karbownik-Sulikowska
surdologopeda, terapeuta wczesnego
wspomagania rozwoju

Monika Żuk
oligofrenopedagog
w Specjalnym Ośrodku
Szkolno-Wychowawczym w Słupsku

OFERTA ODN

NA ROK SZKOLNY 2016/2017

KURSY GRANTOWE

- ➔ **Od celu lekcji do informacji zwrotnej – elementy oceniania kształtującego.**
Adresaci: dyrektorzy i nauczyciele wszystkich typów szkół.
Liczba godzin dydaktycznych: 20 w tym 5 godz. pracy na platformie e-learningowej
- ➔ **Nauczyciel jako refleksyjny praktyk.**
Adresaci: dyrektorzy, nauczyciele wszystkich typów placówek edukacyjnych.
Liczba godzin dydaktycznych: 20 – w tym 5 godz. pracy własnej (e-learning)
- ➔ **Zastosowanie programów autorskich i metod innowacyjnych we wspomaganie dzieci z autyzmem w przedszkolu i szkole podstawowej ogólnodostępnej**
Adresaci: nauczyciele/dyrektorzy przedszkoli i szkół podstawowych ogólnodostępnych, pracujący z dzieckiem/ucniem z autyzmem.
Liczba godzin dydaktycznych: 20
- ➔ **Wykorzystanie pedagogiki zabawy w pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym.**
Adresaci: dyrektorzy, nauczyciele przedszkoli i edukacji wczesnoszkolnej
Liczba godzin dydaktycznych: 20
- ➔ **Realizacja podstawy programowej na kwalifikacyjnych kursach zawodowych dla dorosłych**
Adresaci: kadra kierownicza szkół zawodowych i placówek oświatowych, nauczyciele teoretycznych przedmiotów zawodowych, nauczyciele praktycznej nauki zawodu.
Liczba godzin dydaktycznych: 20

KURS KWALIFIKACYJNY

- ➔ **Instruktor praktycznej nauki zawodu**
Adresat: Kandydaci na instruktorów praktycznej nauki zawodu
Liczba godzin: 80
Cel szkolenia: – uzyskanie przygotowania pedagogicznego do prowadzenia z uczniami oraz młodocianymi pracownikami zajęć praktycznych,
- zdobycie wiedzy i umiejętności z zakresu pedagogiki, psychologii i metodyki kształcenia zawodowego,
- wiedza i umiejętności zdobyte w czasie kursu umożliwią jego absolwentom sprawne organizowanie oraz skuteczne realizowanie procesu kształcenia zawodowego i wychowania w zakładach pracy.

KURSY I WARSZTATY DOSKONALĄCE

EDUKACJA PRZEDSZKOLNA I WCZESNOSZKOLNA

- ➔ Gry planszowe i strategiczne na lekcji matematyki
- ➔ Kreatywność i różnorodność w kształceniu przyrodniczym w klasach I-III szkoły podstawowej
- ➔ Małe dziecko chce się bawić – zabawy plastyczne na pochmurne dni i nie tylko
- ➔ Małe dziecko chce się bawić – zabawy plastyczne na świąteczny czas
- ➔ Małe dziecko chce się bawić – wiosenne zabawy plastyczne przy muzyce
- ➔ Muzyka klasyczna na wesoło
- ➔ Muzykoterapia w edukacji wczesnej dziecka
- ➔ Ortografia może być zabawą
- ➔ Polskie tańce narodowe

- ➔ Praca z uczniem zdolnym w kl. I-III SP
- ➔ To co terapią logopedyczną nie jest, a może ją udoskonalić i usprawnić
- ➔ Zabawy muzyczno-ruchowe w edukacji małego dziecka
- ➔ Zabawa w teatr

JĘZYK POLSKI

- ➔ Inspiracje artystyczne – czyli o wykorzystaniu dzieł malarstwa, muzyki, literatury, filmu i teatru na ciekawych lekcjach
- ➔ Jak motywować ucznia do nauki na lekcjach języka polskiego w szkole podstawowej
- ➔ Jak mówić, by zainteresować słuchaczy? Sztuka retoryki
- ➔ Kształcenie ucznia obcojęzycznego na zajęciach języka polskiego
- ➔ Obraz słowa w sztuce współczesnej
- ➔ Oprowadzanie i warsztaty na wystawach czasowych w Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku
- ➔ Teatr od podszewki
- ➔ Urządzenia mobilne na lekcjach języka polskiego

JĘZYKI OBCE

- ➔ Psychologia pozytywna w nauczaniu języków obcych

EDUKACJA HISTORYCZNA I OBYWATELSKA

- ➔ Informacja publiczna a prawo
- ➔ Projekt edukacyjny a prawo

MATEMATYKA

- ➔ Gry planszowe i strategiczne na lekcji matematyki w szkole podstawowej
- ➔ Matematyka z GeoGebra – praca z programem i wykorzystanie na lekcji
- ➔ Nauczanie matematyki w perspektywie wieloetapowego kształcenia ogólnego

MUZYKA

- ➔ Metoda aktywna B. Strauss słuchania muzyki klasyczne
- ➔ Podstawy muzykoterapii
- ➔ Polskie tańce narodowe

EDUKACJA CZYTELNICZA

- ➔ Biblioterapia w pracy wychowawczej
- ➔ Multimedia w pracy biblioteki szkolnej

METODY NAUCZANIA

- ➔ Metoda dramy w praktyce pedagoga szkolnego
- ➔ Rozmowy coachingowe z uczniami i rodzicami
- ➔ Różnorodność w klasie językowej
- ➔ Tutoring – metoda pracy rozwojowej z uczniem
- ➔ Zajęcia poza klasą – ciekawe i skuteczne nauczanie na lekcjach biologii

- ➔ Znaczenie i rozwijanie refleksji nauczycieli języka obcego na wszystkich poziomach kształcenia

EDUKACJA REGIONALNA

- ➔ Zabawy taneczne na Kaszubach. Nauka języka kaszubskiego poprzez taniec i śpiew
- ➔ Lalki motanki. Piosenki ukraińskie
- ➔ Lalki motanki. Piosenki ukraińskie. Pisanki, hajiwki (wiosenne zabawy dziecięce)
- ➔ Tradycje kulturowe i literackie Kaszub
- ➔ Teatr i dramat na Kaszubach

ZDROWIE I BEZPIECZEŃSTWO

- ➔ Kształtowanie właściwych zachowań żywieniowych jako element edukacji zdrowotnej
- ➔ Profilaktyka otyłości u dzieci i młodzieży
- ➔ Powszechna aktywność sportowa. Zajęcia dla nauczycieli klas I-III SP
- ➔ Powszechna aktywność sportowa. Zajęcia dla nauczycieli wychowania fizycznego z zakresu samoobrony

KOLONIE, OBOZY, WYCIECZKI

- ➔ Kurs na wychowawcę wypoczynku
- ➔ Kurs kierowników placówek wypoczynku
- ➔ Kurs kierowników wycieczek szkolnych

PODNOSZENIE JAKOŚCI PRACY SZKOŁY I PLACÓWKI

- ➔ Jak badać efektywność nauczania w szkole?
- ➔ Jak wykorzystać wyniki ewaluacji wewnętrznej do doskonalenia pracy szkoły?
- ➔ Kształcenie umiejętności kluczowych
- ➔ Ocena opisowa a ocenianie wspierające rozwój ucznia

POZYSKIWANIE FUNDUSZY UNIJNYCH

- ➔ Erasmus+ dla szkolnictwa zawodowego
- ➔ Erasmus+ dla wszystkich typów szkół
- ➔ Pisanie projektów edukacyjnych
- ➔ Poszukiwanie zewnętrznych źródeł finansowania projektów edukacyjnych

TECHNOLOGIA INFORMACJNA

- ➔ Tworzenie aplikacji interaktywnych
- ➔ Praca metodą WebQuest
- ➔ Jak stworzyć ankietę online na potrzeby szkoły
- ➔ Podstawy programowania w Balcie i Scratch
- ➔ Programowanie i mechatronika z Arduino
- ➔ Lego Education w nauczaniu wczesnoszkolnym
- ➔ Robotyka LEGO Education w szkole
- ➔ Podstawy e-learningu na platformie Moodle (publikowanie materiałów, tworzenie testów)
- ➔ Praktyczne wykorzystanie tablicy interaktywnej w pracy nauczyciela
- ➔ Tworzenie stron internetowych

- ➔ Wykorzystanie zasobów edukacyjnych dostępnych w internecie
- ➔ Tworzenie prostych aplikacji e-learningowych w programie HotPatatoes
- ➔ Prezentacje multimedialne jako element wprowadzający dzieci i młodzież w świat kultury, tradycji i rzemiosła ludowego
- ➔ Wykorzystanie i zastosowanie możliwości systemu CMS – JOOMLA w szkole
- ➔ Wykorzystanie języka HTML na kole informatycznym w szkole w podstawowej

PRAWO OŚWIATOWE

- ➔ Awans zawodowy nauczyciela – aspekty prawne, przygotowanie dokumentacji awansowej

UCZEŃ ZDOLNY

- ➔ Praca z uczniem zdolnym w kl. IV-VI SP
- ➔ Praca z uczniem zdolnym w gimnazjum

OPIEKA I WYCHOWANIE

- ➔ Edukacyjna analiza transakcyjna w treningu asertywności. Trening asertywności w praktyce.
- ➔ Efektywna komunikacja w relacjach interpersonalnych w szkole
- ➔ Praca z dzieckiem z rodziny dysfunkcyjnej
- ➔ Rola nauczyciela w procesie skutecznego rozwiązywania problemów wychowawczych
- ➔ Strategie postępowania nauczyciela wobec agresji, przemocy i uzależnień
- ➔ Umiejętności interpersonalne nauczyciela w pracy z rodzicami i z uczniami
- ➔ Zachowania samobójcze młodzieży – diagnoza i pomoc psychologiczna

SPECJALNE POTRZEBY EDUKACYJNE

- ➔ Podstawowe strategie interwencji w zakresie umiejętności społecznych i komunikacyjnych u uczniów z zaburzeniami ze spektrum autyzmu („zespół Aspergera” – „ZA”) – wytyczne do programu edukacyjnego i terapeutycznego

- ➔ Diagnoza funkcjonalna punktem wyjścia opracowania indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego
- ➔ Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkole ogólnodostępnej
- ➔ Wybrane metody pracy z dzieckiem z autyzmem
- ➔ Nie jestem bezradna/y wobec agresji i autoagresji u osób z niepełnosprawnością intelektualną, autyzmem i zaburzeniami psychicznymi
- ➔ Praktyczne nauczanie dzieci z zaburzeniami ze spektrum autyzmu czytania umysłu
- ➔ Problem integracji sensorycznej u dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym.
- ➔ Profil psychoedukacyjny PEP-R – narzędziem pomocniczym w diagnozowaniu dzieci w ramach zajęć wczesnego wspomaganie
- ➔ Praca z uczniem z niepełnosprawnością sensoryczną (słuchową oraz wzrokową)
- ➔ Rozwijanie kompetencji emocjonalnej u uczniów klas młodszych
- ➔ Wykorzystanie pomocy niskiej i wysokiej technologii do wspierania komunikacji z dzieckiem niemówiącym lub dzieckiem z zaburzoną komunikacją w edukacji przedszkolnej i wczesnym wspomaganiu rozwoju.
- ➔ Uczeń z autyzmem w szkole podstawowej
- ➔ Pomoc dzieciom z zaburzeniami lęku społecznego. Praktyczne wykorzystanie elementów programu z terapii poznawczo-behawioralnej „Zaradny Kot”
- ➔ Znam, wiem, rozumiem świat autyzmu – wspomaganie terapii metodami innowacyjnymi
- ➔ Arteterapia
- ➔ Zagubiony nastolatek, czyli sposób postępowania i interwencja terapeutyczna przygotowująca osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu („zespół Aspergera” „ZA”) do aktywności społecznej
- ➔ Zastosowanie programów autorskich i metod innowacyjnych we wspomaganiu rozwoju dzieci z autyzmem w przedszkolu i szkole podstawowej ogólnodostępnej.

SIECI WSPÓŁPRACY

SUBREGION SŁUPSKI

(powiaty: słupski, lęborski, bytowski)

- ➔ Ciekawe lekcje języka kaszubskiego
- ➔ Dziecko o specjalnych potrzebach edukacyjnych
- ➔ Edukacja spersonalizowana – podejście coachingowe w pracy z uczniem
- ➔ Grupa uczy się i bawi – gry i ćwiczenia dydaktyczne
- ➔ Interdyscyplinarne możliwości edukacji morskiej
- ➔ Język ukraiński językiem naszych przodków – powrót do korzeni
- ➔ Język niemiecki językiem naszych przodków

- ➔ Kreatywny nauczyciel przedmiotów przyrodniczych
- ➔ Kurs na dobry zawód
- ➔ Nauczanie biologii we współczesnej szkole
- ➔ Różnice indywidualne uczniów w uczeniu i nauczaniu języków obcych
- ➔ Sposoby aktywizowania uczniów na przedmiotach humanistycznych
- ➔ Sztuka i teatr w edukacji polonistycznej
- ➔ Uczeń o SPE w ogólnodostępnej szkole podstawowej i gimnazjum
- ➔ Umiejętności interpersonalne

- ➔ Wprowadzenie do nauki programowania w szkole podstawowej
- ➔ Wspieranie rozwoju dziecka w kształtowaniu kompetencji kluczowych (powiat bytowski)
- ➔ Wspieranie rozwoju dziecka w kształtowaniu kompetencji kluczowych (powiat lęborski)
- ➔ Wymiar i zadania katechezy we współczesnej szkole
- ➔ Wzmacnianie bezpieczeństwa uczniów w ramach edukacji na rzecz demokratycznego obywatelstwa i praw człowieka
- ➔ Wzmacnianie kluczowych umiejętności interpersonalnych nauczyciela, z uwzględnieniem szczególnego obszaru umiejętności wychowawczych
- ➔ Zespół kadry kierowniczej placówek kształcenia specjalnego
- ➔ Kreatywny nauczyciel przedmiotów przyrodniczych
- ➔ Kurs na dobry zawód
- ➔ Nauczanie biologii we współczesnej szkole
- ➔ Nauczyciel języka angielskiego jako refleksyjny praktyk
- ➔ Początkujący nauczyciel języka obcego
- ➔ Różnice indywidualne uczniów w uczeniu i nauczaniu języków obcych
- ➔ Sposoby aktywizowania uczniów na przedmiotach humanistycznych
- ➔ Sztuka i teatr w edukacji polonistycznej
- ➔ Uczeń o SPE w ogólnodostępnej szkole podstawowej i gimnazjum
- ➔ Wprowadzenie do nauki programowania w szkole podstawowej
- ➔ Wymiar i zadania katechezy we współczesnej szkole
- ➔ Wzmacnianie bezpieczeństwa uczniów w ramach edukacji na rzecz demokratycznego obywatelstwa i praw człowieka
- ➔ Wzmacnianie kluczowych umiejętności interpersonalnych nauczyciela, z uwzględnieniem szczególnego obszaru umiejętności wychowawczych
- ➔ Zespół kadry kierowniczej placówek kształcenia specjalnego

SUBREGION POŁUDNIOWY

(powiaty: człuchowski, chojnicki, kościerski)

- ➔ Edukacja spersonalizowana – podejście coachingu w pracy z uczniem
- ➔ Grupa uczy się i bawi – gry i ćwiczenia dydaktyczne
- ➔ Interdyscyplinarne możliwości edukacji morskiej
- ➔ Język ukraiński językiem naszych przodków – powrót do korzeni

- ➔ Edukacja spersonalizowana – podejście coachingu w pracy z uczniem
- ➔ Grupa uczy się i bawi – gry i ćwiczenia dydaktyczne
- ➔ Interdyscyplinarne możliwości edukacji morskiej
- ➔ Język ukraiński językiem naszych przodków – powrót do korzeni

RADY PEDAGOGICZNE

EDUKACJA

PRZEDSZKOLNA I WCZESNOSZKOLNA

- ➔ Dziecko z rodziny dysfunkcyjnej w szkole
- ➔ Edukacja 2-latka
- ➔ Matematyka na wesoło – zabawy matematyczne
- ➔ Moje dziecko uczy się języka obcego – najczęściej zadawane pytania
- ➔ Planowanie pracy dydaktyczno-wychowawczej na etapie I-III
- ➔ Praktyczne wykorzystanie tablicy interaktywnej w edukacji wczesnoszkolnej
- ➔ Słuchanie muzyki klasycznej z dziećmi
- ➔ Uczymy się czytać poprzez zabawę
- ➔ Wspieranie rozwoju dziecka w kształtowaniu kompetencji kluczowych.
- ➔ Realizacja podstawy programowej w przedszkolu
- ➔ Prawa i obowiązki nauczyciela w przedszkolu

JAKOŚĆ W SZKOLE

- ➔ Analiza wyników egzaminów zawodowych
- ➔ Autorskie programy nauczania i innowacje pedagogiczne – sposobem na poprawę efektów kształcenia
- ➔ Czy jestem dobrym nauczycielem? – Autoewaluacja i samoocena pracy
- ➔ Ewaluacja wewnętrzna pracy szkoły – planowanie, organizacja, wykorzystanie do doskonalenia pracy szkoły
- ➔ Jak wykorzystać analizę wyników egzaminów zewnętrznych i wskaźnika EWD do doskonalenia pracy z uczniem

- ➔ Sposoby upowszechniania efektów (rezultatów, produktów) projektów edukacyjnych realizowanych w szkołach i placówkach oświatowych z wykorzystaniem środków unijnych
- ➔ Ewaluacja wewnętrzna pracy szkoły – planowanie, organizacja, wykorzystanie do doskonalenia pracy szkoły
- ➔ Jak wykorzystać analizę wyników egzaminów zewnętrznych i wskaźnika EWD do doskonalenia pracy z uczniem
- ➔ Jak wykorzystać wyniki egzaminów zewnętrznych i badań własnych do poprawy efektywności kształcenia w SP
- ➔ Analiza efektywności kształcenia kompetencji kluczowych na lekcji
- ➔ Wykorzystanie wyników badań i ewaluacji wewnętrznej w bieżącej pracy szkoły – poprawa warsztatu pracy nauczyciela
- ➔ Autoewaluacja w pracy nauczyciela
- ➔ Autoewaluacja jako metoda doskonalenia pracy nauczyciela profesjonalisty

TECHNOLOGIA INFORMACYJNA

- ➔ Aktywizacja uczniów za pomocą nowoczesnych technologii – praca metodą WebQuest
- ➔ Praktyczne wykorzystanie tablicy interaktywnej na zajęciach edukacyjnych.
- ➔ Wykorzystanie bezpłatnego pakietu narzędzi Google do tworzenia ankiet, publikacji dokumentów online
- ➔ Jak zgodnie z prawem wykorzystywać bezpłatne zasoby internetu w edukacji

- ➔ Tworzenie interaktywnych aplikacji edukacyjnych na tablecie, tablet, komputer
- ➔ Tworzenie testów, sprawdzianów online

KSZTAŁCENIE

- ➔ Kształcenie umiejętności kluczowych czy nauczanie pod egzamin?
- ➔ Ocenianie kształtujące w praktyce – jak przeprowadzić lekcję?
- ➔ Planowanie pracy dydaktycznej szkoły z uwzględnieniem aktualnej klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, ramowych programów oraz podstawy programowej kształcenia zawodowego

OPIEKA, WYCHOWANIE, PROFILAKTYKA

- ➔ Dziecko z rodziny dysfunkcyjnej w szkole
- ➔ Profilaktyka agresji i przemocy w szkole
- ➔ Profilaktyka cyberprzemocy i innych problemów wychowawczych powstałych na styku z technologiami informacyjno-komunikacyjnymi
- ➔ Efektywne lekcje wychowawcze
- ➔ Rozmowy z rodzicami w sytuacjach trudnych
- ➔ Zazywanie środków psychoaktywnych przez dzieci i młodzież – strategie zaradcze
- ➔ Predyspozycje a umiejętności nauczyciela w procesie dydaktyczno-wychowawczym
- ➔ Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów wychowawczych – skuteczne metody działań wychowawczych w szkole

EDUKACJA UCZNIĄ ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI

- ➔ Wskazówki do opracowania wielospecjalistycznej diagnozy funkcjonalnej ucznia z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego
- ➔ Konstruowanie IPET dla uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego
- ➔ Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka
- ➔ Dziecko z alkoholowym zespołem płodowym (FAS) – w domu i w szkole
- ➔ Jak organizować edukację uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi?
- ➔ Model pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
- ➔ Główne kierunki oddziaływań na zajęciach rewalidacji indywidualnej
- ➔ Doradztwo zawodowe w edukacji ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych
- ➔ Tworzenie interaktywnych aplikacji wspomagających edukację ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
- ➔ Organizacja zajęć rewalidacyjnych w szkołach ogólnodostępnych w aspekcie zgodności z zaleceniami zawartymi w orzeczeniu o potrzebach kształcenia specjalnego

ORGANIZACJA I ZARZĄDZANIE SZKOŁĄ/PLACÓWKĄ

- ➔ Dobra współpraca nauczycieli z rodzicami elementem sukcesu szkoły
- ➔ Odpowiedzialność prawna nauczycieli – prawa i obowiązki
- ➔ Prawa i obowiązki nauczycieli w świetle wybranych aktów prawnych
- ➔ Rada pedagogiczna jako zespół – metody i formy współpracy
- ➔ Wspieranie dyrektorów szkół i placówek w zakresie organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży ze SPE
- ➔ Wspieranie pracy dyrektorów i rad pedagogicznych szkół i placówek we wdrażaniu reformy kształcenia zawodowego
- ➔ Zmiany w ustawie o systemie oświaty w nauczaniu języków mniejszości
- ➔ Wdrożenie dla szkoły pakietu Google dostępnego dla szkół bezpłatnie: poczta, kalendarz, ankiety, udostępnianie dokumentów i wiele innych przydatnych narzędzi usprawniających pracę szkoły

WARSZTAT PRACY NAUCZYCIELA

- ➔ Efektywne lekcje wychowawcze
- ➔ Praca metodą projektową z wykorzystaniem nowoczesnych technologii WebQuest
- ➔ Jak nauczać uczniów uczenia się?
- ➔ Języki obce a nauczanie indywidualne (one-on-one teaching)
- ➔ Nauczyciel – mistrz, przewodnik, wychowawca. Jak budować i utrzymać autorytet nauczyciela
- ➔ Ocena opisowa a ocenianie wspierające rozwój ucznia
- ➔ Praca z uczniem zdolnym na lekcji i poza klasą
- ➔ Predyspozycje a umiejętności nauczyciela w procesie dydaktyczno-wychowawczym
- ➔ Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów wychowawczych – skuteczne metody działań wychowawczych w szkole
- ➔ Rozpoznawanie uzdolnień zawodowych – jak pomóc uczniom w wyborze dalszej edukacji
- ➔ Sposoby radzenia sobie z trudnymi zachowaniami uczniów
- ➔ Umiejętności interpersonalne nauczyciela w pracy z rodzicami
- ➔ Umiejętności interpersonalne nauczyciela w pracy z uczniami
- ➔ Rola refleksji w pracy nauczyciela
- ➔ Kreatywność nauczyciela jako element skutecznego procesu dydaktycznego i wychowawczego
- ➔ Przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu

**Zapraszam do skorzystania z oferty
naszego Ośrodka!**

Dorota Iwanowicz
wicedyrektor
ODN w Słupsku

Szczegółowe informacje: www.odn.slupsk.pl

Sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli

KILKA REFLEKSJI KOORDYNATORA

W roku szkolnym koordynowałam dwie sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli w Słupsku: zarejestrowaną i oficjalną *Refleksyjny nauczyciel: sukcesy i porażki*, jak również niezarejestrowaną jako sieć, serię spotkań na temat *Różnic indywidualnych uczniów w nauczaniu i uczeniu się języków obcych*. Choć na poszczególnych spotkaniach zmieniała się liczba osób, obie sieci trwały przez cały rok, owocując czterema spotkaniami w ramach każdej z nich. Co ciekawe, niektóre osoby pojawiały się na spotkaniach obu sieci regularnie. To wszystko sprawia, że czuję się upoważniona do podzielenia się swoimi refleksjami na temat pracy w sieci z perspektywy jej koordynowania.

Pierwsze pytanie, które można zadać to: Czyje potrzeby spełnia sieć współpracy i samokształcenia nauczycieli? Zakładając, że nie spełnia potrzeb powołujących sieci projektodawców, ekspertów ministerialnych czy wykonawców (zaangażowane w realizację sieci placówki doskonalenia nauczycieli), a odpowiada na rzeczywiste problemy nauczycieli i uznaje zespołowe uczenie się za klucz do ich doskonalenia, proponuję rozważenie poniższych kwestii, jako niezbędnych w stworzeniu udanej sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli.

Kwestia pierwsza:

Stworzenie przestrzeni do refleksji

Często zdarza się, że na spotkania sieci zapraszani są eksperci od różnej tematyki. Choć nie mam nic przeciwko ekspertom i sama uważam, że niektóre tematy powinny być omawiane z osobą, która może wnieść wiele nowego, podzielić się własnym doświadczeniem, czy zaprezentować swoje umiejętności w ramach spotkania, wewnątrznie buntuję się przed organizacją każdego spotkania z (najczęściej innym) ekspertem. Jeśli to jest wizja udanej sieci, czym różni się sieć (poza nazwą) od spotkań metodycznych czy wykładów z udziałem osób zaproszonych? Zamiast tego, proponuję regularne stworzenie przestrzeni do refleksji, związanej z omawianym tematem szkolenia, z udziałem narzędzi refleksyjnych, takich jak dyskusje grupowe na platformie, pisanie dziennika, obserwacje lekcji, itd. Spotkanie w ramach sieci współpracy i samokształcenia ma za zadanie stworzenie okazji do wzmożonej koncentracji i dyskusji na dany temat z innymi, ale efekty tych spotkań powinny być realizowane indywidualnie, to jest: przekładane na własną

praktykę pedagogiczną przez poszczególnych uczestników grupy.

Kwestia druga:

Wynegocjowanie zasad działania sieci z jej uczestnikami

Kwestia wynegocjowania zasad działania sieci, do których wszyscy jej uczestnicy muszą się bezwzględnie dostosować, jest fundamentalnym zadaniem. Dotyczy to takich aspektów funkcjonowania sieci, jak frekwencja uczestników, deklarujących dobrowolne do nich przystąpienie, a także ich praca, odnosząca się do wybranych tematów szkoleń. Choć rola koordynatora polega na monitorowaniu poszczególnych spotkań (przypomnieniu o spotkaniu, zadbaniu o salę, napoje i drobne przekąski, opracowaniu programu, podsumowywaniu spotkania), nie widzę powodu, dla którego uczestnicy sieci nie mogliby rotacyjnie pełnić ról koordynatorów. Tym samym, mogliby czuć większą sprawczość i odpowiedzialność za szkolenie, jego treści, a także efekty spotkania w odniesieniu do własnego rozwoju zawodowego.

Kwestia trzecia:

Zapewnienie czasu

Wszyscy wiemy, jak bardzo zapracowaną grupą zawodową są nauczyciele. Dlatego czas jest czynnikiem istotnym, swoistym „towarem”, w planowaniu zorganizowania jakiegokolwiek sieci. Kwestię dotyczącą zapewnienia czasu można ująć w trzech wymiarach: czasu indywidualnego, czasu na działanie i czasu na refleksję.

Czas indywidualny oznacza ilość czasu, jaką uczestnik sieci może rzeczywiście poświęcić na swój rozwój zawodowy. Absencja uczestników w niektórych spotkaniach sieci, czy brak pełnego udziału we wszystkich zaplanowanych czynnościach, może zagrozić rozbiciem spójności grupy. Dlatego warto zabiegać o pewien rodzaj zobowiązania o uczestnictwie, uzgodnionych działaniach, zaplanowanej refleksji ze strony poszczególnych nauczycieli tworzących sieć, już na pierwszym wspólnym spotkaniu.

Czas na działanie oznacza czas przeznaczony na przeprowadzenie działań, zaplanowanych na spotkaniu w ramach sieci. Może to być, na przykład, wykorzysta-

nie nowo nabytych umiejętności na zajęciach z uczniami, przeprowadzenie lekcji/ćwiczeń powtórkowych według poznanej metody, przeczytanie artykułu metodycznego, polecanego na spotkaniu sieci. Ze swojego doświadczenia wiem, że lepiej zaplanować mniej niż więcej zadań, gdyż wówczas istnieje większa szansa ich wykonania. Nie zmienia to jednak faktu, iż czas przeznaczony na działania powinien być dostosowany do realnych możliwości nauczycieli.

Czas na refleksję to czas związany z namysłem nad wartością pomysłów, doświadczeń, umiejętności poznanych w ramach pracy sieci, jak również zasadnością przenoszenia ich do własnego warsztatu dydaktycznego. Jeżeli przyjmujemy nową metodę, pomysł, umiejętność bezrefleksyjnie, możemy nauczyć się stosowania jej, bez poznania przesłanek, leżących u jej podstaw. Wtedy może nam zabraknąć pewności w poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie, dlaczego ją wykorzystujemy w danej sytuacji. Jeżeli jednak wiemy, co należy zastosować, w jaki sposób i dlaczego w taki, a nie inny, stajemy się refleksyjnym praktykiem, który potrafi uzasadnić motywy swoich działań.

Kwestia czwarta: budowanie zaufania

Wszystkie kwestie wymienione wyżej nie zostaną spełnione, jeśli spotkaniom w sieci nie będzie towarzyszyła atmosfera zaufania, zachęty i odczuwanego przez wszystkich uczestników wsparcia. Jako że nie wszyscy nauczyciele, przystępujący do sieci, znają się wcześniej. Należy pamiętać o tym, że budowanie zaufania powinno być wkomponowane w każde spotkanie. Konkretnym przykładem może być tutaj wspólne oglądanie przygotowanej lekcji i podkreślanie tego, co widzimy, co miało miejsce, a nie wydawanie sądów, co należałoby zrobić inaczej.

Choć z pewnością można byłoby wymienić jeszcze wiele innych kwestii, żywię nadzieję, że te cztery przywołane przeze mnie, zachęcą innych koordynatorów i nauczycieli uczestniczących w sieciach do podzielenia się własnymi refleksjami, a tym samym zapoczątkują dyskusję na temat sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli na łamach *Informatora Oświatowego* – kwartalnika *ODN w Słupsku*.

Dorota Werbińska
konsultant ds. wspierania pracy
nauczycieli języków obcych
w *ODN w Słupsku*

Mobilne technologie w edukacji

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku i firma Apple zorganizowała 14 czerwca 2016 r. w Słupskim Inkubatorze Technologicznym, **konferencję Mobilne technologie** w edukacji. Planowaliśmy to wydarzenie dla 100 osób, ale w związku z dużym zainteresowaniem, udało się nam zapewnić miejsce dla ponad 120 uczestników. W części plenarnej wzięły udział osoby odpowiedzialne za oświatę w JST, dyrektorzy szkół i nauczyciele, stosujący TIK w edukacji. Nauczyciele uczestniczyli również aktywnie w warsztatach, na których dzięki Apple mieli do dyspozycji 50 iPadów.

Znakomita frekwencja i opinie wyrażone w ankietach ewaluacyjnych, świadczą o sukcesie tego wydarzenia. Dlatego wspólnie z Apple przystąpiliśmy do organizacji podobnej konferencji, którą planujemy przeprowadzić w Chojnicach w listopadzie 2016. Szczegółowe informacje i formularz zgłoszeniowy już będą dostępne na stronie www.odn.slupsk.pl

W części plenarnej

Czy nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej lub polonista mogą stworzyć aplikacje na smartphon, tablet czy tablicę interaktywną? Oczywiście. **Marek Wróblewski** – konsultant ds. wspomagania nauczycieli w zakresie stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnej w Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku, pokazał przykłady mobilnych aplikacji, stworzonych przez nauczycieli podczas zajęć warsztatowych, prowadzonych w bieżącym roku w Ośrodku. Aplikacje te są inspirujące do stosowania mobilnych technologii na lekcjach – wcale nie informatyki. Są one proste, możliwe do wykonania przez nauczycieli różnych przedmiotów i co ważne, przygotowane za pomocą darmowego oprogramowania, dostępnego w chmurze. Aplikacje te dostarczą emocji i zaangażują uczniów na każdej lekcji.

Marek Wróblewski przedstawił także najprostsze sposoby wdrażania dzieci do programowania. Intuicyjne, graficznie atrakcyjne lekcje programowania z powodzeniem może prowadzić nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej. *ODN w Słupsku* organizuje dla nauczycieli, pragnących zacząć przygodę z programowaniem i robotyką, konferencje, sieci wsparcia i warsztaty tematyczne (szczegóły: www.odn.slupsk.pl).

Witold Kołodziejczyk (redaktor naczelny miesięcznika *Edukacja i Dialog*, członek zarządu fundacji *Rodzice w Szkole*, wykładowca na AGH w Krakowie z przedmiotu *internet w edukacji*, członek Społecznego Towarzystwa Oświatowego, autor koncepcji i programu pierwszego w Polsce liceum on-line) niezwykle ciekawie nakreślił profil współczesnego ucznia i przedstawił wyzwania, jakie stawia to edukacji. Kim powinien być dziś nauczyciel? Ekspertem i promotorem nowych technologii, sprawnie poruszającym się w świecie cyfrowych narzędzi? Dziś nauczyciel to przede wszystkim arbiter w ocenie uczniowskich projektów, mentor, coach i tutor.

Mądry oddaje technologię w ręce uczniów, niech tworzą, niech przejmują odpowiedzialność za własne uczenie się i dzielą się tym z innymi. W drugim wystąpieniu nt. „Technologia mobilna i przedmioty humanistyczne” Witold Kołodziejczyk zaprezentował ciekawe scenariusze zastosowania tabletów na lekcji języka polskiego, historii.

Dariusz Stachecki – wicedyrektor Gimnazjum w Nowym Tomyślu, organizator KASSK podzielił się swoimi doświadczeniami z perspektywy dyrektora szkoły i nauczyciela zarazem. Podpowiedział uczestnikom konferencji, jak ciekawie i z pomysłem oraz z wykorzystaniem tabletów uczyć matematyki i programowania.

Krzysztof Grabski z firmy Cortland pokazał funkcje, poprawiające dostępność tabletu dla dzieci z specjalnymi potrzebami, a **Mariusz Kruk** – również z firmy Cortland – nakreślił typowe problemy projektowanie infrastruktury szkolnej sieci komputerowej, podpowiedział, o czym warto pomyśleć wcześniej, na co zwrócić uwagę, planując rozwiązania techniczne dla swojej szkoły po to, by usterki nie zakłócały pracy i dostęp do sieci.

Była też część konferencji – ciekawa z punktu widzenia pracowników samorządu. Doświadczeniami we wdrażaniu nowoczesnych technologii w edukacji podzielił się – Jacek Bulak, dyrektor Zespołu Obsługi Placówek Oświatowych w Urzędzie Gminy Lesznówola i Anna Sadlak, dyrektor Wydziału Edukacji miasta Słupska.

W części warsztatowej

Dariusz Stachecki przeprowadził ciekawe zajęcia podczas, których nauczyciele wyposażenie w iPady wcielili się w rolę uczniów, przygotowujących multimedialne materiały, prezentacje, animacje. Zastosowane oprogramowanie było niezwykle intuicyjne. Wystarczyło rozpocząć pracę, aby bez problemu osiągnąć olśniewające rezultaty, prezentujące zadane przez prowadzącego czynności do wykonania.

Czy klasa musi pracować skupiając uwagę na jednej tablicy? Czy tylko tablica interaktywna to jedyny sposób na aktywną pracę w klasie. Krzysztof Grabski zaprezentował spersonalizowaną tablicę interaktywną na iPadzie z Explain Everything, polskim produktem, który zyskał wielką popularność np. w Danii, USA, Australii, a w naszym kraju jest raczej nieznaną.

Dostęp do wspólnego obszaru roboczego na tablicach daje nowe możliwości nauczycielowi, skłania do zupełnie innego podejścia do lekcji. Wirtualna tablica stymuluje zaangażowanie ze strony uczniów, indywidualizuje przebieg lekcji i uwalnia czas nauczyciela, pozwalając mu na indywidualną pracę z tymi dziećmi, które tego potrzebują.

Warsztaty poświęcone robotyce i programowaniu oparte były o koncepcję gdańskiej firmy Lofi Robot. Roboty zbudowane są na elektronice Arduino. Poszczególne części łączymy za pomocą laserowo wyciętych ze sklejki elementów. Całość ożywiamy poprzez zastosowanie oprogramowania Open Source. Autorzy Lofi nie ukrywają, że inspiracją była tu coraz popularniejsza robotyka, realizowana w oparciu o zestawy Lego, ale celem było stworzenie rozwiązania o przystępniejszej cenie. Na praktycznych zajęciach należało zbudować robota zdolnego do przemieszczania się i interakcji z przeszkodami, a następnie trzeba było oprogramować go w środowisku Scratch i przetestować działanie w praktyce. Nauka programowania z robotem z pewnością dostarcza więcej pozytywnych emocji niż programowanie wyłącznie na ekranie komputera. W środowisku wirtualnym wszystko jest znacznie prostsze, ale i oderwane od życia. Na przykład, proste polecenie: *skręć w prawo o kąt 90 stopni* musi uwzględniać przy programowaniu robota parametry obu silników sterujących kołami, poślizg kół na określonej powierzchni itd. Uczeń sprawdzając zachowanie robota przy zastosowaniu różnych wartości obrotów, mocy, czasu pracy, uczy się praktycznego podejścia do rozwiązywania problemów i wykorzystuje kompetencje z zakresu nauk ścisłych. Pokonanie przez robota określonej odległości może być pretekstem do obliczenia obwodu koła.

W lipcu Ministerstwo Edukacji Narodowej ogłosiło podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2016/2017. Znalazło się wśród nich: *rozwijanie kompetencji informatycznych uczniów*. Uruchomiony został pilotażowy program wdrażania programowania w szkołach, a w przyszłym roku szkolnym w każdej szkole będziemy – począwszy od pierwszej klasy – uczyć dzieci programowania i robotyki.

Słupska konferencja „Mobilne technologie w edukacji” wpisuje się w te kierunki. Zapraszamy na konferencję w Chojnicach 20 października br. Zainteresowanych robotyką i programowaniem zapraszamy na cykl konferencji „Programowanie czas zacząć” (Słupsk 29 IX, Bytów 11 X, Chojnice 27 X). Formularze zgłoszeniowe są już dostępne na stronie www.odn.slupsk.pl. Śledźcie zakładkę: *EDUKACJE | KOMPETENCJE CYFROWE*. To miejsce, w którym znajdziecie zapowiedzi organizowanych przez Ośrodek konferencji, warsztatów, nabór do *Sieci współpracy i samokształcenia*.

Marek Wróblewski

konsultant ds. wspomagania nauczycieli
w zakresie stosowania technologii
informatycznych i komunikacyjnych
w ODN w Słupsku

Partnerstwo: Edukacja – Nauka

Szkoły lubią/nie lubią rankingów. Dla tych najlepszych, chcących przyjąć uczniów uzdolnionych, jest to jeden z elementów promocji szkoły. Dla tych słabszych szkół, do których uczęszczają dzieci i młodzież z tzw. „normalnego” naboru, wśród których prócz nielicznych „rodzynek”, znajdują się także przeciętni i słabsi uczniowie, ranking to jeden z wielu punktów odniesienia – niekoniecznie ważny i istotny dla rozwoju szkoły.

Szkoły elitarne a rankingi

Najlepsze szkoły mają swój system organizacji i motywacji, w którym wpisane są: indywidualna praca z uczniem, wsparcie finansowe w formie stypendium, warsztaty i obozy naukowe dla uczniów, ale też współpraca szkoły z uczelniami i korzystanie z zaplecza technicznego zarówno uczelni, jak i działających w regionie centrów nauki. **Ważne i znaczące w tym systemie są efekty edukacyjnych działań** – sukcesy uczniów w olimpiadach ogólnopolskich i międzynarodowych, konkursach krajowych. Tłem sukcesów są ambicje i motywacja uczniów oraz praca nauczycieli, jak też ambicje i wsparcie rodziców (ambicje, finanse). Sukcesy w olimpiadach, zwłaszcza tych międzynarodowych, otwierają drzwi do wielu uczelni zagranicznych.

Sukcesy szkół ponadgimnazjalnych, ich aktualną pozycję i ewolucję, pokazują w różnych konfiguracjach rankingi „Perspektyw”. W samym roku 2016 i w latach poprzednich prezentowanych było kilka rankingów – ogólny ranking liceów ogólnokształcących, ranking maturalny liceów ogólnokształcących, ranking szkół olimpijskich, ogólny ranking techników, ranking maturalny techników, ranking egzaminów zawodowych. Od roku 2015 publikowany jest ranking STEM dla liceów, a od roku 2016 także dla techników – jest to ranking szkół, uwzględniający wysokie osiągnięcia w kształceniu przedmiotów ścisłych. Najczęściej wysoki wskaźnik z egzaminów maturalnych współgra z sukcesami olimpijskimi – niczym samonapędzające się perpetuum mobile.

Wystarczy prześledzić te rankingi, a także zestawic je z sukcesami olimpijskimi szkół. Na podstawie np. tegorocznych (i z ostatnich lat) sukcesów uczniów szkół ponadgimnazjalnych w międzynarodowych olimpiadach łatwo zauważyć, w jakich miastach mieszczą się elitarne licea – Białystok, Gdynia, Gliwice, Katowice, Kielce, Kraków, Lublin, Łódź, Opole, Radom, Rybnik, Rzeszów, Szczecin, Toruń, Warszawa, Wrocław¹. Tak więc sukcesy olimpijskie jako wskaźnik promocyjny przyciągają do tych szkół lepszych, bardziej uzdolnionych uczniów, a to z kolei ma wpływ na wysokie wyniki z matury. Schemat ten działa zarówno w odniesieniu do liceów, jak

i techników. Dla tych ostatnich istotne są osiągnięcia w olimpiadach krajowych, współpraca z uczelniami technicznymi, organizacja praktyk uczniowskich, jak też partnerskie kontakty ze szkołami zagranicznymi w ramach programu Erasmus+.

Rynek elitarnych szkół ponadgimnazjalnych „wchłania” najlepszych absolwentów gimnazjów, zwłaszcza z tych elitarnych gimnazjów.

Szkoły „przeciętne” a praca u podstaw

Co ze szkołami, które nie mieszczą się na przykład w tzw. „pierwszej setce” albo w ogóle nie pojawiają się na listach rankingowych? Dla większości z nich jednym z wielu zadań jest tzw. **praca u podstaw** – dla zrównoważonego rozwoju uczniów: intelektualnego, fizycznego i społecznego. Ich **głównym priorytetem jest kształtowanie postaw i zachowań uczniów**. Miernikiem efektywności działań podejmowanych w tych szkołach są losy absolwentów, ich dalsza kariera. W większości przypadków jest to praca niemierzalna lub trudna do zmierzenia – jest to wydłużony w czasie powolny proces, bez „wystrzałowych” działań, znaczący niewielkimi osiągnięciami uczniów. Gdyby móc zmierzyć jakimś wskaźnikiem wkład pracy i zaangażowanie nauczycieli tych szkół w odniesieniu do pojedynczego ucznia, z pewnością z dużym prawdopodobieństwem w większości przypadków byłby on znacząco wyższy niż w szkołach elitarnych.

Średnie wyniki z egzaminów w tych szkołach nie zawsze są odzwierciedleniem dużego wkładu pracy nauczycieli i uczniów. Bowiem od lat niezmiennie obserwuje się zróżnicowanie tych wyników w zależności od wielkości miejscowości. Ponadto, wraz z wprowadzeniem egzaminów zewnętrznych, zaobserwowano zjawisko segregowania i różnicowania się gimnazjów, potwierdzone badaniami, prowadzonymi przez R. Dolatę². Zjawisko to przez jednych uważane jest jako efekt promocji gimnazjów, przez innych jako skutek powstawania gimnazjów pozarejonowych, oddziałów gimnazjalnych, działających przy liceach oraz coraz lepszych gimnazjów społecznych i prywatnych.

Partnerstwo: edukacja – nauka

Różnicowanie się szkół w zależności od wielkości miejscowości nie jest niczym nowym. W przeszłości istniały szkoły wybijające się, jednak rankingi jakby wyeksponowały je bardziej. Proces różnicowania daje się zauważyć w odniesieniu do wszystkich typów szkół – lepsze szkoły ponadgimnazjalne to najczęściej licea o wieloletnich tradycjach olimpijskich, licea akademickie, licea przygotowujące uczniów do międzynarodowej matury IB, czyli te działające w większych miastach;

lepsze gimnazja to wspomniane gimnazja pozarejonowe, oddziały gimnazjalne, działające przy liceach; lepsze szkoły podstawowe to szkoły realizujące swój autorki program edukacyjny, oferujące różnorodne dodatkowe zajęcia pozalekcyjne, coraz częściej szkoły prywatne i społeczne.

A jednak dla wszystkich szkół wparciem i tzw. kołem napędowym jest/powinna być współpraca między innymi z uczelniami, centrami badawczo-naukowymi i parkami naukowymi. Czy istnieje jakiś model takiej współpracy? Na ile może on być powszechny i ogólnodostępny? Jaką powinien przybrać formę i zakres?

W ramach realizacji Roczego Planu Realizacji na rok 2015 Regionalnego Programu Strategicznego „Aktywni Pomorzanie”²³ dla województwa pomorskiego podjęto próbę wypracowania projektu takiego kompleksowego modelu współpracy. W dużej mierze wykorzystano doświadczenia szkół, jak też doświadczenia z realizacji działań w Roku Matematyki na Pomorzu 2015 oraz wieloletnie doświadczenie trzech pomorskich uczelni (Uniwersytet Gdański, Politechniki Gdańskiej i Akademii Pomorskiej w Słupsku) i innych uczelni w kraju (m.in. Uniwersytet Wrocławski) w zakresie współpracy ze szkołami.

W wypracowanym modelu wskazano jego uczestników: uczelnie i placówki doskonalenia nauczycieli z jednej strony (jako instytucje współdziałające), a z drugiej strony szkoły (jako beneficjentów projektu). Wskazano też instytucje wspierające: Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne, Pedagogiczne Biblioteki Wojewódzkie, organizacje pozarządowe.

Wyróżniono 4 płaszczyzny odniesienia:

- **oczekiwania,**
- **potencjał/zasoby,**
- **działania własne,**
- **działania wspólne.**

Potencjał/zasoby tych partnerów w modelu to przede wszystkim doświadczona kadra naukowa i nauczyciele-innowatorzy, dysponowanie własnymi pomieszczeniami, operatywność w działaniu i otwartość na współpracę.

W model wpisują się także w dotychczasowe wypracowane **działania własne**, przynoszące partnerom od wielu lat pozytywne efekty.

Na potrzeby modelu **zapropozowano wypracowanie działań wspólnych**, m.in. takich jak:

- określenie obszarów i form współpracy,
- organizacja konferencji popularno-naukowych,
- diagnoza pracy szkół – projektowanie i wykorzystanie narzędzi badawczych,
- edukacyjne debaty obywatelskie,
- stworzenie bazy spotkań dla uczniów w ramach projektu „Zdolni z Pomorza”,
- projekt „praktyczna dydaktyka”,
- monitorowanie współpracy uczelni z pdn,
- monitorowanie współpracy ze szkołami,
- wypracowanie modelu LLL (uczenia się przez całe życie) – oferta ścieżek edukacyjnych dla nauczycieli.

W modelu uwzględniono **instytucje wspierające: PPP, PBW, ngo** – z ich doświadczeniem i potencjałem współpracy, w szczególności w zakresie: tworzenia bazy narzędzi diagnostycznych, literatury podmiotu i przedmiotu, wsparcia merytorycznego (psychologiczno-pedagogiczne, metodyczne i technologiczne), promocji i podejmowania działań innowacyjnych.

Z perspektywy minionego czasu model należałoby uzupełnić o ośrodki naukowo-badawcze i centra nauki, jak też publikatory, samorządy terytorialne i środowisko szkolne.

Model ma jednak pewne **ograniczenia** – są to:

- odległość większości szkół („przeciętnych”) od uczelni, ośrodków naukowo-badawczych, centrów nauki,

Oczekiwania uczelni, placówek doskonalenia nauczycieli i szkół wyznaczają kierunki i perspektywę tej współpracy:

INSTYTUCJE WSPÓLPRACUJĄCE		BENEFICJENT
uczelnie	wpdn	szkoły
OCZEKIWANIA		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Promocja działań uczelni na rzecz środowiska edukacyjnego ▪ Organizacja konferencji dla środowiska edukacyjnego ▪ Działalność Uniwersytetu dla dzieci – współpraca ze szkołami ▪ Działalność na rzecz LLL (uczenie się przez całe życie) – współpraca z pdn 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizacja/współorganizacja konferencji ▪ Pozyskanie kadry naukowo-dydaktycznej formy doskonalenia ▪ Promocja działań uczelni na rzecz programu „Zdolni z Pomorza” ▪ Model LLL (uczenia się przez całe życie) – w obszarze edukacyjnym 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wsparcie metodyczne i pedagogiczno-psychologiczne szkół ▪ Wsparcie szkół w pracy z uczniami o SPE (w tym: uczniów zdolnych) ▪ Dni otwarte uczelni – wykłady otwarte dla szkół (nauczycieli, uczniów i rodziców) ▪ E-learning jako forma pracy w systemie pozalekcyjnym

- ograniczone środki finansowe w szkołach na organizację lekcji wyjazdowych,
- ograniczenia finansowe, organizacyjno-technologiczne uczelni, ośrodków naukowo-badawczych i centrów naukowych na prowadzenie pozamiejscowych laboratoriów i eksperymentów, wykładów,
- słabo zróżnicowana (jeśli chodzi o wiek uczniów) i nie zawsze trafna oferta edukacyjna uczelni i ośrodków naukowo-badawczych, centrów nauki, niespójna z programem nauczania w szkołach.

Nie oznacza to wcale, że model nie jest możliwy do wdrożenia. Ten model już działa – może nie systemowo, może niekoniecznie w zakresie zaproponowanym w modelu, ale działa! Czego dowodzą liczne udziały uczniów wszystkich typów szkół w warsztatach i wykładach organizowanych przez uczelnie i centra nauki. W wielu przypadkach ani problemy finansowe, ani odległości nie są przeszkodą. Decyduje oferta edukacyjna, forma promocji, zaangażowanie nauczycieli, motywacja uczniów.

Jerzy Paczkowski

*konsultant ds. ewaluacji jakości pracy
przedszkoli, szkół i placówek
oświatowych w ODN w Słupsku*

PRZYPISY:

1. Patrz: „Gazeta Wyborcza” z dnia 23.08.2016 r.
2. <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news,368569,dr-Przypisy:dolata-roznicowanie-sie-gimnazjow-cicha-rewolucja-w-oswiacie.html>; <http://portalwiedzy.onet.pl/481593534,2,czasopisma.html>; (odczyt 5.09.2016r.); zobacz też: R. Dolata, Procedury rekrutacji i dzielenia uczniów na oddziały w gimnazjach – ocena z perspektywy nierówności społecznych w edukacji, w: W. E. Wosik (red.), Zmiany w systemie oświaty. Wyniki badań empirycznych, Warszawa 2002, ISP; R. Dolata, Cicha rewolucja w polskiej oświacie – proces różnicowania się gimnazjów, w: B. Niemierko, M. K. Szmigel (red.), Badania międzynarodowe i wzory zagraniczne w diagnostyce edukacyjnej. Materiały XV Konferencji Diagnostyki Edukacyjnej, Kielce 2009, PTDE, <http://2013.ewd.edu.pl/publikacje> (odczyt 5.09.2016r.)
3. Dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego 2014-2020 (RPO WP) wypracowano Strategię Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 (SRWP), na którą składa się 6 Regionalnych Programów Strategicznych, wśród nich RPS w zakresie aktywności zawodowej i społecznej, nazwany jako RPS „Aktywni Pomorzanie”. Zakres tematyczny Programu obejmuje trzy cele operacyjne SRWP i dziewięć kierunków działania – cel szczegółowy. 3 „Efektywny system edukacji” określony przez 2 kierunki działania: 3.1. Edukacja dla rozwoju i zatrudnienia oraz 3.2. Indywidualne ścieżki edukacyjne.

Następna odsłona „Dobrej Zmiany” w edukacji

4 czerwca 2016 roku po raz drugi uczestniczyłam w spotkaniu w Ministerstwie Edukacji Narodowej, które dotyczyło planowanych zmian w oświacie, a konkretnie: doskonalenia zawodowego nauczycieli.

Debatę otworzyła dr Anna Dakowicz-Nawrocka (zastępca dyrektora w Departamencie Kształcenia Ogólnego), która pełniła rolę moderatora całego spotkania. W dyskusji wspierała ją Bożena Koniarczyk (specjalista w Departamencie Jakości Edukacji). Wśród zaproszonych ekspertów znaleźli się przedstawiciele różnych placówek doskonalenia (metodycy, konsultanci, specjaliści), edukatorzy, dyrektorzy i nauczyciele.

Już na wstępie dało się zauważyć wprowadzone przez MEN do przebiegu spotkań innowacje. Na początku zostaliśmy zapoznani z prezentacją, dotyczącą zasobów systemu doskonalenia zawodowego nauczycieli, liczby doradców metodycznych, partycypacji samorządów w doskonaleniu nauczycieli, jakości oferowanych przez ośrodki doskonalenia usług. Pojawił się zatem materiał, do którego można było odnosić się w dyskusji.

Światło rzucone na doskonalenie, ujawniło niepokojącą sytuację doradców metodycznych, których liczba drastycznie spadła, a obciążenie pracą niestety wzrosło. Zgromadzeni eksperci stanowczo podkreślili, że rola doradcy metodycznego powinna zostać wzmocniona, chociażby przez ich udział i obecność przy awansie zawodowym nauczyciela oraz wspomaganie dyrektora przy ocenie pracy.

Istotną kwestią, poruszoną przez zgromadzonych, okazała się jakość usług świadczonych przez placówki doskonalenia. Często, w pogoni za zyskiem, zapominają one o jakości, co przekłada się na brak interesowania szkoleniami. Jednak z drugiej strony nauczyciele są już zmęczeni takim systemem doskonalenia. Zniechęceni nawet nie potrafią określić, jakie są ich oczekiwania. Ważny jest także problem finansowy. Zbyt wysokie koszty doskonalenia sprawiają, że nauczycieli po prostu na nie nie stać. Godne uwagi jest spostrzeżenie jednego z ekspertów, że metodycy, specjaliści – wszyscy prowadzący szkolenia także powinni być objęci szczególnym wsparciem. Powinni się wciąż doskonalić, by nowoczesnie i skutecznie prowadzić doskonalenie („doskonalenie doskonalenia”).

Ciekawym pomysłem okazała się Szkoła Ćwiczeń. Projekt szkoły zakładałby praktyczne przygotowanie nauczycieli do zawodu z jednej strony, zaś z drugiej byłby nieocenionym źródłem wiedzy, doświadczenia, wymiany pomysłów dla pedagogów pracujących w zawodzie. Pojawiły się także propozycje obowiązkowych szkoleń dla nauczycieli w wymiarze 20 godzin rocznie.

Wszystkie sugestie uczestników debaty były skrzętnie notowane przez przedstawicieli MEN. Niestety na większość naszych wątpliwości nie byli oni w stanie udzielić odpowiedzi, ale jak zapewniali wszystkich, że niebawem dowiemy się, jak zostaną w wielu aspektach edukacji polskiej wykorzystane nasze odpowiedzi i propozycje rozwiązań.

Joanna Kierul-Cieślak

*specjalista do spraw wspomagania szkół
w ODN w Słupsku*

Diagnoza kanałów uczenia się

DROGA DO EFEKTYWNEGO NAUCZANIA I UCZENIA SIĘ

W roku szkolnym 2015/2016 pod patronatem Prezydenta Miasta Słupsk został wdrożony projekt badawczy pn.: „Diagnoza kanałów uczenia się”. Realizatorem projektu była Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna w Słupsku. Partnerem projektu był Wydział Edukacji Urzędu Miejskiego w Słupsku. Diagnozy zostały przeprowadzone przez psychologów: Małgorzatę Gierszewską i Monikę Walczak.

Projekt swoim zasięgiem objął uczniów klas III publicznych szkół podstawowych Słupska. Głównymi celami badań było udzielenie uczniom pomocy w identyfikacji preferowanego stylu uczenia się, wsparcie i ukierunkowanie dzieci w skutecznym nabywaniu wiedzy, a nauczycieli w efektywnym nauczaniu (m. in. modyfikacja stosowanych na zajęciach metod pracy). Ponadto, rodzice w ramach spotkań edukacyjnych z psychologami i na podstawie wydanych opinii postdiagnostycznych, zostali ukierunkowani i otrzymali porady w zakresie organizacji skutecznego uczenia się dziecka w środowisku domowym.

Celem przeprowadzonej diagnozy była ocena zakresu wiedzy ogólnej nabytej w toku nauki szkolnej oraz stymulacji środowiskowej, ocena ogólnego potencjału intelektualnego oraz określenie indywidualnego kanału uczenia się sensorycznego (wzrokowiec, słuchowiec, kinestetyk, czuciowiec). Zastosowane metody badawcze, sprawdzające potencjalne możliwości intelektualne dziecka, były dobrane w taki sposób, aby uczniowie, mający na co dzień trudności w opanowaniu technik szkolnych, mogli sprostać im bez konieczności przeżywania znacznego napięcia emocjonalnego (test obrazkowy). Dzięki wystandaryzowanym metodom diagnostycznym, uzyskaliśmy bardzo istotne informacje indywidualnie o każdym z uczniów. Ponadto, każda ze szkół otrzymała szczegółowy raport, dotyczący przeprowadzonych diagnoz kanałów uczenia się, preferowanych przez ich uczniów.

Każdemu dziecku wydano opinię z wynikami badań oraz szczegółowymi wskazaniem dla rodziców i nauczycieli w zakresie pracy z uczniem, z uwzględnieniem preferowanego przez niego stylu uczenia się.

Grupa docelowa obejmowała 684 uczniów, z tego przebadano 584 uczniów, co stanowi 86% uczniów klas

III. Na podstawie składanych przez rodziców wniosków, zostało zdiagnozowanych 290 chłopców i 294 dziewczynki. Zgodnie ze zdiagnozowanymi kanałami uczenia się, dominującym zmysłem okazał się wzrok – łącznie 185 uczniów. Wśród nich było 80 chłopców i 105 dziewczynek. Drugim kanałem pod względem dominacji (z nasileniem u chłopców) okazał się zmysł kinestetyczny – ruchu: 85 chłopców i 27 dziewczynek. Dopiero na trzecim miejscu znaleźli się tzw. słuchowcy – 15% badanych: 86 uczniów, w tym 39 chłopców i 47 dziewczynek. Dość duża grupa uczniów korzysta z czuciowego kanału uczenia się: 61 diagnozowanych. Badania wskazują też na dużą liczbę uczniów z dominującymi dwoma lub wieloma kanałami uczenia się – 22% badanych np. wzrokowo-kinestetycznych – 38 osób, wzrokowo-słuchowych – 24 osoby, wielozmysłowy – 12 dzieci.

Biorąc pod uwagę fakt, iż edukacja w naszych szkołach opiera się głównie na przekazie wzrokowym i słuchowym, warto zastanowić się, czy dominacja tych kanałów jest efektem ich systematycznego wzmocnienia, czy też indywidualnych predyspozycji. Oznaczało by to, że tylko te dzieci mają szansę na odnoszenie sukcesów edukacyjnych.

Niewątpliwie szkoły muszą przygotować się na wyzwanie, jakie stanowi uczeń wielomodalny, ale przede wszystkim kinestetyczno-czuciowy. Praktyka pokazuje, że coraz więcej dzieci rodzi się z niepełnowartościowym lub wolniej dojrzewającym typem układu nerwowego, co objawia się w postaci nadmiernej aktywności ruchowej czy obniżonej zdolności koncentrowania się. Wymaga to zmian nie tylko w zakresie organizacji przestrzeni w klasie, jak np. zapewnienia pojedynczej ławki i krzeselka, ale także posadzenia uczniów zgodnie z ich naturalnymi potrzebami. Niezwykle istotna jest jednak zmiana w podejściu nauczyciela, ukierunkowana na odmienną interpretację zachowania ucznia, który potrzebuje więcej przestrzeni, aktywności ruchowej w czasie zajęć, angażowania w doświadczenia, scenki czy dotykania eksponatów. Określenie preferowanego stylu uczenia się pozwoli zwrócić uwagę na fakt, iż „słuchowiec” nie rozmawia dlatego, że jest „niegreczny”, tylko dlatego, że lepiej przyswaja wiedzę, gdy pozwoli mu się na werbalizowanie myśli. Naturalną jego potrzebą będzie mówienie do siebie, uczenie się w rytm muzyki, kome-

towanie zdarzeń w klasie, ale będzie on też napotkał trudności, związane z nauką zasad ortograficznych.

Szkoły rzadko stosują metody pracy ukierunkowane na ucznia z czuciowym stylem uczenia się. Umożliwienie uczniowi manipulowania przyborami szkolnymi, dotykania rekwizytów, wyklejania, pisanie palcem przyczyni się do wydłużenia procesu koncentracji na zajęciach i jednocześnie umożliwi mu lepsze zapamiętanie prezentowanych przez nauczyciela treści. Jest to typ dzieci o dużej wrażliwości emocjonalnej, które zapamiętują materiał zgodnie z tym, jakie emocje towarzyszą przekazowi, ale są również doskonałymi odbiorcami komunikatów niewerbalnych (mowy ciała).

Jak pokazały wyniki przeprowadzonych badań, wielu uczniów ma bardzo dobre predyspozycje intelektualne do osiągnięcia sukcesów edukacyjnych. Okazały się one jednak niewspółmierne i istotnie obniżone w stosunku do uzyskanych wyników, dotyczących poziomu wiedzy ogólnej o świecie społecznym i przyrodniczym. Może to sugerować hipotezę, że ignorowanie informacji i niewykorzystywanie indywidualnego stylu uczenia się powoduje, że energia, jaką dzieci i nauczyciele wkładają w proces uczenia, jest nieadekwatna do ich osiągnięć.

Należy też pamiętać o tym, iż bardzo często osoby dorosłe, zarówno rodzice, jak i pedagodzy pomagając dzieciom w nauce, wykorzystują takie sposoby zapamiętywania i utrwalania informacji, które są adekwatne dla preferowanych przez nich stylów uczenia się. Rodzi to później frustrację i napięcia, wynikające z nieadekwatnych oczekiwań zewnętrznych osób dorosłych, w stosunku do osiągnięć dzieci, co po dłuższym czasie działa bardzo negatywnie na motywację uczniów do nauki i utratę zainteresowania dalszym samorozwojem.

Wdrożenie projektu przyniosło wiele wymiernych korzyści. Znacząco wzrosła liczba bezpośrednich konsultacji z nauczycielami klas III. Obecność osób diagnozujących w szkole przyczyniła się do wymiany informacji na temat możliwości organizowania pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla dzieci i ich rodziców. Przeprowadzone w ramach projektu badania umożliwiły dokonanie wstępnej diagnozy, z którą dziecko może rozpocząć edukację na drugim etapie edukacyjnym. Jest to niezwykle ważna informacja dla wychowawców i nauczycieli, którzy rozpoczną pracę z dzieckiem. Umożliwi to pełne wykorzystanie predyspozycji ucznia i jego potencjału, co sprawi, że nauka może stać się przyjemniejsza, a uczenie efektywniejsze.

Badania umożliwiły również wyłonienie grupy dzieci, które z różnych, indywidualnych powodów wyma-

gają pogłębionej diagnostyki lub wsparcia psychologiczno-pedagogicznego. Wśród przebadanych dzieci znaleźli się uczniowie zarówno z istotnie obniżonymi możliwościami poznawczymi, jak i uczniowie zdolni. Zdiagnozowano również uczniów, którzy powinni być objęci kształceniem specjalnym – z uwagi na specjalne potrzeby edukacyjne. Wskazuje to na konieczność podejmowania przez nauczycieli nauczania zintegrowanego wcześniejszych działań, mających na celu właściwe rozpoznanie przyczyn trudności szkolnych dziecka i podejmowanie właściwej interwencji w tym zakresie.

Mamy nadzieję, że dostarczone do szkół szczegółowe raporty z przeprowadzonych diagnoz, pozwolą na dokonanie refleksji pedagogicznej na temat dotychczas stosowanych metod w kontekście uzyskanych wyników.

Monika Walczak

Małgorzata Gierszewska

psychologowie

*w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej
w Słupsku*

Diagnoza kanałów uczenia się w roku szkolnym 2016/2017

W bieżącym roku szkolnym PPP w Słupsku będzie kontynuowała realizację projektu pod patronatem Prezydenta Miasta Słupska – „Diagnoza kanałów uczenia się”, prowadzonego przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Słupsku, we współpracy ze szkołami podstawowymi miasta Słupska. Zostanie przeprowadzona diagnoza uczniów klas III szkół podstawowych. Celem badań będzie określenie ogólnego ilorazu inteligencji każdego z uczniów, zasobu dotychczas zdobytej wiedzy, ale przede wszystkim dominującego typu uczenia się sensorycznego (wzrokowego, słuchowego, kinestetycznego, czuciowego). Terminy badań zostaną ustalone w porozumieniu z dyrektorami i nauczycielami poszczególnych szkół.

Wniosek zgłoszenia dziecka na badania do pobrania ze strony: http://www.ppp.slupsk.pl/wniosek/wniosek_projekt_klasy_III.pdf

70 lat szkoły w Łupawie

4 czerwca 2016 r. to dzień, który na zawsze zapisał się w życiu naszej szkoły. Szanowna jubilatka – nasza placówka skończyła 70 lat! O godzinie 12.00 uroczystość jubileuszu Zespołu Szkół im. Adama Mickiewicza w Łupawie rozpoczęła się Mszą Świętą w kościele p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej w Łupawie. W nabożeństwie uczestniczyli uczniowie szkół z gminy Potęgowo wraz z pocztami sztandarowymi, nauczyciele i zaproszeni goście. Uroczysta msza została odprawiona przez księdza proboszcza dziekana – Piotra Czaję.

Po nabożeństwie wszyscy udali się do na plac przy-szkolny, gdzie kontynuowano obchody jubileuszu. Na pięknie udekorowanej scenie mogliśmy przywitać przybyłych na uroczystość gości, absolwentów szkoły, byłych jej pracowników, rodziców naszych uczniów. Udział w uroczystości wzięli m.in. emerytowani dyrektorzy wicedyrektorzy szkoły: Jerzy Brosz, Jerzy Paczkowski, Ryszard Nosko oraz Maria Zelik. Bardzo przyjemnie było nam gościć również 96-letnią emerytowaną woźną, panią Justynę Bogusz. Zaśpiewaliśmy jej 100 lat, ale życzyliśmy 150 w zdrowiu i szczęściu.

Dyrektor Szkoły – Bogusław Cyrny oraz Wójt Gminy Potęgowo – Dawid Litwin oficjalnie otworzyli obchody jubileuszu. Serdecznie i ciepło powitali przybyłych i zaprosili wszystkich obecnych do udziału w uroczystości. W swoim wystąpieniu dyrektor podziękował Wójtowi Gminy Potęgowo, Dawidowi Litwinowi za bardzo dobrze układającą się współpracę i pomoc w organizacji święta Szkoły oraz za spełnienie naszych pragnień, związanych z budową nowego boiska przy Zespole Szkół w Łupawie. Rodzicom, a w szczególności prezydium Rady Rodziców i jej przewodniczącej, Arlenie Miloch dziękowaliśmy za pomoc i wsparcie w realizacji wielu przedsięwzięć edukacyjnych i remontowych, przeprowadzonych w naszej Placówce: Teresie Lis – dyrektorowi delegatury w Słupsku oraz wizytatorowi, Beacie Sobańskiej-Zajac, przewodniczącemu Rady Gminy, Waldemarowi Zientarskiemu, przewodniczącemu Komisji Spraw Społecznych, Bogdanowi Chwalowi oraz wszystkim radnym gminy Potęgowo dziękowaliśmy za współpracę i zrozumienie potrzeb Szkoły. Przyjaciołom Placówki, instytucjom, osobom prywatnym oraz sponsorom: proboszczowi parafii Łupawa, księdzu dziekanowi Piotrowi Czai, pracownikom Urzędu Gminy w Potęgowie, Ochotniczej Straży Pożarnej, Kołu Gospodyń Wiejskich, Towarzystwu Przyjaciół Łupawy „Dolina Łupawskich Megalitów”, Nadleśnictwu Łupawa,

Gminnemu Ośrodkowi Kultury, szkołom z gminy Potęgowo dziękowaliśmy za codzienne wsparcie i dobrą współpracę.

Po przemówieniach gości nastąpiło uroczyste odsłonięcie tablicy upamiętniającej Jubileuszu 70-lecia. Przy okazji tej pięknej uroczystości, uczniowie szkoły podstawowej i gimnazjum oraz absolwenci przygotowani przez panie: Kamilę Rejtner, Edytę Buschmann oraz Zuzannę Malek, przybliżyli wydarzenia i fakty z kart historii szkoły w autorskim montażu słowno-muzycznym. Występy uczniów łączyły historię szkoły z powojenną historią naszego kraju. Spektaklem uczczono pamięć byłych pracowników szkoły, dyrektorów, nauczycieli oraz pracowników administracji i obsługi. Pochwalono się również osiągnięciami uczniów oraz certyfikatami uzyskanymi przez placówkę. W barwny sposób przedstawiono rozwój i rozbudowę szkoły oraz zapowiedziano plany na przyszłość, które już są realizowane. Słowa wypowiedziane przez dzieci wycisnęły niejedną łzę z oczu. Poprzez przedstawienie, mamy nadzieję, że udało nam się choć na chwilę ożywić wspomnienia, przypomnieć tych, którzy poprzez swoje ogromne zaangażowanie tworzyli karty historii szkoły. Wprawdzie zmieniali się nauczyciele i uczniowie, sale szkolne, rzeczywistość polityczna, ale nasza podstawówka pod jednym względem pozostała niezmienną – to miejsce, do którego wracamy ze wzruszeniem. Dla gości pięknie zaśpiewali w duecie pani Zuzanna Malek oraz Piotr Szadziński, absolwenci szkoły (Marta Buschmann, Kacper Toczyński, Karol Jankowski) oraz zespół Chanter (Karolina Kasińska, Martyna Kozłowska, Marcelina Klasa oraz Zuzanna Malek).

Dla wszystkich gości energetyczny koncert muzyki flamenco wykonał wirtuoz gitary Witek Łukaszewski wraz z duetem z Poznania – Wojciechem Hoffmannem oraz Angeliką Bobkowską.

Przybyli na uroczystość goście zostali zaproszeni do zwiedzania szkoły i obejrzenia przygotowanych na okoliczność Jubileuszu materiałów. Goście mogli dokonać wpisu do księgi pamiątkowej, wyłożonej w holu szkoły. Aby ułatwić im podróż sentymentalną w przeszłość, przygotowaliśmy ekspozycję, gazetki, wystawy. Na tę okazję namalowane zostały przez panią Sylwię Krymską cztery obrazy szkoły. Szczególnym powodzeniem wśród zwiedzających cieszyły się stare

kroniki szkolne, a także pamiątkowe zdjęcia. Iluz wzruszeń i radości dostarczało przekładanie kart starych kronik, oglądanie zdjęć koleżanek i kolegów z klasy, archiwalnych gazetek szkolnych, fotografii z wycieczek. Dla wszystkich przybyłych gości czekała wystawa „W dawnej szkole życie płynie...”. Można było na niej obejrzeć m.in. sprzęty szkolne np. ławki z dziurką na kałamarz, dzienniki, zeszyty absolwentów, pomoce naukowe, stare podręczniki i zeszyty ćwiczeń, czasopisma dla dzieci, przybory szkolne, fartuszki, mundurek zucha, świadectwa, dyplomy, odznaki z dawnych lat, tablice z nazwami szkół, zabytkowy już sprzęt audiowizualny: magnetofon szpulowy, projektory do slajdów i przezroczycy, gramofon i płyty winylowe, radio oraz aparaty telefoniczne z tarczą, fax, aparaty fotograficzne z kliszami, dyskietki do komputerów itp. Wystawa cieszyła się dużym zainteresowaniem, pozwalala nie tylko zobaczyć, ale i dotknąć kawałka szkolnej historii. Ekspozycje zostały wypożyczone z prywatnych kolekcji oraz z własnych zasobów organizatorek-nauczycielek naszej szkoły jak i zbiorów szkolnych. Wystawę można było zwiedzać jeszcze kilka dni po uroczystościach, tak by każdy uczeń naszej szkoły mógł obejrzeć zgromadzone przedmioty.

Święto szkoły stało się również okazją do zaprezentowania osiągnięć uczniów. Ściany szkoły zdobiły dyplomy, medale i puchary uzyskane przez nich w minionych latach oraz te zdobywane obecnie, prace plastyczne, makiety przestrzenne, komiksy i portrety szkoły, kartki urodzinowe.

Po części oficjalnej rozpoczęła się festynowa część uroczystości. Zaprezentowano program artystyczny, w wykonaniu najmłodszych uczniów szkoły. Klasy Ia i Ib zaśpiewały piosenkę „Majowy zapach kwiatów”, klasa IIa: „Rych, ruch”, klasa IIc zaprezentowała „Kujawiaczka” oraz „Lambadę” na dzwoneczkach, a klasa III „Czerwone jagody”. Potem odbyła się licytacja pysznego tortu, przygotowanego przez panią Zuzannę Malek oraz jajek podarowanych przez panią Hinc. Odbyły się także biegi oraz losowanie szczęśliwej cegiełki z zaproszeniem na kolację w restauracji „Nostalgia” w Pogoniacach. Przygotowane zostały również inne atrakcje m.in.: zabawa „Dar losu”, ciasta, żurek, frytki i kielbaski z grilla. Dla dorosłych przygotowany został konkurs wiedzy o historii naszej szkoły.

Ten niezwykle urozmaicony program jubileuszu wraz z dekoracjami przygotowali nauczyciele szkoły we współpracy z uczniami i sympatykami placówki. Wspólna praca wszystkich zaangażowanych w przygotowania święta szkoły przyczyniła się do uświetnienia i sukcesu wszelkich podjętych działań, związanych z obchodami jubileuszu szkoły w Łupawie.

Dla upamiętnienia minionych 70-ciu lat istnienia Placówki została wydana książka „Podróż sentymalna”. Jest to publikacja, będąca zbiorem wierszy i opowiadań naszych absolwentów. Utwory literackie zostały zebrane przez byłe i obecnie uczące polonistki z naszej szkoły. Do jubileuszu nawiązywały także specjalnie zaprojektowane pamiątki okolicznościowe: koszulki, kubki, widokówki, gazetka, breloczki, czekolady, wachlarze. To wspólne spotkanie zaproszonych gości, obecnego i dawnego grona pedagogicznego oraz pracowników szkoły zakończyło uroczystości jubileuszowe.

W ramach przygotowań do obchodów 70-lecia szkoły w Łupawie nauczyciele w trakcie całego roku szkolnego ogłaszali przeróżne konkursy. Odbyły się konkursy na plakat lub prezentację, reklamującą naszą szkołę, na kartkę z 70-tką w tle, kartkę z życzeniami, anegdotę z życia szkoły oraz na przestrzenny model. Konkursy skierowane były do wszystkich uczniów szkoły podstawowej, gimnazjum oraz absolwentów naszej placówki, miały formę prac indywidualnych i zbiorowych.

Rocznica 70-lecia szkoły stała się wspianą lekcją historii dla najmłodszego pokolenia uczniów, a dla byłego grona pedagogicznego i absolwentów była świętem wspomnień, świętem minionego czasu oraz świętem istnienia szkoły w środowisku. Atmosfera i nastrój tej uroczystości pozostaną na długo w pamięci wszystkich. Święto szkoły było wspianą okazją do snucia refleksji i wspomnień, dotyczących losów osób związanych z naszą szkołą, przywołania w naszej pamięci Tych, którzy odeszli oraz do myśli o własnej przeszłości. Szkoła to młodość, beztroska, wspianali przyjaciele, to głęboko wyryte w sercu niezatarte wspomnienia, to przecież najpiękniejsze lata w życiu każdego człowieka, do których powraca się z radością i rozrzewaniem!

W imieniu nauczycieli, pracowników i uczniów naszej szkoły dziękujemy wszystkim uczestnikom uroczystości jubileuszowych za szczere życzenia i pamięć o szkole, nie tylko z okazji jubileuszu. Doceniając zrozumienie naszych potrzeb i życzliwą reakcję na prośbę o wsparcie, serdecznie dziękujemy sponsorom oraz wszystkim, którzy w jakikolwiek sposób przyczynili się do tego, by jubileusz stał się prawdziwym świętem szkoły i lokalnej społeczności.

Dziękujemy jednocześnie wszystkim ludziom dobrej woli, którzy stale wspierają nas przy okazji organizacji różnych przedsięwzięć szkolnych i środowiskowych. Zapraszamy do obejrzenia fotogalerii z wydarzenia.

Monika Pokultinis

*nauczyciel matematyki i geografii
w Zespole Szkół w Łupawie*

70-lecie słupskiego Mechanika

70 lat minęło, jak jeden dzień! 3 czerwca swoje urodziny świętował Zespół Szkół Mechanicznych i Logistycznych w Słupsku, bardziej znany wszystkim pod nazwą „Mechanik”. Kiedyś była to najbardziej popularna szkoła dla chłopców, do której uczęszczał „kwiat” męskiej młodzieży naszego miasta. I choćby szkoła zmieniła nazwę jeszcze 100 razy – „Mechanik” pozostanie zawsze „Mechanikiem” – żaden z niego Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4, choć to miano być może lepiej oddają specyfikę kierunków, ale tradycja pozostaje tradycją. Któż by kiedyś pomyślał, że mały budynek przy ul. Łukasiewicza zostanie po 70 latach jedną z najpopularniejszych szkół w mieście?... Historia szkoły sięga lat powojennych. Placówka została powołana do życia 16.10.1946 r. pod nazwą: Doksztalująca Szkoła Zawodowa. Była to pierwsza tego typu placówka w naszym mieście po II wojnie światowej. Organizacją szkoły zajął się Waław Nowak, który intensywnie pracował nad rozwojem „Mechanika”. W 1951 roku szkoła została przeniesiona do budynku przy ul. Niedziałkowskiego 2, w którym mieści się do dziś.

W latach 50-tych „Mechanik” słynął z osiągnięć sportowych. Nieżyjący już nauczyciel wychowania fizycznego – Tadeusz Gwiżdż – wychował wielu wspaniałych siatkarzy, którzy później reprezentowali Polskę na mistrzostwach świata. Jego niekonwencjonalne metody nauczania przynosiły spektakularne sukcesy. W tym czasie dyrektorem szkoły został Edward Michalski. Za jego kadencji powstało Zaoczne Technikum Mechaniczno-Elektryczne dla Pracujących, a także pięcioletnie technikum na podbudowie szkoły podstawowej o specjalności: technik mechanik budowy maszyn. Był to bardzo poszukiwany na słupskim rynku pracy zawód. Ranga szkoły wciąż rosła. Tak samo prestiż warsztatów, które mieściły się przy pl. Zwycięstwa.

W roku 1972 stanowisko dyrektora objął Stanisław Mulawa, który wprowadził tak potrzebną specjalizację, jaką jest obróbka skrawaniem. 26 marca 1976 r. placówka uzyskała nazwę Zespołu Szkół Mechanicznych im. Janka Krasickiego. W 1982 r. dyrektorem szkoły został Zygmunt Kowalski, za którego czasów rozpoczęto prace nad budową Centrum Kształcenia Praktycznego przy ul. Koszalińskiej. Ukończono tę inwestycję już za czasów Zbigniewa Szymańskiego. Do dziś uczniowie naszej szkoły mają tam praktyki zawodowe, a współpraca „Mechanika” z CKP kwitnie i rozwija się.

W roku 2001 dyrektorem szkoły został Tadeusz Pacholczyk, który zmienił jej wizerunek. „Mechanik” stał

się nowoczesny, kolorowy, dobrze wyposażony w pracownie dydaktyczne i komputerowe, a nawet otrzymał nowego patrona – Tadeusza Tańskiego, konstruktora silników samochodowych – w myśl zasady: mechanik dla „Mechanika”. Szkoła przyciągała całe pokolenia, od dziadków, tatusiów do synków. I tak jest do dziś.

Nikt by w to nie uwierzył, ale od 2011 r. nastąpiły w szkole czasy „seksmisji”. Zawsze dyrektorami „Mechanika” byli tylko mężczyźni, a teraz nastały rządy płci pięknej – dyrektorem została Barbara Zakrzewska, a szkoła nie jest już szkołą typowo męską. Kształci techników usług fryzjerskich, logistyków, spedytorów. Są to też kierunki dla dziewcząt.

„Mechanik” ma też wspaniałą nową salę sportową, o jakiej wcześniej nawet nie marzono – cały Ośrodek Sportowo-Rekreacyjny, gdzie odbywają się ważne imprezy sportowe o wyjątkowej randze. Rozwija współpracę z wiodącymi zakładami miasta, a kierunki techniczne: technik mechanik, pojazdów samochodowych i mechatronik, stały się modne, ponieważ gwarantują uzyskanie zatrudnienia.

Cóż, można by rzec, że mądrość wieków działa na wszystkie pokolenia i przyciąga kolejnych zdolnych uczniów, którzy mają sprecyzowane zainteresowania. Wielu znanych słupszczyzan kończyło „Mechanik” i tak chyba już pozostanie, ponieważ szkoła nie spoczywa na laurach dawnej wielkości, tylko dopasowuje się do zmieniających się potrzeb nowych czasów.

Jak przedstawić historię szkoły podczas krótkiej akademii? Jak oddać jej niepowtarzalny charakter, specyficzny urok, nie zanudzić odbiorców, stworzyć spektakl, w którym weźmie udział jak najwięcej uczniów? Jedna rzecz się nie zmienia: do szkoły uczęszcza coraz więcej wychowanków uzdolnionych pod względem artystycznym – pojawiły się wyjątkowe wokalistki, wspaniali tancerze, świetni aktorzy.

Organizacja uroczystości trwała rok. Osoby zaangażowane w przygotowanie jubileuszu podzieliły się na kilka grup, które zajmowały się różnymi zadaniami: promocją, programem artystycznym, oprawą informatyczną, cateringiem, kontaktami z dawnymi pracownikami szkoły. Gdyby nie praca i zaangażowanie prawie wszystkich nauczycieli i dyrekcji szkoły – obchody 70-lecia „Mechanika” nigdy nie miałyby tak niezwykłego charakteru.

Uczniowie zasadniczej szkoły zawodowej napisali piosenkę o szkole, która stanowiła wstęp do sztuki i otwierała imprezę. I tak, małymi krokami, powstał oryginalny

nalny montaż, w którym wspomniano najważniejsze zmiany od lat 50-tych do chwili obecnej. Ustalono, że scenariusz przedstawienia o dziejach „Mechanika” będzie opierał się na wspomnieniach dwóch dziewięćdziesięcioletnich pań, które komentują zmiany zachodzące w szkole, wspominają uczniów i dyrektorów na tle historii Polski. Pierwowzorami narratorek były pewne nauczycielki, które, jak wszystkie legendy, wpisały się w najbarwniejsze wspomnienia o szkole, a ich szczególne wypowiedzi nabrały ponadczasowego wymiaru. W przerwach między ciekawymi opowieściami pojawiały się „teledyski na żywo” z różnych okresów. Każda z wybranych klas odpowiedzialna była za swój występ z różnych lat.

Już podczas części oficjalnej, kiedy pojawiły się na scenie wszystkie dawne sztandary, a chór męski, złożony z dwóch klas technikum, odśpiewał głośno hymn, wiadomo było, że licznie przybyli absolwenci i zaproszeni goście są pod dużym wrażeniem, a kiedy prawie 100 osób otańczyło razem z solistą „Gorączkę sobotniej nocy”, nastroje euforii sięgnęły zenitu. Podobnie jak podczas występu słynnego absolwenta szkoły – światowej sławy jazzmena – pana Leszka Kołakowskiego, który uświetnił akademię swoim występem. Dodać tu należy, że wielu muzyków, aktorów, polityków kończyło właśnie „Mechanik”.

Później odbyły się spotkania w specjalnie udekorowanych salach lekcyjnych, gdzie wisały zdjęcia dawnych nauczycieli, a absolwenci wspominali „szczenie lata”, swoje miejsca w klasach, kolegów, wychowawców. Aż się łezki kręciły w oczach...

Podsumowaniem spotkania pokoleń była impreza w Aureusie. Tam zagrała „Resekcja” – zespół złożony z byłych absolwentów szkoły. Wszyscy: uczniowie, dawni i obecni pracownicy szkoły, bawili się razem do białego rana, opowiadając najlepsze historyjki ze swoich szkolnych doświadczeń.

Właściwie, trzeba będzie niedługo myśleć o obchodach 80-tej rocznicy szkoły, a poprzeczka została bardzo wysoko postawiona.

Iwona Chwedczuk-Lesiak
nauczyciel języka polskiego
w Zespole Szkół Mechanicznych
i Logistycznych w Słupsku

Powiatowy Konkurs Matematyczny w Łupawie

Powiatowy Konkurs Matematyczny w Łupawie jest adresowany do uczniów z klas V-VI, wszystkich szkół podstawowych z terenu powiatu słupskiego i miasta Słupska. Konkursowe materiały informacyjne, regulamin, listy uczestników i wyniki konkursu zamieszczone zostały na stronie internetowej Zespołu Szkół im. Adama Mickiewicza w Łupawie: www.zslupawa.pl

Konkurs przebiega dwuetapowo: I etap przeprowadzany jest przez Szkolne Komisje Konkursowe i odbywa się we wszystkich szkołach, które zgłoszą chęć udziału. Czas na rozwiązanie zadań to 60 minut. II etap – finał, przeprowadzany jest przez Komisję Konkursową i odbywa się w Zespole Szkół w Łupawie.

15 marca 2016 roku w Zespole Szkół w Łupawie odbył się II etap I Powiatowego Konkursu Matematycznego dla klas V-VI SP. Zakwalifikowało się do niego 17 uczniów z klas VI i 15 uczniów z klas V powiatu słupskiego i miasta Słupska. Na konkurs przyjechali uczestnicy ze szkół w: Kobylnicy, Ustce, Potęgowie, Skórowie, Kępicach, Siemianicach, Damnicy oraz SP nr 3 i STO w Słupsku. Uczniowie przez 90 minut zmagali się z zadaniami matematycznymi, a po krótkiej przerwie na poczęstunek, czekając na sprawdzenie prac i ogłoszenie wyników, mogli wziąć udział i zorganizowanych przez nauczycieli naszej szkoły grach i zabawach. Laureaci i finaliści I Powiatowego Konkursu Matematycznego dla uczniów szkół podstawowych otrzymali dyplomy i nagrody, ufundowane przez organizatorów oraz sponsorów. Oto najlepsi z najlepszych:

Klasy V:

- I miejsce – Michał Muller z ZS w Potęgowie
- II miejsce – Antoni Kostarczyk z STO w Słupsku
- III miejsce – Piotr Jankowski z ZS w Siemianicach

Klasa VI:

- I miejsce – Bartosz Sulikowski z SP nr 3 w Słupsku
- II miejsce – Igor Grześ z SP z Ustki
- III miejsce – Marcin Maruszak z SP nr 3 w Słupsku

Wszystkim finalistom serdecznie gratulujemy i zapraszamy za rok na II Edycję Powiatowego Konkursu Matematycznego. Opiekunom dziękujemy za zainteresowanie i popularyzację matematyki oraz pomoc przy sprawdzaniu prac konkursowych. Konkurs zorganizowały nauczycielki matematyki: Monika Pokultinis, Maria Warczak i Iwona Górską, przy wielkim wsparciu sponsorów z gminy Potęgowo.

Monika Pokultinis
nauczyciel matematyki
w Zespole Szkół w Łupawie

KANGUR 2016

Międzynarodowy Konkurs Matematyczny „Kangur” również w tym roku przebiegał według tych samych zasad – należało rozwiązać jak najwięcej zadań w określonym czasie: w ciągu 75 minut rozwiązać 21 zadań (kategoria: Żaczek), 24 zadania (kategoria: Maluch) lub 30 zadań (pozostałe kategorie). Za poprawnie rozwiązane zadania maksymalnie można było uzyskać 105 punktów w kategorii „Żaczek”, 120 punktów w kategorii „Maluch” i 150 punktów w pozostałych kategoriach.

W rozwiązywanych zadaniach należało spośród podanych odpowiedzi wskazać tę jedną – poprawną. Dopuszczalne były wszystkie możliwe sposoby dojścia do prawidłowej odpowiedzi – pomysł i przebłysk myśli, niespodziewane „odkrycia”, zaskakujące efekty pozornie bezładnej „bazgraniny” na kartkach, czy wreszcie rozwiązanie całego zadania. Przy tym należało zmieścić się w tych 75 minutach. Wygrywają najlepsi – ci, którzy zakreślili najwięcej poprawnych odpowiedzi, mieli najmniej pomyłek (bo one są „karalne” przez odbieranie 1/4 punktu).

Konkurs KANGUR 2016 – nagrody

W kraju w konkursie „KANGUR 2016” zadania rozwiązywało ponad 340 tysięcy uczniów. Aż 368 uczniów w kraju uzyskało maksymalny wynik – to jest dwukrotnie więcej niż w ubiegłorocznej edycji; najwięcej w kategoriach „Żaczek” i „Kadet”. Tytuł laureata konkursu uzyskało 508 uczniów w kraju.

W regionie śluskim w konkursie „KANGUR 2016” udział wzięło 5708 uczniów z 190 szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Najlepszym przyznano 642 nagrody – w tym: 4 dla laureatów, 73 nagrody rzeczowe (tzw. „duże” i „średnie”), 499 wyróżnień oraz 66 nagród typu NAJ (nagrody książkowe).

Łącznie wypisano blisko 850 dyplomów – dla wyróżnionych uczniów i nauczycieli – szkolnych koordynatorów konkursu.

Tytuł laureata tegorocznej edycji konkursu

„KANGUR 2016” otrzymali:

- Anna Suśniak z klasy 4 (SP 1 Słupsk),
- Jakub Żywicki z klasy 4 (SP 1 Chojnice),
- Robert Rzepecki z klasy 5 (ZS Objazda),
- Karol Jaremczak z klasy 2 gimnazjum (G 3 Słupsk).

Najwyższą liczbę pkt. w regionie śluskim uzyskali:

- Paweł Król z klasy 2 (SP 3 Lębork) – 87,50 pkt.
- Joanna Kowalska z klasy 3 (SP 5 Chojnice) – 113,75 pkt. (47-99 m. w kraju),

- Anna Suśniak z klasy 4 (SP 1 Słupsk) – 120,00 pkt. (1-166 m. w kraju),
- Jakub Żywicki z klasy 4 (SP 1 Chojnice) – 120,00 pkt. (1-166 m. w kraju),
- Robert Rzepecki z klasy 5 (ZS Objazda) – 132,50 pkt. (33-60 m. w kraju),
- Michał Kaźmierczak z klasy 6 (ZS Charzykowy) – 132,50 pkt. (149-296 m. w kraju),
- Oskar Gac z klasy 1 gimnazjum (G 3 Słupsk) – 133,75 pkt. (228-424 m. w kraju),
- Karol Jaremczak z klasy 2 gimnazjum (G 3 Słupsk) – 150,00 pkt. (1-64 m. w kraju),
- Jacek Paszko z klasy 3 gimnazjum (G 2 Bytów) – 128,50 pkt. (70-115 m. w kraju),
- Szymon Januszewski z klasy I (II LO Chojnice) – 110,75 pkt. (253-373 m. w kraju),
- Karolina Baryłka z klasy II (LO STO Człuchów) – 106,25 pkt. (127-173 m. w kraju),
- Adam Stryzyk z klasy III (II LO Chojnice) – 109,50 pkt. (195-265 m. w kraju).

Zdobyte punkty i odpowiadające im miejsca na liście krajowej pokazują, że zadania w kategoriach „Student” (klasa II i III szkół ponadgimnazjalnych) i „Junior” (klasa 3 gimnazjum i klasa I szkół ponadgimnazjalnych) były trudne.

Podsumowanie konkursu KANGUR 2016

W regionie śluskim konkurs matematyczny „KANGUR 2016” podsumowano pod koniec maja 2016 roku na spotkaniach w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Słupsku i w Szkole Podstawowej nr 1 w Chojnicach. Zaproszono łącznie 108 uczniów wraz z opiekunami z 55 szkół – tam wręczono nagrody główne, „duże” i „średnie”. Pozostałe wyróżnienia wręczone zostały uczniom na uroczystościach szkolnych.

Gratulujemy uczestnikom udziału w tegorocznej edycji Międzynarodowego Konkursu Matematycznego „Kangur”, a w szczególności tym, którzy zostali nagrodzeni. Dziękujemy również nauczycielom, przygotowującym tych uczniów oraz organizatorom eliminacji – dyrektorom i szkolnym koordynatorom.

Jerzy Paczkowski

*konsultant ds. wspierania nauczycieli
i placówek w zakresie matematyki
w ODN w Słupsku*

KSIĄŻKI CZASOPISMA MULTIMEDIA

Biblioteka ODN poleca...

Portale internetowe do wspomaganie procesu dydaktycznego

<http://www.edukator.pl/>

Edukator stanowi największą i najpopularniejszą bazę aplikacji i narzędzi TIK do wspomaganie procesu dydaktycznego. W swoich zasobach zawiera odnośniki do blisko stu różnorodnych narzędzi do interaktywnego prowadzenia lekcji, przygotowywania materiałów w formie multimedialnej, czy tworzenia zadań, ćwiczeń i quizów. Aplikacje podzielono z uwzględnieniem kryterium przedmiotu, na którym można je wykorzystać, jak również typu aplikacji. Znajdują się tam narzędzia, umożliwiające m.in.: tworzenie prezentacji, infografik, quizów, ankiet, diagramów, a nawet całych gier edukacyjnych. Platforma edukator nie tylko przekierowuje użytkowników do oficjalnej strony danego narzędzia, ale zawiera również liczne opisy ich zastosowania. Dla bardziej zaawansowanych nauczycieli zamieszczono również zasoby edukacyjne do wykorzystywania przy tworzenia materiałów na zajęcia. Są to profesjonalne grafiki, cliparty, filmy i zdjęcia. Warty uwagi są również liczne gotowe prezentacje i animacje, możliwe do wykorzystywania m.in. podczas zajęć fizyki, matematyki, biologii czy chemii, które staną się dzięki temu bardziej interaktywne, aniżeli prowadzone klasyczną metodą wykładu, czy pogadanki. Platformę Edukator należy traktować jako bardzo bogate repozytorium dla nauczycieli chcących wykorzystać TIK w procesie dydaktycznym – zarówno tych zaawansowanych, jak i początkujących. Szczególnie polecane aplikacje to: Kahoot.it (quizy online), QuickKey (sprawdzanie testów za pomocą telefonu), Zondle (tworzenie gier edukacyjnych), mInstructor (prowadzenie lekcji odwróconych).

<http://learningapps.org/>

LearningApps stanowi zbiór innowacyjnych i interaktywnych narzędzi dla uatrakcyjniania prowadzonych zajęć. Strona w intuicyjny sposób pomaga wyszukiwać interesujące zasoby. Menu podzielone jest nie tylko pod

kątem nauczanego przedmiotu, ale także i poziomu nauczania, który można zmieniać za pomocą suwaka znajdującego się w nagłówku strony. Portal funkcjonuje w sieci od 2010 roku i dostępny jest w aż 15 językach – w tym w języku polskim. Dodatkową zaletą wszystkich znajdujących się tam zasobów jest to, że zawartość strony nadzorowana jest przez m.in. Uniwersytet w Moguncji. Ponadto należy zauważyć, że aplikacje mogą być wykorzystywane osobno, bądź mogą się ze sobą ząbiać, tworząc większy projekt edukacyjny oparty na TIK. Blisko 75% spośród wszystkich zasobów tworzonych jest przez nauczycieli. Pozostałe 25% to materiały zamieszczane przez uczniów. Każdy użytkownik ma możliwość upubliczniania swojej pracy i podzielenia się napisaną przez siebie aplikacją. LearningApps jest z jednej strony ogromną bazą dobrych praktyk stosowania różnego rodzaju interaktywnych materiałów, z drugiej zaś doskonałym narzędziem do tworzenia własnych zasobów za pomocą rozbudowanego kreatora.

<http://narzedziaetwinning.blogspot.com/>

Ciekawą inicjatywę stanowi prywatny blog pod nazwą „Narzędzia e-Twinning”, który jest rozbudowanym katalogiem różnego rodzaju aplikacji i zasobów o bardzo szerokim spectrum zastosowania w szkole. Autorka tego bloga dokonała segregacji na narzędzia umożliwiające tworzenie: prezentacji on-line, dokumentów, e-booków, plakatów, posterów, komiksów, napisów na zdjęciach, pokazu slajdów, filmów, galerii, animacji, awatarów, czy też rysowania on-line. Każde narzędzie zostało dokładnie opisane wraz z odnośnikami do oficjalnych stron, jak również przykładowym ich wykorzystaniem.

<http://www.ceo.org.pl/pl/szokolazklasa2zero>

Centrum Edukacji Obywatelskiej w ramach projektu Szkoła z Klasą 2.0 uruchomiła specjalną część swojego portalu, który poświęcony jest stosowaniu TIK w nauczaniu. Znajduje się tam biblioteka materiałów, opisy ciekawych zajęć oraz prezentacja wybranych aplikacji internetowych o bardzo szerokim zastosowaniu.

Mateusz Weiland

*specjalista ds. programów Unii Europejskiej
i wydatków strukturalnych
w ODN w Słupsku*

Literacki Słupsk

TYTUŁEM WSTĘPU

Dzisiejszym artykułem pragnę rozpocząć nowy cykl pod wspólnym tytułem „Literacki Słupsk”. Materia, którą się zajmę, rozważa warunki społeczne, które w danym czasie towarzyszyły powstawaniu, rozpowszechnianiu i odbieraniu dzieł literackich. Cykl, który rozpoczynam, pochodzi z kręgu socjologii literatury, która to zajmuje się interakcją osób zainteresowanych literaturą, którymi są pisarze, czytelnicy, krytycy oraz wydawcy, tworzący wspólnie pewien podsystem społeczny umieszczony w ramach szerszego systemu państwowego¹.

Niewątpliwie sfera życia literackiego, w tym również słupskiego, choć przenikają w nią głęboko inne sfery zjawisk socjalnych, ma przynajmniej w warunkach społeczeństw nowożytnych wytyczone granice swoistości, jako dziedzina stosunków społecznych *sui generis*, zawiązujących się wokół faktów twórczości pisarskiej, co pozwala uznać ją za układ względnie autonomiczny, dający oparcie wyspecjalizowanej refleksji badawczej².

Głównymi zagadnieniami, którymi zajmę się w publikowanym cyklu, będzie rola słupskich pisarzy, ich pozycja społeczna i status zawodu. Niekiedy dotknę rozwarstwienia publiczności i odpowiadających temu zjawisku poziomów kultury literackiej³ czytelników, typów aktywności czytelniczej, percepcji twórczości w różnych środowiskach odbiorców, formy dostępu do książki i torów jej obiegu w społeczeństwie.

Istotne będzie również rozpowszechnianie produktów pracy słupskich pisarzy, polityka wydawnicza i jej związek z warunkami rynku czytelniczego oraz funkcjonowanie instytucji społecznej kontroli nad twórczością.

JERZY MILEWSKI

Badając życie literackie Słupska po 1945 roku, należy wyjść od twórczości Jerzego Milewskiego, który urodził się 3 stycznia 1929 w Wilnie, a którego rodzina po zakończeniu wojny osiedliła się w Słupsku. W dobie PRL w Polsce było tylko kilku publicystów, którzy uprawiali tzw. dziennikarstwo polityczne, a jednym z nich był właśnie związany ze Słupskiem Jerzy Milewski. Pisarz ten przez Aleksandra Bocheńskiego nawiązywał kontakty ze środowiskiem intelektualnym nie tylko Warszawy, ale i całej Polski. To dzięki niemu Jerzy Milewski publikował w wydawnictwie PAX. W okresie PRL stowarzyszenie PAX z Warszawy skupiało najważniejszych intelektualistów oraz twórców częściowo niezależnych.

Jerzy Milewski w Instytucie Wydawniczym PAX był najmłodszym publicystą. Jednak jego działania wiązały się w latach późniejszych z rozczarowaniem realizacją celów PAX-u. Wynikało to z faktu, iż przyjaciele Milewskiego, działający w PAX, m.in. Bolesław Piasecki (założyciel PAX), współpracowali ze służbami bezpieczeństwa.

Wpływ na twórczość i poglądy Milewskiego miał Prof. Jakub Mowszowicz, z pochodzenia Żyd, którego rodzina Milewskich ukrywała przez cały okres okupacji. Mowszowicz, wieloletni Dziekan Uniwersytetu Łódzkiego, w swoich wspomnieniach o Jerzym Milewskim i jego rodzinie pisał: „*W czasie okupacji uczyłem go matematyki i podziwiałem jego wszechstronne zdolności. Miał w sobie wszystkie zadatki na przyszłego myśliciela i intelektualistę. Wyróżniał się wyjątkowo głęboką kulturą, która Jerzego tak cechowała w późniejszym wieku*”⁴. Po przybyciu do Słupska Jerzy Milewski jako 17-latek zdał maturę i rozpoczął w 1946 r. studia w Toruniu na wydziale prawa. W 1946 r. założył wraz ze swoją matką pierwszą słupską gazetę codzienną „Kurier Słupski”. Dziennikarstwo było pasją Jerzego Milewskiego, który jeszcze w Wilnie, zaraz po wyzwoleniu – w roku 1944 r. – zaczął pisać do komunistycznego „Czerwonego Sztandaru”. W „Kurierze Słupskim” matka Milewskiego pełniła funkcję redaktora naczelnego, a Jerzy – pierwszego w Słupsku dziennikarza. Pisał wówczas mnóstwo artykułów pod różnymi nazwiskami.

W Polsce w owym czasie tylko kilku publicystów uprawiało tzw. dziennikarstwo polityczne. Jerzy Milewski wpisał się w nurt czasopism „Prawo i Życie”, „Życie Literackie”, „Kierunki”, WTK, „Słowo Powszechne” oraz do stowarzyszenia PAX w Warszawie, które skupiały najważniejszych intelektualistów oraz twórców z aspiracjami niezależności⁵. Działalność ta była jednak związana z etapem warszawskim życia Milewskiego. Ze wspomnień rodzinnych dzieci Jerzego, tj. syna Jerzego (juniora) – słupskiego adwokata i notariusza, oraz Małgorzaty Lenart – córki, można się dowiedzieć, że dom rodzinny tego słupskiego wydawcy „od wczesnych godzin rannych oraz późną nocą przepelniony był stukotem maszyny do pisania”. Tylko w tych porach mógł tworzyć, gdyż w ciągu dnia był adwokatem.

Cała ta praca Milewskiego była badaniem współczesnej mu rzeczywistości. Praca publicystyczna Jerzego Milewskiego obejmowała zarówno pozycje książkowe oraz setki felietonów, publikowanych w najważniejszych, ówczesnych gazetach ogólnopolskich. Od

lat 60. XX w. Milewski był jednym z najczęściej drukowanych polskich publicystów, a rocznie ukazywało się ponad pięćdziesiąt jego artykułów z tzw. dużej publicystyki oraz sto pięćdziesiąt innych, mniejszych publikacji.

Milewskiego w swej twórczości w sposób bardzo odważny poruszał sprawy najważniejsze, w efekcie jego sposób pisania zyskał miano pisania „*po milewsku*” bądź „*z milewskiego*”⁶. Jerzy Milewski był mistrzem aluzji politycznej, czego przykładem jest kierowanie publikacji do tzw. „*polskiej elity*”, która czytała „*Prawo i Życie*” czy „*Literaturę*”. Czytelnikami tymi byli na ogół ludzie wykształceni. Artykuły Milewskiego prawie zawsze drukowane były na pierwszych stronach „*Prawa i Życia*”. Tylko raz jego artykuł nie został opublikowany na pierwszej stronie w „*Prawie i Życiu*”. Również w „*Życiu Literackim*” artykuły Milewskiego publikowano najczęściej na pierwszej bądź drugiej stronie. Redaktorzy naczelni „*Życia Literackiego*” czy „*Prawa i Życia*” w korespondencji do Milewskiego prosili o artykuły, które będą wywoływały duże poruszenie nie tylko w społeczeństwie, ale także w środowiskach władz PRL. W efekcie listy od Prezesa Polskiej Akademii Nauk, Sądu Najwyższego, czy Ministra Sprawiedliwości regularnie przychodziły do domu Milewskiego w Słupsku.

Jerzy Milewski oprócz felietonów, poruszających problemy społeczne, pisał również recenzje sztuk teatralnych. Jednocześnie w „*Życiu Literackim*” interpretował oraz recenzował współczesną mu twórczość pisarzy polskich. W swojej stałej rubryce „*Szklana Melpomena*” w czasopiśmie „*Kierunki*”, z którą Milewski związany był przez 10 lat, pisał recenzje teatralne Teatru TV. Milewski wskazywał w nich na bardzo wysoki poziom artystyczny tego teatru. Swoje recenzje Jerzy Milewski pisał bezpośrednio po wyświetleniu sztuki, tj. w poniedziałek w nocy i wysyłał je kurierem PKP do Warszawy, a we wtorek były już wydrukowane.

Jerzy Milewski pisał dla gazet i czasopism:

- „*Prawo i Życie*” – publikował w nim co tydzień felietony pt. „*Co w prawie piszczy*”;
- „*Życie Literackie*” – publikował co tydzień felietony;
- „*Kultura*” – publikował co tydzień felietony;
- „*WTK*” – publikował co tydzień felietony w rubryce „*Paragraf i życie*”;
- „*Kierunki*” – publikował tu co tydzień felietony oraz recenzje teatralne w rubryce „*Szklana Melpomena*”;
- „*Pobrzeże*” – publikował co tydzień felietony w rubryce „*Paragraf i ...*”;
- „*Tygodnik Kulturalny*” – publikował stałe felietony oraz recenzje;
- „*Palestra*” – publikował co miesiąc artykuły z dziedziny prawa;
- „*Słowo Powszechne*” – publikował codziennie krótkie felietony w rubryce „*Z dnia na dzień*”.

Dorobek pisarski Jerzego Milewskiego obejmuje:

- „*Zagadnienia prawne Konstytucji PRL*” z roku 1955 opublikowane przez PWN wspólnie z prof. Joanną Zakrzewską⁷;
- „*Wielką szansę*” opublikowaną w roku 1965 przez PAX⁸;
- „*Pierwsze kroki*” z roku 1966 opublikowane przez PAX⁹;
- „*Listy do pięknej Polki*” z roku 1968 opublikowane przez PAX¹⁰;
- „*Adwokat zdejmuje toge*” z roku 1971 opublikowany przez PAX¹¹.

Cała twórczość Jerzego Milewskiego stanowiła komentarz współczesnej mu rzeczywistości, a jego samego można uznać za jednego z prekursorów dziennikarstwa politycznego w czasach PRL, który był na tyle niezależny, na ile ówczesna cenzura pozwalała. Milewski był dziennikarzem bardzo zaangażowanym politycznie, a jego największy sprzeciw budziły takie sytuacje, jak nowelizacja Konstytucji z dnia 10 lutego 1976 r., w której zagwarantowano ustrój socjalistyczny, z wiodącą rolą partii PZPR. Wydaje się, że to całkowicie zburzyło marzenia Milewskiego o innej Polsce, doprowadzając go do całkowitego zaprzestania działalności naukowej, adwokackiej, publicystycznej i pisarskiej. Efektem tego było popadnięcie twórcy w marazm i poczucie bezsensu podejmowanych działań, co mogło skutkować przedwczesną śmiercią w wieku 47 lat.

Aleksander Bocheński, który był wieloletnim przyjacielem Milewskiego, a zarazem pisarzem i filozofem, rozpoczął pisanie jego biografii, lecz ze względu na stan zdrowia, nigdy jej nie skończył¹². Bocheński we swoich wspomnieniach o Milewskim pisał, że¹³: „*każdy list i każda rozmowa z Jurkiem działały na mnie w ten sam sposób: jak gejzer nieustannego, wrzącego entuzjazmu, z dodatkiem bystrej, to jest szybkiej i przenikliwej inteligencji. To znaczy, z darem kojarzenia faktów, i wyciąganiem z nich wniosków, które innym umykały z pola widzenia. Nie mówię o zdolności pisarskiej, gdyż ten talent był widoczny dla każdego, i zapewnił Jurkowi poczesne miejsce wśród publicystów i pisarzy politycznych naszych lat. Mówię o potędze Jego wyobraźni, bo to była ta cecha, która różniła go najbardziej od innych ludzi. Wyobraźnia połączona z gorącą chęcią realizacji*”.

Natomiast Zbigniew Zielonka tak wspominał spotkanie z Milewskim¹⁴: „*znałem nazwisko, słyszane w kraju dzięki odstającym od schematów publikacjom na tematy tak odległe tematycznie - bo od prawniczych począwszy a na znakomitych recenzjach spektakli telewizyjnych skończywszy (...)* Ale człowieka poznałem dopiero w 1974 roku, więc znałem go stosunkowo krótko, a jeśli mimo to wśród tylu

ludzi, jakich poznałem zwłaszcza w życiu literackim, ludzi należących niejednokrotnie do najbardziej znanych w Polsce, zapadła mi w pamięć głęboko i wyraziście osoba Jerzego Milewskiego, oznacza, że była to postać nietuzinkowa, osobowość niezwykle oryginalna i - niepodległa. Po dzień dzisiejszy nie wiem, dlaczego wybrał mnie na swojego interlokutora i czemu zawdzięczałem niezwykle gościnność domu przy ul. Kościuszki, prowadzonego przez uroczą Panią tego domu... Nasze długie rozmowy w niedzielne popołudnia, w których Polskę, Europę, Świat wypełniał gospodarz swymi wizjami, pozostały we mnie na zawsze (...). Urodził się za późno, albo za szybko. Urodził się w czasie niemożliwym dla pełnego życia takich jak on ludzi. Zabrakło jednak tylko tych kilku lat, aby mógł się realizować. Aby mógł nie tylko we własnym mieszkaniu, w cztery oczy, głosić swoje projekty nowego państwa – i prawdę nadawać im kształt realny”.

Mariusz Domański
dyrektor
II Liceum Ogólnokształcącego
w Słupsku

PRZYPISY:

¹ Fügen H. N., *Die Hauptrichtungen der Literatursoziologie und ihre Methoden*, Bonn 1964, s. 14.

² Sławiński J., *Socjologia literatury i poetyka historyczna*, [w:] *Problemy socjologii literatury*, Wrocław 1971, s. 40.

³ Kulturą jest to wszystko, co ludzie czynią, myślą i posiadają jako członkowie społeczności. Zob. P. Sztompka, *Socjologia. Analiza społeczeństwa*, Kraków 2002, s. 233; C. Geertz, *Interpretacja kultur. Wybrane eseje*, Kraków 2005, s. 26–27.

⁴ Zob. Portal poświęcony Jerzemu Milewskiemu, jego pracy adwokackiej, publicystycznej i pisarskiej

⁵ M. Kowalski, *Ożywienie umysłu w zniewolonych czasach*, <http://www.gp24.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/2007117/MAGAZYN/71116019#block2> dostęp 12.05.2015.

⁶ Ibidem.

⁷ J. Zakrzewska, J. Milewski, *Zagadnienia prawne Konstytucji PRL*, PWN, Warszawa 1955.

⁸ J. Milewski, *Wielka szansa*, PAX, Warszawa 1965.

⁹ J. Milewski, *Pierwsze kroki*, PAX, Warszawa 1966.

¹⁰ J. Milewski, *Listy do pięknej Polki*, PAX, Warszawa 1968.

¹¹ J. Milewski, *Adwokat zdejmuje toge*, PAX, Warszawa 1971.

¹² Zob. artykuł na temat rodziny Bocheńskich: B. Staniak, *Józef Maria Bocheński OP – portret i oblicza erudyty*, „Człowiek w Kulturze” 2006, nr 18, s. 249-258.

¹³ Zob. <http://jermilewski.pl/pisarz.html> data dostępu 5.02.2016.

¹⁴ Ibidem.

Konkurs

Misja – książka!

Ogólnopolski turniej literacki dla uczniów szkół ponadpodstawowych

Organizatorzy

Fundacja Nowoczesna Polska
Ridero IT Publishing Sp. z o.o.

Uczestnicy

W konkursie mogą brać udział uczniowie szkół ponadpodstawowych.

Opis

Do konkursu można zgłaszać zbiory opowiadań wraz z ilustracjami.

1. Uczniowie zainteresowani udziałem w konkursie powinni stworzyć drużynę złożoną z 3-10 osób.
2. Każdy z członków drużyny pisze opowiadanie lub tworzy ilustracje. Opowiadania musi łączyć jeden wspólny temat.
3. Nauczyciel – opiekun drużyny – zgłasza do konkursu zbiór 3-10 opowiadań wraz z ilustracjami. Zgłoszenia należy przesyłać za pośrednictwem formularza na stronie konkursu.

Nagrody

Członkowie zwycięskiego zespołu otrzymają tablety. Nagrodami za zajęcie drugiego i trzeciego miejsca są gadzety elektroniczne i upominki.

Najlepsze zbiory opowiadań zostaną wydane w formie książkowej.

Termin przyjmowania zgłoszeń

30 listopada 2016 r.

Więcej informacji na stronie konkursu:

<https://ridero.eu/pl/konkurs/>

Biblioteka! – jeśli nie wiemy...

Jeśli nie wiemy... wstąpmy do biblioteki!

– *Możesz mi powiedzieć, którą mam dalej iść?*

– *To zależy głównie od tego, gdzie chcesz dotrzeć – powiedział Kot.*

– *Nie dbam o to gdzie – powiedziała Alicja.*

– *Zatem nie ma znaczenia którą pójdziesz – odpowiedział Kot.*

Nowy rok szkolny to nowe cele, nowe drogi ich realizacji. Jeśli nie wiemy dokąd zmierzamy, skąd będziemy wiedzieć, że dotarliśmy? Jeśli nie wiemy, dokąd zmierzamy, jak znajdziemy drogę do realizacji zamiarów, jak odkryjemy sposoby na pokonanie trudności w tej drodze? Stawianie sobie celów i szukanie dróg dotarcia do nich, to szukanie odpowiedzi na pytania.

Jeśli więc chcemy odpowiedzi na pytania sobie stawiane – wstąpmy do biblioteki. Jeśli nie wiemy dokąd powinniśmy iść, wstąpmy do biblioteki. Jeśli nie wiemy którą, wstąpmy do biblioteki. Jeśli chcemy wiedzieć, czy w dobrym kierunku idziemy, wstąpmy do biblioteki!

Był taki czas, całkiem niedawno, był to na pewno już XXI wiek, kiedy moja podróż do Warszawy trwała ponad jedenaście godzin. Jakże inna wydaje się odległość Słupska od Warszawy, gdy podróż pendolino trwa niewiele ponad 4 godziny? Nie powiem, że nie jest to miłe, chociaż oczywiście zawsze jest „coś za coś”. W każdym razie, w czasach, gdy notorycznie wszystkim brakuje czasu, weekendy stają się coraz krótsze i codziennie mamy coraz więcej spraw do „ogarnięcia”, przyspieszające rozwiązania bardzo nam odpowiadają. Cenimy sobie coraz szybszy internet, coraz szybsze pojazdy. I coraz lepsze sposoby dotarcia tam, dokąd zmierzamy. Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka odpowiada potrzebom, by lepiej, skuteczniej i szybciej dotrzeć do źródeł wiedzy.

Jesteśmy jedną z instytucji w regionie, które dostarczają Państwu wskazówek, którą należy iść w swojej drodze zawodowej, czyli jak pokierować swoimi działaniami edukacyjnymi, wychowawczymi i opiekuńczymi w placówce, by skutecznie realizować założone cele.

Oczywiście nie jest tak, że „pojadaliśmy wszystkie rozumy”, ale wiemy, gdzie najszybciej znaleźć najpewniejszą informację. A to już bardzo dużo, gdy codziennie grozi nam tsunami informacji.

W ramach realizowanych przez PBW zadań, określonych kierunkami polityki oświatowej państwa i regionu pomorskiego, proponujemy nauczycielom wszystkich placówek oświatowych skorzystanie z naszej oferty działań. W niej m.in.:

– udostępnianie książek, czasopism w formie trady-

cyjnej i zdigitalizowanej (Pomorska Biblioteka Cyfrowa, platforma IBUK),

– udostępnianie zbiorów multimedialnych (DVD, CD),
– wsparcie działalności biblioteki szkolnej (SOS – punkt konsultacyjny dla bibliotekarzy),

– skatalogowane zbiory, które gromadzimy ze szczególnym uwzględnieniem kierunków polityki oświatowej, literatury dotyczącej udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, a także literatury niezbędnej w procesie doskonalenia zawodowego nauczycieli oraz realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych szkoły, o których informacja dostępna jest on-line w programie Virtua,

– najnowsze artykuły z czasopism pedagogicznych (i nie tylko), o których bieżąca informacja dostępna jest w Kartotece zagadnieniowej, także online,

– baza dobrych praktyk nauczycielskich na stronie www.pbw.slupsk.pl, w tym możliwość prezentacji swoich dokonań,

– spotkania z dziećmi i młodzieżą w ramach realizowanych programów profilaktycznych i wspomagających edukację,

– szkolenia, seminaria, konferencje dla nauczycieli,

– uczestnictwo w wydarzeniach i imprezach czytelnicych promujących czytelnictwo,

– współtworzenie Edukacyjnych Zasobów Internetu – katalogu zasobów internetowych, dotyczących najistotniejszych zagadnień oświatowych,

– udostępnianie międzybiblioteczne zasobów książkowych z terenu całego kraju,

– współorganizację konferencji i wydarzeń we współpracy z ośrodkami doskonalenia oraz poradniami psychologiczno-pedagogicznymi w całym regionie,

– współtworzenie narodowego katalogu centralnego zbiorów bibliotecznych NUKAT,

– współpracę z koordynatorami sieci i ekspertami SORE przy realizacji rocznych planów wspomagania z wykorzystaniem zasobów bibliotecznych,

Liczymy na to, że nasze działania ułatwią Państwu znalezienie najlepszej z dróg do celu, który w tym roku sobie założyliście.

Szczegóły działalności PBW w Słupsku dostępne są na www.pbw.slupsk.pl. Zapraszamy do kontaktu osobistego, mailowego, telefonicznego przez sześć dni w tygodniu. Jesteśmy otwarci na wszelkie propozycje współpracy dla podniesienia jakości oświaty w regionie.

Agata Szklarkowska

dyrektor

Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej
w Słupsku

** TEMATYCZNE ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE **

na podstawie kartoteki zagadnieniowej PBW w Słupsku

WIELOKULTUROWOŚĆ

Wydawnictwa zwarte

- Młodzież w społeczeństwie wielokulturowym : od małej ojczyzny do globalnego świata / redakcja naukowa Daniel Wiśniewski. - Warszawa : Difin, 2015. - 160 s.

Wydawnictwa ciągłe

- Biblioteka wielokulturowa. Ogólnopolski Kongres Bibliotek: Włącz różnorodność! / Koźmińska Alicja // Poradnik Bibliotekarza. - 2015, nr 11, s.33-34
- Bufor wielokulturowy / Biłas-Henne Monika, Boski Paweł // Psychologia Społeczna. - 2014, nr 2, s.179-199
- Dobre praktyki w szkołach wielokulturowych / Jędrzejczyk Urszula // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. - 2012, nr 4, s.34-37
- Edukacja interkulturowa w przedszkolu i szkole. [wielokulturowość a edukacja międzykulturowa] / Przybyszewska Dominika // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. - 2014, nr 10, s.28-34
- Edukacja początkowa wobec wielokulturowości i międzykulturowości / Karczewska Joanna, Kundera Katarzyna // Nauczanie Początkowe. Kształcenie zintegrowane. - 2014, nr 3, s.19-29
- Edukacja wobec potrzeb wielokulturowego środowiska w Drugiej Rzeczypospolitej / Kryńska Elwira Jolanta // Przegląd Historyczno-Oświatowy. - 2015, nr 1-2, s.39-58
- Nastawienie ma znaczenie. Szkoła wielokulturowa staje się faktem / Drachal Halina // Głos Nauczycielski. - 2015, nr 40,
- Pedagog szkolny w sytuacji zróżnicowania kulturowego. [wielokulturowość, uchodźcy] / Baranowska Aneta Sylwia // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. - 2016, nr 6, s.17-23
- Przemiany w kształceniu nauczycieli w kontekście wielokulturowości i eurointegracji / Szczurek-Boruta Alina // Ruch Pedagogiczny. - 2015, nr 1, s.65-79
- Różnorodność kulturowa jako wyzwanie dla polskiej szkoły. [wielokulturowość] / Miczka-Pajestka Monika // Nowa Szkoła. - 2015, nr 9, s.21-31
- Strategie i działania szerzące tolerancję wobec cudzoziemców. Edukacja wielokulturowa / Sowa-Behtane Ewa // Edukacja i Dialog. - 2014, nr 3-4, s.13-16
- Świat na wyciągnięcie ręki. Projekt edukacji wielokulturowej / Osko Aleksandra // Świetlica w Szkole. - 2014, nr 6, s.6
- Wielokulturowość w polskiej edukacji. Wybór literatury najnowszej / Hechsman Kinga // Poradnik Bibliotekarza. - 2016, nr 2, s.38-40
- Wielokulturowość w przedszkolu / Kałuba-Korczak Anna // Wychowanie w Przedszkolu. - 2016, nr 3, s.2-6
- Wielokulturowość w sztuce / Woźniak Patrycja // Wychowanie. - 2015, nr 4, s.11-13
- Przygotować szkołę na dzieci uchodźców / Leśniewska Katarzyna // Dyrektor Szkoły. - 2015, nr 11, s.17-20

- Uchodźcy (mali) u bram (szkół) / Sielatycki Mirosław // Dyrektor Szkoły. - 2015, nr 12, s.16-19
- Uchodźcy w naszym domu - problem czy powinność? / Figa Maria // Geografia w Szkole. - 2015, nr 4, s.24-26
- Uchodźcy w Polsce / Baczyński-Sielaczek Rafał // Bibliotekarz. - 2016, nr 6, s.9-13
- Wspieranie i integracja uchodźców oraz cudzoziemców / Szymanowska Joanna // Praca Socjalna. - 2015, nr 5, s.101

MOBILNE TECHNOLOGIE W EDUKACJI

Wydawnictwa zwarte

- Kowalska Małgorzata. Crowdsourcing internetowy - pozytywny wymiar partycypacji społecznej : konteksty - istota - uwarunkowania. - Warszawa : Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2015. - 366 s.
- Cyberprzestrzeń - człowiek - edukacja. T. 1, Cyfrowa przestrzeń kształcenia / pod red. Macieja Tanasia i Sylwii Galanciak. - Kraków : „Impuls”, 2015. - 260 s.
- Cyberprzestrzeń - człowiek - edukacja. T. 2, Dylematy społeczności cyfrowej / pod redakcją Józefa Bednarka i Anny Andrzejewskiej. - Kraków : „Impuls”, 2015. - 276 s.
- Pitler Howard, Hubbell Elizabeth R., Kuhn Matt. Efektywne wykorzystanie nowych technologii na lekcjach / przeł. Patrycja Szmyd. - Warszawa : Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2015. - 253 s.
- Gawlik-Kobylińska Małgorzata. Nowe technologie w edukacji dla bezpieczeństwa : kształcenie w paradygmacie społeczeństwa informacyjnego i jego przyszłość. - [Warszawa] : rozpisani.pl, cop. , 2016. - 201 s.
- Ostrowska Małgorzata, Sterna Danuta. Technologie informacyjno-komunikacyjne na lekcjach : przykładowe konspekty i polecane praktyki. - Warszawa : Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2015. - 276 s.

Wydawnictwa ciągłe

- Aplikacje Google wspomagające proces dydaktyczny / Gregorczyk Grażyna // Meritum. - 2015, nr 4, s.40-47
- Cloud computing. Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w chmurze / Lew-Starowicz Rafał // Meritum. - 2015, nr 4, s.10-14
- Cyfrowa edukacja. Dlaczego? Digital Champions - konkurs dla e-dyrektorów, e-nauczycieli i e-uczniów / Plebańska Marlena // Głos Nauczycielski. - 2016, nr 21, s.15
- DESMOS - internetowy kalkulator graficzny / Basaj Hanna // Meritum. - 2015, nr 4, s.104-106
- eduTikacja - edukacja z wykorzystaniem nowych technologii / Janczak Dorota // Dyrektor Szkoły. - 2015, nr 12, s.56-57

- GoConqr - platforma edukacyjna i środowisko uczenia się / Basaj Hanna // Meritum. - 2015, nr 4, s.114-117
- Implementacja technologii informacyjno-komunikacyjnych w edukacji wczesnoszkolnej / Jaros Izabela // Nauczanie Początkowe. Kształcenie zintegrowane. - 2015, nr 2, s.59-72
- Jak chmurą internetową wspomóc swoje uczenie się? / Rostkowska Małgorzata // Meritum. - 2015, nr 4, s.22-26
- Kształcenie wyprzedzające jako obiecujący model edukacyjny epoki smartfona / Dylak Stanisław // Edukacja i Dialog. - 2016, nr 03-04, s.6-13
- Lekcja na wyciągnięcie myszki. Cyberprzestrzeń na „godzinach polskiego” / Podemska-Kałuża Anna // Polonistyka. - 2016, nr 2, s.22-25
- Narzędzia dla nauczycieli XXI wieku - wybrane przykłady / Polcyn-Matuszewska Sylwia // Remedium. - 2016, nr 3, s.16
- Nauczycielskie sieciowanie i doświadczenia z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych / Arkabus Agata, Płusa Anna // Edukacja i Dialog. - 2016, nr 01-02, s.62-66
- Nowe oblicze blended learningu / Janczak Dorota // Dyrektor Szkoły. - 2016, nr 2, s.54-56
- Nowe technologie a indywidualizacja nauczania / Janczak Dorota // Dyrektor Szkoły. - 2016, nr 4, s.47-49
- Opublikuj w Tackk / Basaj Hanna // Meritum. - 2015, nr 4, s.107-113
- PowToon. Warto spróbować w bibliotece. [Biblioteka Centrum Informacji nr 2] / Dembski Filip // Biblioteka w Szkole. - 2015, nr 5, s.3-5
- Promocja czytelnictwa z wykorzystaniem narzędzi TIK. [Biblioteka Centrum Informacji nr 1] / Kosińska Iwona // Biblioteka w Szkole. - 2016, nr 2, s.16-17
- Slides - internetowy edytor prezentacji / Basaj Hanna // Meritum. - 2015, nr 4, s.118-121
- Smartfon multimedialny / Polcyn-Matuszewska Sylwia // Remedium. - 2016, nr 2, s.22-23
- Smartfonowi uczniowie / Pietrzyk Karol // Przegląd Oświatowy. - 2016, nr 11, s.16-17
- Smartfonowi uczniowie. Jak skutecznie pracować z „tubylcami cyfrowymi” / Pietrzyk Karol // Głos Nauczycielski. - 2016, nr 21, s.12
- Sway. Nowoczesne prezentacje w popularyzacji czytelnictwa. [Biblioteka Centrum Informacji nr 1] / Brewczyńska Magdalena // Biblioteka w Szkole. - 2016, nr 2, s.9-11
- Szkoła w chmurze, czyli Office 365 idzie do szkoły. Czy warto? / Grześlak Michał // Meritum. - 2015, nr 4, s.48-51
- Tablica czy tablet? / Kozłowski Tomasz // Dyrektor Szkoły. - 2015, nr 7, s.20-22
- Tworzymy i uczymy się w chmurze - wspieranie ćwiczenia wypowiedzi łączącej tekst z grafiką / Rudnicka Izabela // Meritum. - 2015, nr 4, s.33-39
- WikiVid edukacyjna rewolucja w sieci / Konkol Szymon // Edukacja i Dialog. - 2016, nr 01-02, s.68-69
- Wspieranie nauczycieli przedmiotów ścisłych zasobami portalu SCIENTIX / Kawecka Elżbieta // Meritum. - 2015, nr 4, s.93-97
- Technologie mobilne w edukacji językowej - na przykładzie języka angielskiego / Gajek Elżbieta // Meritum. - 2013, nr 4, s.27-33
- Technologie mobilne w pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi / Kubala-Kulpińska Aleksandra // Głos Pedagogiczny. - 2014, nr 62, s.55-58

Wybór i opracowanie:

Jolanta Janonis

PBW w Słupsku

INFORMATOR OŚWIATOWY NR 3/16 ISSN 1505-0904

ZESPÓŁ REDAKCYJNY: Dorota Iwanowicz, Jerzy Paczkowski, Iwona Poźniak, Bożena Żuk

WSPÓŁPRACA: Dorota Czapiewska, Irena Czyż, Irena Drozd, Władysława Hanuszewicz, Joanna Kierul-Cieślak, Marcin Kisielewski, Renata Kołosowska, Anna Kreft, Ewa Misiewicz, Sylwia Nowosadko, Wioletta Pająk, Grażyna Przybylak, Agata Szklarkowska, Marzena Tuliszka, Maria Grażyna Wieczorek, Elżbieta Wild, Mateusz Weiland, Dorota Werbińska, Marek Wróblewski

SKŁAD KOMPUTEROWY: Grzegorz Szuleta **KOREKTA:** Iwona Poźniak, Jerzy Paczkowski, Joanna Kierul-Cieślak

WYKONANIE TECHNICZNE: Anna Sobczyk, Małgorzata Kamińska **OKŁADKA:** Drukarnia BOXPOL

WYDAWCA: Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku, ul. Poniatowskiego 4a, tel/fax sekretariat: 59 842-35-67, centrala: 59 842-34-62, redakcja: 59 842-42-18; www.odn.slupsk.pl; e-mail: wydawnictwo@odn.slupsk.pl;

kursy@odn.slupsk.pl; sekretariat@odn.slupsk.pl **NAKLAD:** 300 egz.

Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za poglądy i opinie autorów zamieszczonych tekstów. Zastrzegamy sobie prawo do skracania tekstów i do nadawania im własnych tytułów. Materiały prosimy dostarczać na nośnikach elektronicznych lub e-mailem: wydawnictwo@odn.slupsk.pl Numer zamknięto 15.09.2016 r.